

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YABANCILARA TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖĞRETİMİNDE
KÜLTÜRLERARASI YAKLAŞIMDAN HAREKETLE
METİNLERİN İNCELENMESİNDE DİKKAT EDİLECEK
NOKTALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ahmet DEMİR

Ankara–2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YABANCILARA TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖĞRETİMİNDE
KÜLTÜRLERARASI YAKLAŞIMDAN HAREKETLE
METİNLERİN İNCELENMESİNDE DİKKAT EDİLECEK
NOKTALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ahmet DEMİR

Danışman: Doç.Dr. Fatma AÇIK

Ankara–2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ahmet DEMİR'in "Yabancılar Türkiye Türkçesi Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşımdan Hareketle Metinlerin İncelenmesinde Dikkat Edilecek Noktalar" başlıklı tezitarihinde, jürimiz tarafından Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan:.....

.....

Üye:

.....

Üye :

.....

ÖN SÖZ

Türkçe, her şeyden önce Türk milletinin duygusunun, düşüncesinin, hayalinin, edebiyatının, irfanının, medeniyetinin kaynağıdır. Türkçe; Türk milletinin ruhudur, hamurudur. Türk milletinin en kıymetli hazinesidir. Onun için Türkçenin öğretimi, bir dersin öğretimi meselesi değil; her yönüyle Türk kimliğinin, Türk'ü Türk yapan değerlerin öğretimi meselesidir. Bu açıdan bakıldığında yabancılara Türkiye Türkçesi öğretiminin ana dili Türkçe olan kişilere Türkiye Türkçesi öğretiminden ayrı tutulması gerekir. Dilimizi öğretirken kullanacağımız malzemeyi iyi seçmeliyiz. Bu tezde alanla ilgili mevcut kitaplar değerlendirildikten sonra kültürlerarası yaklaşım esas alınarak yabancılara Türkiye Türkçesi öğretirken kullanacağımız metinler ve bu metinlerin özelliklerinin neler olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın ileride hazırlanacak yeni Türkiye Türkçesi öğretimi kitaplarına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Çalışmanın I. bölümünde problem durumu, araştırmanın önemi, amacı, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar üzerinde durulmuştur. II. bölümde çalışmanın yöntemi anlatılmıştır. III. bölümde dil, kültür ve metin kavramları açıklanmıştır. IV. bölümde yabancı dil öğretimi ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine bilgiler aktarılmıştır. V. bölümde yabancı dil öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel unsurlar üzerinde durulmuştur. VI. bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmalarım sırasında yoğun mesaisine rağmen kıymetli katkılarını benden esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Fatma AÇIK'a, ilk, orta, lisans ve yüksek lisans eğitimimiz boyunca bizi yetiştirmek için gayret sarf eden tüm hocalarımıza; tezi tamamlamam noktasında bana sürekli destek ve güç veren eşime, ailelerimize ayrıca kitapları incelemem sırasında yardımlarından dolayı Yunus Emre Enstitüsü yönetimine ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Ahmet DEMİR

Ankara, 2010

ÖZET

YABANCILARA TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜRLERARASI YAKLAŞIMDAN HAREKETLE METİNLERİN İNCELENMESİNDE DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

Ahmet DEMİR

Yüksek Lisans - Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fatma AÇIK

Eylül – 2010

Dil insanlar arasında iletişimi, kültürün korunmasını ve aktarılmasını sağlayan en önemli araçtır. Dil öğretimi insanların anlaşmalarını sağlamanın yanında kültürün aktarılması için de önem teşkil etmektedir.

Hızla gelişen teknoloji toplumlar arasında iletişimin artmasına neden olmuştur. Bu ihtiyaç nedeni ile toplumlar yabancı dil öğretimine ve kendi dillerinin yabancı dil olarak öğretilmesi konusuna daha fazla önem verir olmuştur. Günümüzde dil öğretiminin salt dil bilgisi ve kelime öğretiminden uzaklaşması gerekmektedir. Dilin kültürden ayrı düşünülemeyeceği fikrinden hareketle dil öğretiminde kültürel unsurların da yer almasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yabancı dil öğretiminde günümüzün gelişen dünyasında kültürlerarası yaklaşıma dikkat etmek gerekmektedir.

Toplumlar artık birbirleri ile sadece ekonomik anlamda değil kültür alanında da alışveriş yapmaktadır. Avrupa Birliği ortak bir Avrupa kültürü oluşturmaya çalışmaktadır. Bu nedenle yabancı dil öğretimine getirdiği ölçütlerle kendi coğrafyalarında kültür birliğini sağlamaya yönelmiştir.

Hâlihazırda Türkçe öğretimi metinlerin çözümlenmesi ve yorumlanması esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Bu yönüyle Türkçe öğretiminde metinler, amaca götüren ana araç-gereçlerdir.

Türkçe öğretiminde kullanacağımız ana aracın bizi amacımıza götürecektir.

nitelikte hazırlanması çok önemli bir husustur. Gerek Türkiye Türklerine gerekse yabancılara Türkiye Türkçesi öğretirken metnin öneminden yola çıkarak uygun metin seçimi veya yeni metinler oluşturulması sorunu henüz tam anlamıyla çözüme kavuşturulamamıştır.

Bu tezde yabancılara Türkçe öğretirken kültürlerarası yaklaşımdan hareketle kullanacağımız metinlerde kültürel öğelerin bulunmasının gerekliliği savunulmuş ve bu alanda yazılmış kitaplardan Orhun, Hitit ve Dilset dil öğretim setleri kültür aktarımı açısından incelenmiş ve kültür aktarımını gösteren örnek bir metin sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Türkçe öğretimi, yabancı, kültür, kültürlerarası yaklaşım, metin.

ABSTRACT

THE POINTS THAT WILL BE PAİT ATTENTION IN EXAMINING TEXTS TO TURKEY TURKISH TO FOREIGNERS BY THE MOVEMENT OF INTERCULTUREL APPROACH

Ahmet DEMİR

Master- Turkish Education

Supervisor: Assoc.Dr.Fatma AÇIK

March -2010

Language is important means which provide communication among people, protect and transfer the culture.

Beside providing agreement among people, teaching language is an important factor to transferring the culture.

Fast developing technology has caused the increasing of communication among communities. Because of this reason, communities must be careful about teaching of foreign language and teaching their language as a foreign language to the other countries. In totals world teaching language must be necessary to going away from mere grammar and teaching word. Language can't be thought without culture so it is appears that cultural factors should be involved in teaching language.

In teaching of foreign language it is necessary to be careful about the approach among the cultures in today's developing world. Today societies not only interact in area of economy but also in area of culture. The European Union tries to form a common Europe culture. For this reason, the criterion which it brings to teaching foreign language tends to provide culture union.

Teaching Turkish is an education which is developed by a going on solving and commenting texts. In this way, in education of Turkish texts are the means and materials that lead to aim.

The main material which we use in education of Turkish must be in quality to reach our aim. While teaching Turkey Turkish to both Turkey Turks and foreigners, the importance of the texts can not be denied. Choosing a suitable text or forming new text knowing the features of that community in our opponent, will provide the education of Turkish in more suitable better and accountable way.

In our thesis, it is defended that while teaching Turkish to foreigners, cultural elements in texts from the approach of intercultural communication it is necessary to find cultural elements in texts which we will use. Also, it is examined from the view of transferring culture from Orhun, Hitit and Dilset Which were written in this area.

Keywords: *Teaching Turkish, foreign, culture, intercultural approach, text*

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
1. BÖLÜM.....	1
1.1.Giriş.....	1
1.2. Problem Durumu.....	1
1.3. Çalışmanın Amacı.....	2
1.4. Çalışmanın Önemi.....	3
1.5. Varsayımlar.....	3
1.6. Sınırlılıklar.....	4
2.BÖLÜM: YÖNTEM.....	5
2.1. Araştırmanın Modeli.....	5
2.2. Evren ve Örneklem.....	6
2.3. Verilerin Toplanması.....	6
2.4. Verilerin Analizi.....	6
3. BÖLÜM: DİL, KÜLTÜR VE METİN.....	8
3.1. Dil.....	8
3.2. Kültür.....	11
3.3. Dil-Kültür İlişkisi.....	15
3.4. Dil Öğretiminde Metinlerin Yeri.....	17
4. BÖLÜM: YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ.....	23
4.1. Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlkeler.....	23
4.2. Yabancı Dil Eğitim-Öğretim Yöntemleri.....	26
4.3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi.....	38

5. BÖLÜM: KÜLTÜRLERARASI YAKLAŞIM VE METİN İNCELEME...	48
5.1. Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım.....	48
5.2. Yabancılarla Türkçenin Öğretiminde Kültürel Unsurlar.....	56
5.3. Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Kullanılan Kitapların Kültür Aktarımı ve Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi.....	69
6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
6.1. Sonuç.....	85
6.2. Öneriler.....	90
6.3. Örnek Metin.....	95
KAYNAKÇA.....	116

TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1. Orhun Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri.....	75
Tablo 2. Orhun Dil Öğretim Setinde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler.....	76
Tablo 3. Yeni Hitit Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri	78
Tablo 4. Yeni Hitit Dil Öğretim Setinde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler...	79
Tablo 5. Eski Hitit Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri.....	81
Tablo 6. Gökkuşığı Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri.....	82
Tablo 7. Gökkuşığı Dil Öğretim Setinde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler...	83

KISALTMALAR LİSTESİ

vb.	: ve benzeri
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÖMER	: Türkçe Öğretim Merkezi
TİKA	: Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı

1. BÖLÜM

1.1. Giriş

Bu bölümde problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar yer alacaktır.

1.2. Problem Durumu

Çağımızda yabancı dil öğrenimi ve öğretiminin önemi büyüktür. Yabancılar Türkçe öğretmenin önemi ve gerekliliği son otuz yıl içinde büyük ivme kazanmıştır. Önemi fark edilen bu durum karşısında devlet politikalarının da yönlendirici etkisiyle birçok kurum; üniversiteler ve diğer kamu kuruluşları çeşitli çalışmalar başlatmıştır.

Yukarıda adı geçen kurum ve kuruluşlar sürekli gelişen dil öğretim stratejileri, yöntemleri ışığında yabancılar Türkçe öğretimi alanında önemli mesafeler kat etmiştir. Türkçe öğrenen yabancılar materyal hazırlama alanındaki çalışmalar da hızlanmıştır; ancak ilk aşamada daha çok İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dillerin öğretim yöntemleri benimsenmiştir. Buna neden olan Türk dilinin yapı ve özelliklerine uygun yöntemlerin neler olabileceğine ilişkin çalışmalar yetersiz kalmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, yabancı dil öğretiminin genel öğretim yöntemleri ve tekniklerinden elbette yararlanılmalıdır, ancak Türk dilinin özelliklerini, yapısını gözeten ve bunlara uygun, Türk kültürünün de sağlıklı aktarımını sağlayacak materyaller hazırlanmalıdır.

Yabancı dil öğretiminden söz edildiğinde ilk akla gelen şey kuşkusuz bir toplumun maddi ve manevi varlığı ile yazılı ve sözlü tüm değerlerini oluşturan kültür olgusudur. Bu nedenle çalışmamızın problemini yabancılar Türkçe öğretirken kullanılan metinlerin kültür aktarımı açısından yeterliliği ve metinleri oluştururken dikkat edilmesi gereken noktalar oluşturmaktadır. Dilsel açıdan metin, birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan cümleler dizisidir. Her metin belirli bir hedef kitleye yazılmış ya da söylenmiştir. Anlam oluşturmak için belli bir mantık ve yaklaşıma göre düzenlenmiş ve bir kurmaca dünya oluşturan her metnin belirli bir alıcı kitlesi vardır (GÜNAY, 2003: 45). Kültürlerarası yaklaşımla özellikle yabancı kültür ürünlerini tanıma, kendi kültürümüzü dünyaya tanıtmaya gibi hedeflere ulaşılabilir. Metinler, Türkçe öğretiminde bizi amacımıza götüren ana araçtır. Türkçe öğretimi metinlerin

alandaki çalışanlara yardımcı olmayı, ayrıca Türkçenin ve Türk kültürünün öğretimine katkıda bulunmayı amaçlamıştır.

1.4. Çalışmanın Önemi

Çalışmamız,

1. Örneklem olarak tespit edilen yabancılara Türkçe öğreten kitaplardaki kültürel unsurları ve bunlarla ilgili etkinliklerin nitelik, nicelik özelliklerini ortaya koyması; bunlarla ilgili yorumlar içermesi; literatürde de bu durumu tespit eden çalışma bulunmaması yönüyle,

2. Genel olarak yabancı dil öğretiminde, özel olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde tarihsel süreç içinde ve günümüz şartları bağlamında kültürel unsurlardan yararlanma zorunluluğunu ortaya koyması yönüyle,

3. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dolaylı yoldan kültür aktarımının da sağlanabilmesi için hangi kültürel değerlerin seçilebileceğine dair pratikte ve teoride birtakım bulgular ve yorumlar içermesi yönüyle,

4. Yukarıda adı geçen program uyarınca hazırlanan ve örneklem olarak seçilen Orhun, Dilset ve Hitit kitaplarındaki kültürel öğeleri tespit etmesi yönüyle önemlidir.

1.5. Varsayımlar

1. Yabancılara Türkiye Türkçesi öğretirken kültürlerarası yaklaşımdan faydalanılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

2. Metinlerin dil öğretiminde önemli bir yere sahip olduğu kabul edilmiştir.

3. Yabancılara Türkiye Türkçesi öğretirken hazır metinlerin yanında gerektiğinde amaca uygun yeni metinlerin oluşturulması gerektiği varsayılmaktadır.

4. Dil öğretiminde yararlanılacak metinler hazırlanırken görselliğe yer verilmesi gerektiği varsayılmaktadır.

5. Metinleri kavrama ve değerlendirmede metin altı sorularının önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

6. Metinler seçilirken ve oluşturulurken hedef kitlenin hazır bulunuşluk düzeylerinin, kültürel özelliklerinin dikkate alınması gerektiği varsayılmaktadır.

7. Hazırlanan metinlerin Avrupa Konseyi Ortak Dil Kriterlerine uygun olması gerektiği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Yabancılar Türkçe öğretiminin teorisini içeren tez, kitap, makale ve ulaşılan diğer tüm kaynaklar tarandıktan sonra, araştırmamız örneklem olarak söz konusu alanda hâlen kullanılan yayınlarla sınırlandırılmıştır. Bunlar kaynakçada belirtilmiştir. Yabancılar Türkçe öğreten ancak kullanımdan kalkmış kitaplarda kültürel unsurların taraması yapılmamıştır; bu kitaplar bize sadece konunun tarihsel boyutta değerlendirilmesinde yardımcı olmak için kullanılmıştır.

2. Örneklem olarak seçilen Orhun, Hitit, Dilset kitaplarındaki metinlerin incelenmesi oluşturmaktadır.

2.BÖLÜM:

YÖNTEM

Araştırmamızın temel problemi yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel unsurların ne derece kullanıldığını tespit ve niçin, nasıl kullanılabileceğidir. Bu temel problem etrafında araştırmamıza yön verecek, değinmemiz gereken birtakım konular bulunmaktadır. Bunların her birinin kendine has birtakım yaklaşımlar, modeller ve teorilerle ele alınması gerekmektedir. Bizi sonuca götürecek, amacımıza en iyi şekilde hizmet edecek her türlü yöntemden yararlanılmıştır. Aşağıda araştırmamızın kavramsal çerçevesi göz önünde bulundurularak bir araştırma modeli oluşturulmuştur.

2.1. Araştırmanın Modeli

Dilin ne olduğunun ve öneminin, insan hayatındaki yerinin, kültür taşıyıcılığı görevinin açıklandığı; insanların niçin yabancı dil öğrenmek istediklerinin sorgulandığı bölümlerde tarihsel ve betimsel yöntem birlikte kullanılmıştır.

Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihsel gelişimine genel bir bakışın verildiği bölümde tarihsel yöntem kullanılmıştır. Bu konu, araştırmamızın asıl problemini tanımlamada bize yardımcı olmuştur. Başlangıçtan bugüne kullanılan materyallerin belirlenmesi, kısaca değerlendirilmesiyle temel problemimiz olan yabancılara Türkçe öğretirken neden kültürel unsurlardan yararlanmalıyız, bunları nasıl, ne kadar kullanmalıyız sorusuna bir dayanak oluşturmak istenmiştir.

Yabancılara Türkçenin öğretiminde kültürel unsurlardan yararlanmanın zorunluluğunu, önemini yabancı dil öğretiminin temel, genel ilkeleri; yöntem ve teknikleri, görsel ve işitsel materyaller; Avrupa Dil Gelişim Dosyası; Türkiye Türkçesi Öğretim Programı bağlamında ortaya koymaya çalıştığımız bölümlerde tarihsel ve betimsel yöntemler bir arada kullanılmıştır.

Örneklem olarak seçilen yabancılara Türkçe öğreten kitapların incelendiği, değerlendirildiği bölümde betimsel yöntem; alanda çalışanlara kültürel unsurların materyallerde kullanımına dair birtakım önerilerin getirildiği öneriler bölümünde ise deneysel yöntem kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Günümüzde yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan birçok yayın bulunmaktadır. Bu yayınlardan maliyet ve tarama zamanı göz önünde bulundurularak Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan “Yeni HİTİT Yabancılar İçin Türkçe” (2008, Ankara) eğitim seti, TİKA’nın hazırlatmış olduğu “Orhun Yabancılar İçin Türkçe” (2004, Ankara) eğitim seti ve DİLSET yayınlarına ait GÖKKUŞAĞI (2009,İstanbul) eğitim seti seçilmiştir.

Sözü edilen yayınların sadece ders kitapları incelenmiş, tarama zamanının sınırlı tutulması nedeniyle çalışma kitapları, varsa diğer yardımcı kaynak ve materyaller araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Her kitap kendi düzenleniş biçimine göre irdelenmiş; kitaptaki tüm metinler, metinlerle ilgili alıştırma ve etkinlikler, metinden bağımsız alıştırma ve etkinliklerde kullanılan kültürel unsurların yer aldığı metinler tespit edilmiş, tablolaştırılmıştır. Çalışmamız istatistiksel bir çalışma değildir. Bu nedenle yorumlar tablolardan elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılmıştır.

Metinlerde geçen kültürel unsurlarla ilgili özel anlamda bir alıştırma etkinlik varsa bunlar ayrıca açıklanmıştır. Metinlerden bağımsız olarak düzenlenmiş kültürel unsurları içeren etkinliklere de tablolarda yer verilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmamızda öncelikli olarak dil öğretimine, yabancı dil öğretimine, Türkçenin yabancı dil öğretimine yönelik ulaşılabildiğimiz tüm kaynaklar (makaleler, tezler, kitaplar, bildiriler, internet siteleri vb.) taranmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmamızın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Elde edilen bilgiler ışığında yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan kitaplardaki metinler tespit edilmiş, bunlardan yararlanma, bunları öğretim sürecine katma zorunluluğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Çalışmamızın temel problemi doğrultusunda örneklem olarak seçilen yayınların taranması sonucu elde edilen nicel ve nitel bilgiler yabancılara Türkçe öğretiminde günümüzde

geçerliliği kabul edilmiş temel ve genel ilkeler; dil öğretim yöntemleri, teknikleri; Avrupa Dil Gelişim Dosyası kıstasları, Türkiye Türkçesi Öğretim Programı bağlamında analiz edilmiştir.

3. BÖLÜM: DİL, KÜLTÜR VE METİN

3.1. Dil

Gerek yerli gerek yabancı bilim adamları tarafından dilin birçok tanımı yapılmıştır. Tezimizin bu bölümünde dilin tanımları, özellikleri üzerinde duracağız.

Dilin sadece anlaşma boyutunu ele alan sözlük tanımının; “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan.” (TDK, 2005: 526) şeklinde yapıldığını görmekteyiz.

Dil, gizli anlaşmalar sistemidir. İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti bütünleştiren ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yargı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir (ERGİN, 2000: 3). Tarihî kaynaklara bakıldığında dünya üzerinde yüzlerce dilin tarih sahnesine girip daha sonra kaybolduğunu görmekteyiz. Bu durum dilin canlı bir varlık olduğunun göstergesidir. Dil, içinde olduğu toplumun kültürünün yaşamasıyla hayatta kalır; bunlardan birinin ölmesi ile birlikte dil de ölür. Günümüzde yaşayan toplumların bir kısmının dillerinin kaybolduğunu görürüz. Bunun en temel nedeni o toplumların kültürel anlamda yok olmalarıdır. Dillerin tarihi ile ilgili bilgilere yazılı belgeler sayesinde sahip oluruz. Fakat yazılı belgelerin oluşması için daha önceden uzun zamanlı bir sözel dil kullanımı ve gelişiminin gerektiği göz önüne alınırsa dillerin temelinin ne zaman atıldığı tam olarak tespit edilemediği gerçeğiyle karşılaşmaktayız. Her dilin kendine özgü bir sistemi vardır ki bu sistem kültürden kaynaklanır ve diğer toplumlardan kendisini ayırır.

Dil, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünüleni aktarma dizgesidir (AKSAN, 2006: 13).

Bazı dil bilimciler dilin sadece sestten ibaret olduğunu ve anlaşmanın, iletişimin sadece sesli olarak yapılabileceğini savunmaktadır. Banguoğlu'na göre dil, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir. Elle başla, gözle kaşla işaretler yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizi anlatabiliriz.

Fakat en mükemmel anlatma vasıtamız dilimizdir (BANGUOĞLU, 2000: 9).

Dil denilince akla ilk gelen, onun iletme ve bildirme işlevlerini yerine getiren araç oluşudur. Kısaca iletişim diyebileceğimiz bu işlev, bütün canlılar arasında vardır. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte, bilgisayar gibi cansızlar arasında da iletişim sağlanmaktadır. İster canlılar arasında, ister cansızlar arasında olsun; iletişimin kurulabilmesi için muhatapları ortak noktalarda birleştiren, anlaştıran, bilgi sahibi yapan bir kuruma ihtiyaç vardır. Bu kurum seslerden, işaretlerden, renklerden veya şekillerden oluşur ve bütününe de dil denir (ATABEY ve diğ., 2005: 3).

İnsanların anlaşmalarını işaretlerle sağlayan dil sistemine göre her işaretin dış ve iç olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Dar anlamıyla bir toplumdaki insanların anlaşmalarını konuşma ya da yazı ile sağlayan işaretler sistemidir.

Gramer Terimleri Sözlüğü'nde dil şöyle tanımlanmakta ve sınıflandırılmaktadır: Dil, insanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistem. Her dil taşıdığı söz hazinesine, kullandığı alanlara, yaşayıp yaşamadığına ve toplumun içinde onu kullanan kesimler açısından taşıdığı farklı özelliklere göre konuşma dili, yazı dili, halk dili, aydın dili, bilim dili, edebî dil, kültür dili, millî dil, ortak dil, resmî dil, yaşayan dil, ölü dil olarak da sınıflandırılabilir (Gramer Terimleri Sözlüğü, 2009).

Yukarıdaki tanımlamaların ortak noktası dilin bir “anlaşma” aracı olarak kullanıldığı ve kendine özgü belirli bir sisteminin ve kurallarının olduğu belirtilmektedir. Dilin kendine özgülüğü tamamen içinde doğduğu, geliştiği ve yaşadığı toplum ve o toplumun kültürü ile ilgilidir. Dilin canlı bir varlık olduğu savunulduğunda dilin yaşaması toplumun ve kültürünün yaşaması ile yakından ilgilidir. Özcan Demirel kitabında ortak temel öğeleri beş başlık altında toplamıştır. Bu öğeler:

1. Dil bir sistemdir.
2. Dil seslerden oluşur.
3. Dil bir iletişim aracıdır.
4. Dil bir düşünce aracıdır.
5. Dil insanların oluşturduğu toplumlarda kullanılır. (Demirel, 1999a: 9,10)

Dilin özellikleri de kaynaklara göre farklılıklar göstermektedir. Bu özellikleri şöyle

sıralamamız mümkündür:

- a) Dilin en önemli özelliği anlaşmayı sağlamaktır.
- b) Dil yapısı itibarıyla insanı diğer canlılarda ayıran en önemli unsurdur.
- c) Ortak anlam toplumları ve milletleri oluşturur.
- ç) Dil nesiller ve toplumlar arası kültür aktarıcısıdır.
- d) Dil kültür ve düşüncenin göstergesidir.
- e) Dilin elimizde bulunan delilleri yazıyla sınırlıdır.
- f) Dilin başlangıcı sözlü ifadeye dayanır.
- g) Dildeki ilk kelimelerin ortaya çıkışı sebepsizdir.
- h) Dil, varlığını kendine özgü kural ve kanunlara göre korur ve kendi gelişmesini sağlar.
- ı) Bugün adını bildiğimiz fakat yaşamayan birçok dil vardır.
- i) Yaşayan dillerdeki bazı kelime ve ekler ölmüştür.
- j) Bazı kelime ve ekler ise ölmemiş, anlam veya işlev değişikliğine uğramıştır.
- k) Dillerde temel kelimeler vardır (ATABEY ve diğ., 2005: 4,5).

Dilin yukarıda sıralanan özellikleri arasında bu çalışmayı doğrudan ilgilendiren özellik “ nesiller ve toplumlar arası kültür aktarıcısı” noktasıdır.

Farklı tarih, kültür ve coğrafyalarda uzun bir zaman içerisinde meydana gelen dil toplumla ilgili olan bir olgudur. Dil oluşurken doğal olarak zamanla kendi kurallarını ortaya koyar. Dilin bu kurallar sonucunda ortaya çıkardığı yapısına ve kurallarına uymayan onu değiştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmalara dile ve o dilin konuşulduğu topluma zarar verdiği görülmüştür. Günümüzde yaygın olarak kullanılan dillerin hiçbirisi saf değildir. Her dil zamanla başka dillerden kelime almış ve onlara kendi kelime hazinesinden vermiştir.

Dilin özellikleri genel itibari ile birçok noktada ortaklık göstermektedir. Dil tanımlarına ve özelliklerine baktığımızda gördüğümüz en önemli ortak nokta, dilin bir anlaşma ve iletişim aracı ve kültür aktarıcısı olmasıdır. Dil öğretiminin temeli, insanlar arasında doğru iletişimi sağlayarak ait olduğu toplumun kültürünü gelecek nesillere ve diğer toplumlara aktarmaktır. Dil, bir milleti temsil etmektedir. Bu nedenle bize düşen asıl görev dilimizi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak, bilim ve kültür dili haline

getirmektir. Dilimizi korumak; yabancı olan toplumda yeni ortaya sürülen kelimelerden doğruluğu bilinmeyen veya toplumca kabul edilip edilmeyeceği meçhul olan, dilimizde karşılığının bulunup bulunmadığının tespit edilmediği kelimelerin okullarda, gazetelerde, radyolarda ve televizyonlarda kullanılmaması ile olur. Bunu gerçekleştirmenin tek yolu da “Dil Gümrüğü” uygulamasını hayata sokmaktır. Bu uygulamanın hayata sokulması ile birlikte, dilimiz yabancı kelimelerinin istilasına uğramayacak, dile girmek isteyen yeni kavramlar ve kelimelerin yerine dil kendi özünden kendi yapısına uygun yeni kelimeler üretmeye çalışırken kendisini de sürekli olarak geliştirecektir.

3.2. Kültür

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük’te kültür kelimesinin anlamı şu şekilde açıklanmaktadır:

“Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin olcusunu gösteren araçların bütünü, hars, ekin;

Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü;

Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş biçimi;” (TDK, 1998: 1436).

Kafesoğlu (1993:16), “Belirli bir topluluğa ait sosyal davranış ve teknik kuruluşlar ‘kültür’ü meydana getirir.” şeklindeki kendi tanımlamasının yanı sıra bu kavramla ilgili sosyolog ve psikologlar tarafından yapılan çeşitli tanımlamalara da kitabında yer vermiştir:

R. Thurnwald, “Bir toplulukta örf ve âdetlerden, davranış tarzlarından, teşkilat ve tesislerinden kurulu ahenkli bütün.”; A. Vierkandt ise; “Bir yabancı, bir kabilenin hudutlarını âdet ve yaşayış şekillerinin değişmesi ile kavrar: Giyinmenin ve süslenmenin başka tarzı, ev eşyalarının ayrılıkları, başka silahlar, yeni şarkılar, danslar vb... diğer taraftan bütün bunlar aynı kabilenin kültüründe değişmez.” diyerek kültürü tanımlamışlardır. Bu tanımlarda öncelikle kültürün bir topluma ait olduğu belirtilerek sınırlandırma yapılmıştır. Sonrasında ise kültürün görünen yönü üzerinde durarak,

giyim, eşya gibi farklılıklarını belirtmişlerdir.

E. Sapir, “Atalardan gelen maddi-manevi değerler yekûnu.”; F. A. Wolf, “Bir millet fertlerinin iştirak halinde bulunduğu manevi hayat.” diye kültürü tanımlarken kültürün görünen kısımlarının yanı sıra görünmez kurallarına da değinerek manevi boyuta yer vermişlerdir. C. Wiesler, “Bir topluluğun yaşama tarzı.”; A. K. Kohen, “Umumî olarak inançlar, değer hükümleri, örf ve âdetler, zevkler, kısaca insan tarafından yapılmış ve yaratılmış her şey.” tanımlarını yaparken genel özellikler üzerinde durarak toplumun hayata bakış açısı ve yaşam şekillerine değinmişlerdir.

Yukarıdaki tanımlara baktığımızda hepsinde farklı bir bakış açısı görmekteyiz. Tanımlarda farklı bakış açıları olmasına rağmen ortaklıklar da dikkat çekmektedir. Çoğu kültürün tek bir topluma ait olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca milletleri millet yapan maddi, manevi ortak değer ve kurumların hepsini kültür olarak tanımlamışlardır. Bunların yanı sıra kültüre ait başka tanımlar da vardır:

“Bir toplumun, bir milletin tarih içinde oluşturduğu maddi ve manevi değerler bütünü.” (Atabey ve diğ., 2005:8). diyerek kültürün, insanların bir arada olma isteği sonucunda ortak duyuş ve düşünüşe sahip olmalarının bir sonucu olduğu belirtmişlerdir. Milli kültürü “hars” olarak belirten Gökalp (2003:27) ise, kültür ve medeniyet arasındaki farktan yola çıkarak “Kültür, yalnız bir milletin din, ahlâk, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve fen hayatlarının uyumlu bir bütünüdür.” demiştir. Buna ilaveten kültürün bilinçli bir şekilde oluşmadığını, aksine kendiliğinden ve doğal bir şekilde gerçekleştiğini de belirtmektedir.

Bu tanımlar bize kültürün özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Kültür deyince aklımıza gelecek temel taşları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Kültür toplumsaldır. Kültürün kuralları bir toplumda yaşayan insanlar tarafından oluşturulur ve kabul edilir. Toplumun üyeleri tarafından kabul edilen alışkanlıklar, değerler, davranışlar o toplumun kültürünü oluşturur. Kültürün toplum içinde aktarılması gözlem yoluyla ve diğer insanlarla etkileşim ile sağlanır.
2. Kültür süreklidir. Kültür toplumdaki bireylerce kuşaktan kuşağa aktarılır. Kültürün en önemli özelliklerinden biri sürekli olmasıdır. Kültürün sürekliliği toplumun tarih içinde

de sürekli olmasını sağlar.

3. Kültür kapsayıcıdır. Kültür toplumdaki bütün insanları kapsar, ayırım yoktur. Ayrıca hayatın her alanında kendini gösterir: ev eşyaları, giyim, dil, müzik, sanat, din, hukuk... vb.

4. Kültür değişime açıktır. Toplum içinde bulunduğu çağın gereksinimleri, yeni bir dinin etkisi vb. gibi durumlardan kaynaklanan sebeplerle değişim gösterir. Örneğin geçmişte Türklerin büyük bir kısmı göçebe yaşayan savaşçı bir toplumken İslamiyet'in etkisi ile yerleşik hayata geçenlerin oranı artmıştır.

5. Kültür hem maddi hem manevidir. Kültür sadece eşya, yaşayış biçimi olarak değil toplum huzuru ve düzenini sağlayıcı kurallar olarak da karşımıza çıkar. Bu kuralların illaki yazılı olması gerekmez. Örneğin Türk toplumunda büyüklere isimleriyle hitap etmek saygısızlık kabul edilir, ancak yasalarda bu yer almaz. Ayrıca inançlar da kültürün manevi yönüdür.

6. Kültür kendiliğinden oluşan doğal bir süreçtir. Kültürün oluşumu toplumdaki bireylerin iradelerine bağlıdır. Örneğin, dil yöntemlere dayalı olarak gelişmemiştir. Dilin kuralları zaman içerisinde, farkında olunmadan kendini göstermiştir.

7. Kültür düzenleyicidir. Kültür toplumdaki insanların bir arada yaşarken uyması gereken kuralları belirlemiştir. Burada kültür düzeni bozanları dışlayarak kendisini gösterir.

Kültürün özelliklerini bu şekilde ortaya koyduktan sonra kültürü oluşturan öğelere de yer vermek gerekmektedir:

a. *Dil*: Kültürün en önemli öğelerinden biri dildir. Dil sayesinde kültür toplumu oluşturan insanlar arasında yayılır ve nesilden nesile aktarılır. Böylece kültürün devamı sağlanır. Bu süre içinde dil aynı zamanda kendini de geliştirir. Kültürün etkileşimlerine bağlı olarak yeni kavramlar kazanır. Dilde bulunan kelimelerle o toplumun dini, hayat tarzı, yaşadığı coğrafya arasında sıkı bir ilişki vardır.

b. *Din*: Toplamların kültürlerinin şekillenmesinde en önemli etken dindir. İnançlar ve dine ait kurallar, toplumun yaşayışı, mimarisi, ahlâk anlayışı, hukuku,

gelenekleri, diline... vb.ne etki eder. Bu unsurlar da kültürü oluşturduğu için din, kültürün en büyük şekillendiricisidir. Dinle beraber mimari de değişiklik gösterir; ibadethaneler, inançlara göre yapılan mimari şekil ve semboller bunun bir göstergesidir. Hatta farklı bölgelerde yaşayan aynı dine sahip toplumlar arasında bile farklılıklar vardır. Etkilendikleri kültürün ve eski inançların etkisi aynı dine mensup iki toplumu birbirinden ayırır.

- c. *Sanat*: Müzik, resim, tiyatro gibi sanat dalları kaynağını kültürden alır. Bu alanlar kültürün özelliklerini taşırlar. Örneğin din unsuru, müziğe de resme de etki eder. Bizdeki ilahiler ve minyatürler bunun bir örneğidir. Batı resminde ise Meryem ve İsa görüntüleri ön plandadır.
- d. *Edebiyat*: Dil kültürün taşıyıcısı olduğu için edebiyat doğal olarak kültürün özelliklerini taşır. Toplumu etkileyen olaylar, hayata bakış açısı edebiyatta şekil bulur. İslamiyet'in kabulü ile tasavvuf edebiyatının oluşması bundandır. Kültürel etkileşimler de edebiyata etki eder. Avrupa kültürünün etkisiyle romanın edebiyatımıza girmesi buna bir örnektir.
- e. *Tarih*: Ortak yaşanmışlıklar bir milleti birleştiren manevi değerlerdendir. Toplumun olaylara karşı gösterdiği tepkilerin oluşumunun kökeninde tarihte yaşanan olaylar vardır. Tarih bir milletin mirasıdır, geçmiştir, birikimidir; bunu korumak için toplumu oluşturan bireyler birlikte hareket ederler.
- f. *Coğrafya*: Yaşanan coğrafi bölge kültürde önemli etkenlerdendir. Giyiniş, yiyecekler coğrafi bölgenin etkisi ile şekillenir. Ayrıca bölge şartlarına göre şekillenen bu unsurlar dile de etki eder.
- g. *Giyim*: Coğrafi bölgeye, dine, geleneklere göre giyim şekillerinde çeşitlenmeler görülür. Her toplumun kendine özgü giysileri vardır. Örneğin, birçok toplumda kadınlar etek giyerken İskoçya'da erkekler etek giyer. Giysiler de kültürel etkileşime ve zamana göre şekillenir. Bizde batının etkisi ile kılık kıyafetin değişmesi buna bir örnektir.
- h. *Gelenek Görenekler*: Toplamların kendine özgü bayramları, düğünleri, özel gün ve geceleri vardır. Bunları kutlama, anma şekilleri ise geçmişten beri süregelen

belirli ritüelleri vardır. Örneğin Nevruz'da ateş üzerinden atlanması geçmişten günümüze gelen bir kutlama şeklidir. Düğünlerden önce kına gecesinde söylenen türküler, kına yakma töreni de bize özgü bir gelenek şeklinde günümüze kadar gelmiştir.

- i. *Yemek*: Coğrafya, din çerçevesinde şekillenen yemekler, kültürün bir parçasıdır. Yaşanılan bölgede yetişen yiyecekler toplumun damak tadına göre şekillenir. Ayrıca aynı toplumda yaşayan insanların yaşadıkları yere göre de farklılık gösterir. Doğu Anadolu'da et, Karadeniz'de ise sebze ağırlıklı yemeklerin ön planda olması buna örnek olarak verilebilir.
- j. *Mimari*: Yaşanılan coğrafya ve inançlar, toplumun hayata bakış açısı mimariyi etkiler. İslamiyet'in etkisi ile yapılan camiler, dergâh, tekke, sebil gibi değişik mimari eserlerin mimarisi yine bize hastır ve diğer İslam toplumlarında çeşitli şekillerde farklılık göstermektedir.
- k. *Ahlâk*: Her kültürün ahlâki kuralları birbirinden farklıdır. Bir toplumun ahlâka aykırı gördüğü şey diğerinde bu şekilde algılanmayabilir. Ahlak kurallarına uymayanlar toplumda dışlanarak cezalandırılırlar.
- l. *Hukuk*: Din ve ahlâk kuralları toplumun hukukunu oluşturur. Bu kurallar ahlâk kurallarından ayrı olarak yazılıdır ve cezaları belirlenmiştir.

Yabancılar Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürel farklılıklar, yanlış anlamalara sebebiyet vereceğinden yukarıda sıralanan öğelerin dikkate alınması ve bunlara dil öğretimi sırasında yer verilmesi gerekir.

. Dil-Kültür İlişkisi

Kültürün en önemli koruyucusu ve aktarıcısı dildir. Dil kültürü koruma ve aktarma görevinin yanında kültürü geliştirme ve değiştirme görevini de üzerinde taşımaktadır. “Milli kültürün ilk örneğini dilin kelimelerinde, medeniyetin ilk örneğini de yeni sözler biçiminde icat edilen terimlerinde görüyoruz.” diyor, Gökalp (2003:27). Böylece kültürler arasındaki farkı belirleyen en önemli unsurun dil olduğunu vurgulamaktadır. Gökalp'in bu görüşünü destekleyen Kaplan (2002:139), dili bir toplumun duygu ve düşüncelerinin kabı olarak nitelendirir ve bunun bu kap ile nesilden

nesile aktarıldığını vurgular. Dilin toplumu şekillendiren bir kap olmasının yanı sıra toplumu bir arada tutan bir yapısı da mevcuttur. Uygur (1996:19), “Dil, kültür yapısını bir arada tutan çimentodur; ya da tek yanlı izlenimleri gidermek amacıyla başka benzetmelere başvurduğumuzda, dil: kültür alanının her yanını aydınlatan güneştir; dil: kültür kilimini dokuyan ipliktir; dil: tüm kültür anıtlarının yansıdığı akarsudur.” diye dili tanımlarken dilin, insana ait her türlü ürünün taşıyıcısı olduğunu ve kültürün yeniden öğrenilip aktarılmasında ona ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır.

Bu tanımlarda da görüldüğü üzere dil, kültürün en vazgeçilmez ögesidir ve kültürün her alanında etkilidir. Kültürü toplumdaki bireylere aktarırken dil ön plandadır. Edebiyat sayesinde kültür, hem topluma hem de başka kültüre sahip insanlara aktarılır. Giyim, yaşam biçimi, tarih, hukuk, din gibi kültüre ait öğeler dil aracılığı ile aktarılır. Dilin kültür ile ilişkisini dilin düşünce ile ilişkisinden ayırmak mümkün değildir. Aksan (2000: 67)’a göre kimi zaman dildeki bir sözcük bile ulusun inançları, gelenekleri, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkileri, maddî ve manevî kültürü üzerinde fikir verebilir. Kültür bir yaşam tarzıdır ve aynen dile yansır. Örneğin Türk toplumunda “at” önemli ve değer verilen bir hayvandır. Bu durumu deyimler ve atasözlerimizden kolayca anlayabiliriz: “Atın ölümü arpadan olsun.”, “At arılıkta, yiğit gariplikte.”, “Ata dost gibi bakmalı, düşman gibi binmeli.”, “At at oluncaya kadar sahibi mat olur.”, “Atına bakan ardına bakmaz” (Aksoy, 1988). Bu atasözlerinde de görüldüğü gibi ata bakış açısı, ona nasıl davranılması gerektiği kalıplaşarak günümüze kadar gelmiştir. Kültürün dile yansımalarının örneklerini çoğaltmak mümkündür. kültürel gelişmeleri deyimlerde, atasözlerinde, türkü ve şarkı gibi edebi eserlerde de görürüz. Dil, kültürün oluşumunda diğer öğelerle karşılaştıramayacak kadar etkili bir rol oynar. Bu konudaki genel görüş dilin kültürü hem kurduğu hem de geliştirdiğidir. İnsan dilde güçlendikçe kültürü de gelişir, zenginleşir.

Bir dilin belli bir dönemde yazılmış metnini incelediğimizde o dönemde toplumu etkileyen olayları, toplumun yaşayış şeklini öğrenebiliriz. Örneğin Orhun Kitabeleri’ne baktığımızda atalarımızın yaşam biçimlerini, hayata bakış açılarını, istek ve arzularına dair izler görürüz. O zamanın en büyük tehlikesi Çinlilerin neler yaptığını, onlara karşı nasıl davrandıklarını bu metinler aracılığıyla öğrenmekteyiz. Uygur (2001:7) bu durumu; “Toplum, din, edebiyat, tarih, bilim, eğitim gibi kültürün her

yöresi en iç öğelerine dek zorunlulukla dilin damgasını taşır.” diyerek açıklar.

Bir milletin özelliklerini en iyi açıklayan dildir, hatta toplumun özellikleri dil ile birleşir ve kültürün tam bir yansıtıcısı olur. Biri olmadan diğerrinin varlığı da düşünülemez. Kültürü aktarmayı sağlayan dildir, kültür ise ortak değerler vasıtasıyla dilin anlatılmasına olanak tanır. Kültür tarihi bir süreçte gelişir ve bunu diğer nesillere aktarabilmenin tek yolu dildir, bundan dolayı dil sayesinde kültürün yapısı bozulmaz ve canlılığı korunur. Akarsu (1998: 83), “Diller ve öğeler bir çağdan ötekine geçe geçe geldiğinden, geçmişin etkileri kültürün en derinine kadar işler.” diyerek bu durumu açıklar.

Kültür toplumdan topluma göre farklılık göstermektedir, bunun en büyük belirleyicisi dildir. Konuşulan dilin farklı olmasının yanı sıra dile yansıyan olayların aktarımı da farklılık göstermektedir. Toplumun bakış açısı, yaşanan olayı algılayışı, tarihsel farklılık dildeki kelimelerin farklı olmasına sebebiyet vermektedir. Türkçede yaşamayı sağlayan organ ile sevginin içinde bulunduğu organın aynı olmasına rağmen, ifadede “yürek” ve “gönül” kelimeleri ile birbirinden ayrılırken Arapçadan dilimize giren “kalp” kelimesi ikisini birden karşılamaktadır. Din farklılığından dolayı da dilde yer alan kelimeler farklılık göstermektedir. Her dinin kendine özgü kavramları vardır ve bunlar o inanca sahip toplumların dillerine yansır.

Günlük hayatta karşılaşılan olaylar farklı kültürlerde birbirinden farklı kelimelerle anlatılabilir. Sağanak halinde yağan bir yağmur Türkçede “Bardaktan boşalırcasına yağmak” deyimini ile karşılanırken; İngilizcede “Gökten köpek yağmak” deyimini ile karşılık bulmaktadır. Buradan da anlaşıldığı üzere diller, sadece yapıları bakımından değil, kelime kadroları bakımından da birbirlerinden ayrılırlar. Bu da kültür farkından kaynaklanmaktadır.

Akrabalık adları da dilden dile farklılık göstermektedir. Türklerde akrabalık ilişkileri diğer toplumlara göre daha güçlüdür. Bu nedenle akrabalıkla ilgili kelime kadrosu da daha geniştir.

3.4. Dil Öğretiminde Metinlerin Yeri

Türkçe öğretiminde temel ders materyallerinden biri de metindir. Hatta Türkçe

eğitiminin büyük ölçüde metne dayandığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü dil öğrenmek kelime ve kural ezberlemek değildir. Dil öğrenmek; kelimelerin, kurallar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturduğu dünyayı görmek, tanımak, anlamak, değerlendirmek, hissetmek; bu dünyada yaşamaktır.

Dilin en iyi ve etkili şekilde kullanıldığı edebi eserler, bir taraftan toplumun kültürel değerlerini yansıtırken, diğer taraftan insanın duygularına hitap ederek onların gelişmesine sebep olur. Bu nedenle edebiyatın hem birey hem toplum hayatında önemli bir yeri vardır. Dolayısıyla edebî metinler; toplum açısından kültürel değerleri, bireysel açıdan da eğlendirici, zevk verici olmak üzere çeşitli unsurları bünyesinde taşır. Bu açıdan edebî metinler herhangi bir dili kullanan bir insanın ortaya koyabileceği en büyük becerileri gösterir. Dil, edebî metinler vasıtası ile zengin ve güçlü bir şekilde kullanım imkânı bulduğu için edebî metinler; ana dili ve yabancı dil öğrenimi veya öğretiminin vazgeçilmez unsurlarıdır.

Dil öğretiminin dayandığı aşağıdaki ilkelerden hareketle iyi bir Türkiye Türkçesi öğretiminde metne çok büyük görevler düşmektedir. Dil öğretiminin dayandığı temel ilkeleri Baymur şu şekilde sıralamaktadır.

- *Dil dersleri, dil ile birlikte onun muhtevasını da ele almalıdır.*
- *Dil öğretimi, çocuğun yaşına ve çevresine mahsus olan dilden hareket etmelidir.*
- *Dil dersleri bir bütün teşkil etmelidir (Baymur, 1959:10).*

Bu ilkeleri etkili bir şekilde uygulayabilmenin en önemli yolu metinlerdir. Fakat her metnin ders materyali olarak kullanılması elbette mümkün değildir. Derste kullanılacak metinlerin, hedef kitlelerin seviyesine, Türkçe eğitiminin ve dersin amaçlarına uygun olması şarttır. Hedef kitlemiz olan yabancılara Türkiye Türkçesi öğretiminde kullanılacak metinler, millî kültürümüzden izler taşımalıdır.

Metinlerin yaşayan güzel dilimiz Türkçeyi en iyi şekilde örneklemesi, gerçekçi olması, kişiye ütöpik bir dünya sağlamak yerine günlük hayatla bağlantı kurması, bireyi hayatın içerisine sokması, ait olduğu topluma yabancılaştırmaması, millî ve kültürel değerlerimizi yeterince yansıtmaması bu konudaki beklentilerimize cevap verecek ve ileride ders kitaplarıyla ilgili olarak sık sık yaşadığımız metin tartışmasından kurtulmamızı sağlayacaktır (Küçük, 1996:14). Metinler bizim öğrenciye vermek istediğimiz bilgilerin, değerlerin bulunduğu yerlerdir. Özellikle yabancılara Türkiye

Türkçesi öğretirken seçeceğimiz metinler hem kültürümüzü yansıtmalı hem de bu öğrencilere vermek istediğimiz bilgileri içermelidir.

Örgün eğitim süreci içinde ana dilini bilinçlendirmeye geliştirmeye, sistemleştirmeye yönelik Türkçe derslerinde, temel kaynak olan Türkçe ders kitapları öğretmenden sonra en önemli araç konumundadır (Küçük, 1996: 10). Bu nedenle yabancılara Türkiye Türkçesi öğretirken de ders kitapları ve içinde yer alan metinler önemli bir yer teşkil etmektedir.

Metin seçiminde üzerinde dikkatle durulması gereken noktalardan biri de seçilen yazının öğrenciye kazandırılması gereken dilbilgisi yapılarını içermesidir.

Dilin tadına vardığımız edebî metinler öğrencinin dili, doğal yapısı içinde algılanmasına imkân verir. Bu yönüyle edebî metinler dil öğretiminin ve öğreniminin vazgeçilmez bir parçasını oluşturur. Ayrıca, okuma alışkanlığı kazanılmasında oynadıkları etkin rol dolayısıyla edebî metinler dil öğrenimi veya öğretiminde kelime hazinesini geliştirip zenginleştiren bir özellik taşır. Bu da temel dil becerilerinde yani, anlama ve anlatma becerilerinde yetkin olmayı sağlar. Edebiyatın dil öğretiminde kullanılmasının yararı çok olsa bile başarı tamamıyla eserin seçimine ve uygulanış biçimine bağlıdır (Tercanlıoğlu, 1994:64).

Dil öğrenimi veya öğretiminde edebî metinlerin kullanılmasının sağlayacağı faydalar şunlardır:

- 1-Edebî metinler, sadece okuma becerisinin değil, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin de gelişmesine imkân verir.
- 2-Edebî metinler hayatı yakından tanıma, olaylar ve deneyimler hakkında genel bir bilgi edinme ve anlama becerisi kazandırır.
- 3-Edebî metinler toplumsal ve kişisel gelişmelerin algılanmasını sağlar.
- 4-Edebî metinler kişinin bir metni inceleyip özümleme becerisini de geliştirir (Özünü, 1983: 184).

Metin seçiminde dikkate alınacak hususlardan en önemlisi bireye görelilik ilkesidir. Yani metin yazar, metin seçiminde kendi beğenisini, psikolojisini dikkate almayıp, bireyin bulunduğu yaş itibarıyla biyolojik, psikolojik, sosyolojik gelişim özelliklerini sahip olduğu etken ve edilgen kelime hazinesini bilecek bu özellikleri gözden uzak

tutmayacaktır. Tabii bu arada ihmal edilmemesi gereken bir diğer husus kelime sıklığı çizelgesidir. Ülkemizde kelime sıklığı çizelgesi maalesef henüz hazırlanmamıştır. Oysa bazı batılı ülkelerde bu çizelge hazırlanmıştır ve belirli aralıklarla yenilenmektedir (Küçük, 1996: 11). Bu çizelgenin hazırlanması gerek Türkiye Türklerine gerekse yabancılara Türkiye Türkçesi öğretimi sırasında kullanılacak metinlerin yazılması sırasında yararlı olacaktır.

Türünün en belirgin özelliğini taşıma ve örnekleme, bunun yanında estetik bir sanat değeri taşıma, metin seçiminde dikkate alınması gereken bir diğer husustur. (Küçük, 1996: 10).

Yazarlar metin seçerken şu sorulan da kendisine sormalı ve bu sorulara metnin kendisi cevap vermelidir.

Öğrenci bu metni niçin okuyacak?

Bu metni kim, niçin yazdı?

Öğrenci metni anlayabilecek mi?

Öğrencinin bu konuyla ilgili olarak bir birikimi var mı?

Öğrencinin bu metni okumamakla bir kaybı söz konusu mu (Küçük, 1996: 12)?

Yabancılara Türkiye Türkçesi öğretiminde metinler ve metin seçimleri önemli bir yer teşkil etmektedir. Günümüzde geçerliliğini sürdüren ve daha çağdaş kabul edilen anlayışlara göre düzenlenmiş, öğrenme işleminde öğrencinin etkin olduğu ve bilgiye kendisinin ulaşmasını esas alan eğitim durumlarının bu bilgilerin sunulduğu ek materyallerle, özellikle yazılı materyallerle desteklenmesi uygundur.

Yabancılara Türkiye Türkçesi öğretirken seviyeye uygun metinler seçmeliyiz. Başlangıç ve orta seviyede genellikle kurgulanmış metinlere ve diyalog metinlerine yer verirken ileri düzeylerde artık edebi metinleri kullanmaya başlamalıyız.

Yabancılara Türkiye Türkçesi öğretiminde edebi metinlerin kullanımının önemli olduğunu belirtmiştik. Edebî metnin seçimi ve uygulanışıyla ilgili olarak dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda maddeler hâlinde belirtilmiştir (Tercanlioğlu,1994:64):

1-Öğrenim ve öğretimde edebî metinlerin kullanılması, dilde konuşma ve yazmada belirli bir düzeye geldikten sonra olmalıdır. Bu da ana dilin veya

yabancı (ikinci) dilin öğretimi ve öğrenimi noktasında, algılama düzeyinin gelişmesini ve kişinin olgunlaşmasına paralel olarak belli bir gelişmeyi ifade eder.

2-Seçilen eserler öğrencilerin yaşına, ilgi alanlarına ve seviyelerine uygun olmalıdır.

3-Öğrencilerin değer yargılarına çok ters gelmeyecek eserler seçilmeli.

4-Dil öğretiminde kullanılacak edebî eserler, çağdaş yazarların eserlerinden seçilmeli.

5-Yapı itibarıyla aşırı uzunlukta metinler olmamasına dikkat edilmeli.

6-Kullanılan dilin kurallarını yansıtmalı, deyiş ve kelime açısından fazla ayrılıklar göstermeyecek şekilde çeşitli dil düzeylerini göstermeli.

7-Metinler, sözlü ve yazılı araştırmalarda kullanabilecek düzeyde olmalı. Yani anlam açısından muğlak, kelime açısından çok arkaik şekiller içeren metinler olmamalı.

8-Metinlerde, uzun ve karmaşık cümleler bulunmamalı.

9-Metinler gerçek hayatı yansıtmalı ve olayın geçtiği yeri tasviri değil anlatım şeklinde vermeli. Ancak öğretimin ileri seviyelerinde tasvirî yapılardan da yararlanılabilir.

10-Dil öğretimi yanında edebî metinlerin değerlendirilmesi bu konuda beğenilerin geliştirilmesi sağlanmalı. Seçilen metinler, edebî bir değer taşımalıdır.

Ders kitaplarında yer alan metinlerin özellikleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Türkçesi Öğretim Programı'nda şu şekilde belirlenmiştir:

1. Dil ve anlatım bakımından açık ve anlaşılır olmasına (Yaşayan Türkçenin kullanımına özen gösterilmelidir.)

2. İşlenen konuyu yansıtmasına

3. Öğretici olmasına

4. Akıcı olmasına

5. Milli ve ahlâki değerlere uygun olmasına

6. Kur ve yaş seviyesine uygun olmasına

7. Dil zevki ve dil bilincini geliştirici nitelikte olmasına

8. Genel amaçları ve kazanımları gerçekleştirci nitelikte olmasına

9. Türkiye Türkçesini en güzel kullanan şair ve yazarların seçkin eserlerinden bölümler alınmasına özen gösterilmelidir.

Metin seçimi doğru yapıldığı takdirde, öğrenci öğrendiği dilin kullanıldığı ülkelerin yazını ve kültürünü tanımasına yardımcı olacaktır (Benhür, 2002: 125).

Dil öğretiminin temel aracı olan metinlerin yazımı, seçimi ve kullanılacağı seviyenin belirlenmesi dil öğretiminin her seviyesinde büyük bir önem teşkil ettiğinden metin yazımında, seçiminde ve kullanımında çok dikkatli olmalıyız.

4. BÖLÜM

4.1 Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlkeler

Dil tanımlarına ve özelliklerine baktığımızda bir toplumun var olması, kültürünü gelecek nesillere aktarabilmesi için dil öğretimini mutlak suretle yapması gerekir. Türkçe öğretimine baktığımızda dil öğretiminde temel amaç olarak milli eğitim sisteminin temel amaçlarını gerçekleştirmeyi ve Türk dilini, kültürünü tanıtmaya ve gelecek nesillere aktarmayı hedeflediğini görürüz. Bu her toplum için böyledir. Dili olmayan bir toplum tarih sahnesinde varlığını sürdüremez. Dil tarihine baktığımızda tarihi bulgularla varlığını ispatladığımız birçok medeniyetin dillerine dair bulgulara rastlanmayışı ve bu medeniyetlerin tarih sahnesinden silinmiş olmaları bunun bir delilidir. Toplumlar ve milletlerin varlıklarını devam ettirebilmek için dil öğretimine önem vermeleri zorunludur. Toplumlar dil öğretimi ile nasıl kendi dillerini ve kültürlerini geleceğe aktarıyorlarsa, yabancı dil eğitimi ile de farklı toplumlarla anlaşmayı sağlamaktadırlar. Yabancı dil eğitimi sadece anlaşmayı değil, kültürlerarası alışverişi de sağlamaktadır. Her eğitim alanının belirli hedeflerinin olması yadsınamaz bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle ister ana dili olsun ister yabancı dil olsun her toplumun dil öğretiminde belirli hedefleri olmalıdır. Dil öğretiminde başarı amaçlanan hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için uygulanan yöntemlerle paralellik ihtiva etmektedir. Yabancı dil öğretiminin hedefleri ile ilgili olarak birçok dil bilimci belirli hedefler üzerinde hem fikir olmuşlardır. Özcan'a göre yabancı dil öğretiminde esas alınması gereken temel ilkeler;

1. Dört temel beceriyi geliştirme
2. Öğretim etkinliklerini önceden planlama
3. Basitten karmaşığa somuttan soyuta doğru öğretme
4. Görsel ve işitsel araçları kullanma
5. Anadili gerekli durumlarda kullanma
6. Bir seferde bir tek yapıyı sunma
7. Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama
8. Öğrencilerin derse daha etkin katılmalarını sağlama
9. Bireysel farklılıkları dikkate alma
10. Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme (Demirel, 1999b: 31-33).

şeklinde verilmiştir. Bu ilkeleri incelediğimizde aşağıdaki hususlara dikkat çekilmiştir.

Dil öğretiminde temelde dört temel beceri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin bütünsel olarak öğretilmesi amaçlanmaktadır. Bunları gerçekleştirebilmek için eğitimin olmazsa olmaz şartı, iyi bir planlama yapmak gerekliliğidir. Planlama yaparken derse yöntem, metot ve metin açısından çeşitlilik getirmeye çalışılmalıdır. Yapılan planlama sonucunda dil öğretiminde öğretilecek konular belli bir sıraya konularak basitten karmaşığa, somut kavramlardan soyut kavramlara doğru olmalı ve öğretim işi yapılırken görsel ve işitsel araçlar kullanılmalıdır. Zira dil öğretiminde görsel ve işitsel araç kullanımı öğretimin daha etkili olmasını sağlayacaktır. Yabancı dil öğretiminin hedefleri arasında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise yabancı dil derslerinin esasını öğrenilen dili daha çok duyma ve kullanmaları gerekliliğidir. Bu gereklilikten dolayı yabancı dil derslerinde ana dili kullanmaktan mümkün olduğu kadar kaçınarak öğrencilerin öğrenilen dilde daha fazla konuşmalarına olanak sağlanmalıdır. Dil öğretiminde karışıklığa sebebiyet vermemek için sınıf içi uygulamalarda tek bir yapıyı sunmaya gayret gösterilmelidir. Aynı anda birden fazla sözcük ya da cümle yapısı karışıklığa neden olabileceğinden, her seferinde bir sözcük ya da bir cümle yapısını vermek daha uygun olacaktır. Sınıf içinde öğretilenlerin kalıcı olması için verilen bilgi ve örneklerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi uygun olacaktır. Sınıf içerisinde çeşitli yöntemler ve etkinliklerle öğrencilerin derslere daha etkin katılımları sağlanmalıdır. Gerek ana dili eğitimi gerekse yabancı dil eğitiminde, eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurmalıyız. Eğitimin başarıya ulaşabilmesi için öğrencilerin güdülenme ve cesaretlendirilmeye ihtiyaç duyduğu unutulmamalıdır.

Altun'un Mahmud Kamil en-Naka, Ta'limü'l-lügati'l-Arabiyye, (Mekke 1985: 43.) adlı eserden yaptığı aktarıma göre yabancı dil öğretiminde bulunması gereken temel ilkeler şunlardır:

- 1- Dilin esas görevi konuşmayı sağlamaktır: Öğrenci önce duyduğunu anlama ve konuşma öğreniminde belli bir yol almalı sonra okuma ve yazmaya geçmelidir. Çünkü yazma başlangıçta telaffuzu aksatabilir.
- 2- Dil: alışkanlıklardan ibarettir: Dil öğretiminde alışkanlıklar oluşturan temel cümle kalıpları alıştırmalarla öğrencilere ezberletilmelidir.
- 3- Dil hakkında bilgiyi vermek yerine dilin kendisini öğretme: Dilbilgisi bir araçtır.

Çocuklar ve büyükler dilbilgisini öğrenmeden de konuşabilirler. Asıl gaye dili öğrenmek, sözlü ve yazılı olarak onu kullanmaktır.

4- Kullanılan dilin öğretilmesi: Yabancı dil öğretiminde, dili ana dil olarak konuşanların dilini öğretmek esastır. Dil öğretiminde öğrenme başarısı, o dili ana dil olarak konuşanlar gibi konuşmakla ölçülür.

5- Öğretim amaçlarına göre yöntem seçme: Dilin nerede, ne zaman ve ne amaçla kullanılacağı, önceden bilinmeli ve ona göre yöntem tayin edilmelidir. En güzel yöntem, maksadı en kısa zamanda en kolay şekilde öğrenciye vermek ve öğrencinin ilgisini canlandırıp derse katılımını sağlamaktır.

6- Her dilin kendine has bir yapısı vardır: Ana dil ile amaç dil arasındaki benzerliklerle ayrılıklar gözden geçirilmeli ve dil öğretiminde iki dil arasındaki benzerliklerden istifade edilmelidir. Amaç dil ile ana dil arasında problem olan ses ve yapılar öğretilmelidir.

7- Öğretilen dilin kültürü de öğretilmeli: Dili dil ile öğrenmeli ve öğrenilen dilde düşünmelidir. Onun için öğrenilen dilin kültürü ve mantığı da öğretilmeli.

8- Anlamı bir dilden diğer dile naklederken tefsiri tercüme esastır: Harfi tercüme yani kelimesi kelimesine tercüme manayı bozar. Onun için yazılı ve sözlü tercümelerde her iki dilin mantığı da nazara alınarak mana aktarımı yapılmalıdır.

9- Öğrenciye sorumluluk verilmeli: Öğrenciler ferdi çalışmalar için yönlendirilmeli onlara kendi kendine çalışma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

10- Konuşulan dilin doğru telaffuzunu öğretme: Kelime ve cümle telâffuzunda vurgu ve ses tonları başlangıçta iyi öğretilmeli. Aksi takdirde yanlış telaffuzlarda mana bozuklukları ortaya çıkacaktır.

11- Öğrencilere öğrendiklerinin kullanma imkânının sağlanması: ABD Teksas Üniversitesinde yapılan bir araştırmaya göre insanlar okuduklarının yüzde 10'unu, görüp işittiklerinin yüzde 50'sini, işittiklerinin yüzde 20'sini, söylediklerinin yüzde 70'ini, gördüklerinin yüzde 30'unu, yapıp söylediklerinin ise yüzde 90'nını hatırlamaktadır. Bu da yabancı dil öğretiminde uygulamanın ne kadar önemli olduğunu gösterir.

12- Öğretime dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme ile başlamalı. Çünkü insan önce dinler, sonra dinlediğini konuşur, sonra da okuduğunu yazar. Tabii gelişme seyri böyledir.

13- Yeni bir yapıyı sunmadan önce örnekler verilmeli. Örnekler üzerinde değerlendirme yapıp kurallar çıkartılmalı.

14- Dersi planlarken derse çeşitlilik getirmeye dikkat etme: Bu tarzda hazırlanan ders daha cazip olur, monotonluktan çıkar.

15- Değerlendirilme yapılırken öğretilenlerin sorulmalı, öğretilmeyen konularla ilgili sorular sorulmamalıdır.

Bu ilkelere baktığımızda dilin temel görevinin iletişim olduğu ve iletişimin konuşma ile başladığı bu nedenle yazmadan önce kullanılan dilin öğretilmesi gerektiği ön plana çıkmaktadır. Dil öğretimi esnasında dilin alışkanlıklardan ibaret olduğu unutulmadan dil hakkında bilgi vermek yerine dilin kendisinin öğretilmesi

gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca temel dil becerilerinin öğretilmesi, her dilin kendine özgü bir yapısı olduğunun vurgulanması, dil öğretilirken kültürün de öğretilmesi ve amaca uygun yöntem seçilmesi gerekliliği bu ilkelerde üzerinde durulan diğer hususlardır.

Mehmet Hâdi Benhür, 2002 yılında hazırladığı doktora çalışmasında dil öğretimindeki ihtiyaçları tam olarak gerçekleştirebilmek için öğretim öncesi hazırlıklar, öğretimde uygulanması gereken ölçütler ve öğretim sonrası değerlendirme olmak üzere üç aşamalı bir programın uygulanmasının gerektiğini söylemektedir. Bu programa daha geniş bir şekilde “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi” bölümünde değineceğiz.

Özcan Demirel, yabancı dil öğretiminde bulunması gereken temel ilkelerin yanında bulunması gereken genel ilkeleri maddeler halinde şöyle özetliyor:

1. Öğretime dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme ile başlanması,
2. Öğrencilerin temel cümle kalıplarının öğrenmesinin ve ezberlemesinin sağlanması,
3. Kullanılan dilin öğretilmesi,
4. Öğrencilerin yeni dil alışkanlıkları sağlamasına yardımcı olunması,
5. Öğrenilen dilin seslerini en iyi şekilde çıkarmalarının öğretilmesi,
6. Amaç dil ile ana dil arasında sorun olan ses ve yapıların öğretilmesi,
7. Öğretim materyallerinin kolaydan zora doğru sıralanıp sunulması,
8. Yeni cümle kalıplarının bilinen sözcüklerle öğretilmesi,
9. Öğrencilere öğrendiklerini kullanma olanağının sağlanması,
10. Yeni bir yapıyı sunmadan önce örnekler verilmesi,
11. Başlangıç düzeyinde öğrenci hatalarının hemen anında düzeltilmesi,
12. Bir seferde bir tek sorunla uğraşılması,
13. Amaç dilin o dili ana dili olarak konuşan kişilerin konuştuğu gibi öğretilmesi,
14. Öğretilen dilin kültürünün de öğretilmeye çalışılması,
15. Sınıf içi bireysel farklılıkların dikkate alınması
16. Öğrencilerin sınıfta daha çok konuşma yapmalarına olanak sağlanması,
17. Bütün bilinenlerin öğretilmeye çalışılmaması,
18. Öğrencilere sorumluluk verilmesi; öğrencilerin bireysel çalışmalar için yönlendirilmesi, bu çalışmaların öğrencilerin farklı yönelişlerine cevap verecek nitelikte olmasına dikkat edilmesi,
19. Dersi planlarken derse çeşitlilik getirmeye dikkat edilmesi,
20. Öğrenci başarısını ölçerken sadece öğretilenlerden sorulması, öğretilmeyen konularla ilgili soruların sorulmaması (Demirel, 1999b:34).

Bu bölümde incelediğimiz temel ilkeler ve genel ilkelere baktığımızda bu ilkeleri sadece yabancı dil eğitiminde değil küçük ekleme veya çıkarmalarla dil öğretiminin her aşamasında ve çeşidinde kullanabiliriz.

4.2 Yabancı Dil Eğitim-Öğretim Yöntemleri

İnsanlık tarihinin gelişmesinde ve insanın yaşamını sürdürmesinin temelinde

iletişim vardır. İnsanın yaşamının bir gereksinimi olan iletişimin sağlanmasında temel faktör dil öğretimidir. Toplumlar ilk çağlardan itibaren gerek kendi içlerinde gerekse komşu toplumlarla iletişimlerini dil aracılığı ile gerçekleştirmişlerdir. Bu nedenle dil öğretimi ister sistemli olsun ister sistemsiz insan yaşamında vazgeçilmez bir olgu olmuştur. Özellikle küreselleşen dünyamızda dil öğretiminin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Gerek ana dil öğretiminin gerekse yabancı dil öğretiminin amacına ulaşabilmesi için mutlaka belirli bir plan ve yöntem doğrultusunda yapılması gerekir. Eski çağlardan günümüze kadar yabancı dil öğretiminde çok değişik yöntem ve teknikler denenmiştir.

Çağlar boyu gerek ana dilin gerek yabancı dilin öğrenilmesi ve öğretilmesi konusunda birçok çalışmalar yapılmıştır. Yabancı dil öğretimindeki başarı ölçüsü, ana dile yaklaşma ve ana dile benzeme derecesi ile ölçülmüştür. Yabancı bir dili de ana dili gibi edindirmeye yönelik yöntem arayışları sürdürülmektedir. Böylece çeşitli dil öğretim yöntemleri ortaya çıkmış ve yabancı dil öğretiminde yöntem kavramı önemli bir konu olmuştur.

“Yabancı dil öğretiminde kullanılacak yöntemleri, söz konusu dili öğrenecek topluluğun ana dilini, ekinel özelliklerini, yaş ortalamasını göz önünde bulundurarak hazırlamak; öğretilecek yabancı dilin hangi bildirişim durumlarında kullanılan sözcüklerine, tümce yapılarına öncelik vererek, hangi yörenin, hangi yaştan kişilerin söyleyiş ve söz dizim özelliklerini aktarmak, bu çalışmaların nerede yapılacağını önceden belirlemek, yabancı dil öğrenecek kişilerin niçin böyle bir çalışmaya girişmek istediklerini, yabancı dili nerede kullanacaklarını belirlemek, ancak tüm bunlardan sonra yabancı dilin nasıl öğretileceğini saptamak öğretimden yüksek bir verim sağlamak için gerekli koşullar arasındadır” (Senemoğlu, 1983: 167).

Günümüzde yabancı dil öğretiminde çeşitli yöntemlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Ömer Demircan, "Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri" adlı kitabında otuz beş yöntem ve yirmi üç dil öğretim yaklaşımını incelemiştir. Bu yöntemlerin ve yaklaşımların bir kısmı günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır bir kısmı da belli bir süre denendikten sonra başarısızlığa uğradığı için terk edilmiştir.

Geleneksel dilbilgisi çeviri yöntemi uzun süre yabancı dil öğretiminde kullanılırken 1930’larda konuşma dilinin öğretilmesine ağırlık verilmesi üzerine düz varım yöntemi, daha sonra kulak dil alışkanlığı yöntemi yaygın bir şekilde kullanılmaya, son yıllarda da iletişimci yöntemine ağırlık verilmeye başlanmıştır

(Demirel, 1999a: 37).

Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde dil öğretimi alanında da birçok değişiklik yapılmıştır. Avrupa ülkelerinde yabancı dil öğretimi, Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü'nce belirlenen eğitim politikalarına göre yapılmaktadır. Avrupa'da ortak bir yabancı dil öğretim programı ve yabancı dil öğretiminde ortak bir standart, ortak ölçütler ve buna dayalı bir araç geliştirmeyi amaçlayan Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı (The Common European Framework of Reference for Languages)'nı oluşturmuştur. Bugün tüm Avrupa ülkelerinde yabancı dil öğretimi bu çerçeve programa dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu program çerçevesinde ortak dil kriterleri belirlenmiş ve yabancı dil öğretiminde kullanılacak yöntemler bu kriterlere göre şekillenmiştir. Bu çerçeve programda dil öğretimi A1, A2, B1, B2, C1, C2 olmak üzere altı düzeyde tespit edilen davranışların kazandırılması şeklinde gerçekleştirilmektedir.

1982 yılında Avrupa Konseyi ile Eğitim Bakanlıklarının ortaklaşa düzenledikleri “Yabancı Dil Öğretim Programları” konulu seminerde yabancı dil öğretiminde şu yöntemler belirlenmiştir:

1. Dilbilgisi - çeviri yöntemi
2. Düz varım yöntemi
3. Kulak dil alışkanlığı yöntemi
4. Bilişsel öğrenme yöntemi
5. İletişimci yöntem
6. Seçmeli yöntem (DEMİREL 1999b: 37)

Bu yöntemlerin dışında daha önce de belirttiğimiz gibi dil öğretiminde kullanılan birçok yöntem bulunmaktadır. 1982 yılında belirlenen yöntemler toplum tarafından yaygın olarak kullanılırken diğer yöntemlerin pek yaygın olduğu söylenemez. Biz tezimizde 1982 yılında belirlenen yukarıdaki altı yöntemi inceleyeceğiz. Yöntemleri daha iyi tanımak için kısaca özelliklerine bir göz

atalım.

1. Dilbilgisi- çeviri yöntemi

Ortaçağdan günümüze kadar yaygın bir şekilde kullanılan yöntem için bazı kaynaklarda dil bilgisi - tercüme yöntemi denilmektedir. Bu yöntemin temelinde dil bilgisinin öğretimi bunu yaparken de tercüme tekniğinden yararlanma vardır. Amerika’da “ Prusya Yöntemi” olarak bilinen bu yöntem Alman dil bilimcilerinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti’nde özellikle medreselerin son dönemlerine kadar vazgeçilmez bir yöntem olarak kullanılan bu yöntem etkisini 1970 yılına kadar sürdürmüştür. 1970 yılına kadar yabancılara Türkiye Türkçesi öğretimi için yazılan tüm kitapların, 1970 yılından sonra yazılanların ise büyük bir bölümünün temelini bu yöntem oluşturmaktadır.

Richards ve Rodgers’in Approaches and Methods in Language Teaching başlıklı çalışmasından aktarılan bilgilere göre; dil bilgisi - tercüme yöntemi dil öğretiminde dil bilgisinin kazanılmasına ve teknik olarak da tercümenin kullanılmasına dayanmaktadır. (Gür, 1995a: 28-30)

Bu yöntem dilin bir sistem olması ve her anlamın belirli bir düzen içinde oluşturduğu anlayışına dayanmaktadır. Buradan hareketle dil öğretiminin gerçekleşebilmesi için o dilin dil bilgisi kurallarının bilinmesi gerekmektedir. Yöntem öğrenilecek dilin dil bilgisi kalıplarını öğrenme ve bu öğrenilen kalıplar üzerine oluşturulan metinlerden çeviri yapma şeklinde uygulanmaktadır. Öğretimde ana dil ve yabancı dilin birlikte kullanıldığı ve karşılaştırmalı çalışmalara yer verildiği görülür. Her düzeydeki metinler hedef dilden ana dile, ana dilden hedef dile çevrilerek karşılaştırma yoluyla tercüme tekniği geliştirilmeye çalışılır. Sözlük yardımıyla metinler çözülür. Kelimelerin sözlük anlamıyla öğrenciye kazandırılmaya çalışıldığı bu yöntemde kelime hazinesini genişletmeye önem verilir. Nadir kullanılan kelimeler ezberletilir. Tercümede doğruluk ve kesinlik en çok aranan iki özelliktir. Bu yöntemin önemli bir diğer noktası ise dil bilgisi kurallarından yararlanılarak yabancı dil öğretimi yapılmaya çalışılmasıdır. Kelime yapısı, cümle yapısı kuralları üzerinde durulur. Dil kurallarını anlayıp ezberlemek esastır. Öğretimde okuma, anlama ve yazma esas olduğu için dinleme ve konuşmaya önem verilmez. Yöntemin uygulanması esnasında cümleler genellikle dil bilgisi kurallarını öğretmek için kurulmuş cümlelerdir ve metinden kopuk

olarak verilir. Bu yöntemin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. *Gramer, biçimsel gramerin bir özetidir. İlk önce öğrencilere okutulan pasajlardaki kalıplar öğretilir. Dilin kurallarını öğretmek esastır. Gramerin öğretilmesi daha çok verilen metnin incelenmesi sonucu olur.*
2. *Öğretim daha ziyade ana dilin kullanımı ile yapılır. Bu arada öğretilmek istenen yabancı dil, ana dile göre daha az bir kullanıma sahiptir.*
3. *Öğrencilerin sözcük dağarcıklarının geliştirilmesi önemli bir konudur. Sözcük dağarcığı daha çok seçilen metne dayalı olup bu metinden seçilmiş hiç kullanılmamış sözcüklerin listesi öğrencilere verilerek bunları ezberlemeleri istenir. Bu şekilde öğrencilerin sözcük hazineleri geliştirilmeye çalışılır.*
4. *Karışık ve zor gramer kalıplarının çok ayrıntılı ve uzun açıklamaları verilir. Çünkü dilin öğretilmesi daha çok dilin belirlenmiş düzenli cümle kalıplarının yani gramerin öğretilmesi ile olasıdır. Bu yöntemle öğretim, kuralların birbirinden bağımsız cümlelerde verilmesi, çekimlerin gösterilmesi ve çeviri yapılması ile başlar.*
5. *Bilindiği gibi gramer sözcükleri bir arada ahenkli olarak kullanmayı ve anlamlı cümleler kurmanın kurallarını ortaya koyar ve bu yöntemle yapılan öğretim cümle kalıpları ve çekimleri üzerinde yoğunlaşmıştır.*
6. *Çeviri okuma işleminden sonra yapılır. Önceleri daha klasik yapıtların çevrilmesiyle çeviriye başlanır. Daha sonra gramerin verilmesi ile daha zor ve karmaşık eserlerin çevirilerine geçilir.*
7. *Metnin içeriğine fazla önem verilmez. Ancak metnin içeriği gramer analizi için bir alıştırma niteliğindedir. Yani metin anlamdan ya da metinde anlatılandan çok içindeki cümle kalıpları önemlidir ve bunlar gramer öğretimi için bir alıştırma özelliği taşır.*
8. *Alıştırmalar birbiriyle ilişkili olmayan cümleleri amaç dilden ana dile çevirmek için kullanılır.*
9. *Telaffuz pek fazla önem taşımaz. Telaffuza çok az dikkat edilir veya hiç dikkat edilmez. Yani söyleyiş alıştırmalarına hemen hemen hiç yer verilmez (Demirel 1999b: 38-39).*

Dil bilgisi-tercüme yöntemi bir dili araştırmanın yoludur ve işe önce dilin dil bilgisi kurallarının ayrıntılı bir analizi ile başlar. Sonra bu bilgiyi metinleri kaynak dilden hedef dile ve hedef dilden kaynak dile tercüme etme yoluyla uygulamaya koyar. Kelime seçimi sadece kullanılmakta olan okuma metinlerine dayanır ve kelimeler iki dilde kelime listeleri, sözlük çalışması ve ezber yolu ile öğretilir.

Bu yöntemde cümle temel öğretim ve dil alıştırması ünitesidir. Dersin çoğu cümlelerin hedef dilden kaynak dile, kaynak dilden hedef dile tercümesi ile geçer. Yöntemin belirgin özelliği cümlenin odak teşkil etmesidir. Bu yöntemde dil bilgisi öğretilirken dil bilgisi kurallarının öğretilmesinin ardından bu öğretilenlerin çeviri

yoluyla alıştırmaları yapılır.

2. Düz varım yöntemi

Direkt ya da doğrudan yöntem olarak da bilinen bu yöntem ilk başta anlattığımız dil bilgisi – çeviri yöntemine karşı bir tepki olarak 1950’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Aslında bu yöntemin temeli 1880’lerde Gouin tarafından atılmıştır. Bu yöntemi milletlerarası düzeyde yaygınlaştırmak için 1990 yılında Leipzig’de yapılan kongrede dil öğretimi konusunda bazı ilkelere uyulması kararlaştırılmıştır. Bu ilkelere göre, sınıf içinde amaç dilin daha etkin bir şekilde kullanılması, çağdaş ders kitaplarının okutulması, o ülkenin kültürüne ağırlık verilmesi, tümevarım yoluyla gramerin öğretilmesi, modern edebi eserlerin okunması ve yazılı araştırmaların yapılması için ev ödevlerine ağırlık verilmesi kararlaştırılmıştır (DEMİREL 1999b: 39).

Bu yöntem yabancı dil öğreniminin ana dil öğrenimi ile aynı olduğunu savunur. Bu yöntemin başarısında önemli yer tutan iki unsur: Görerek öğrenme ve örneklendirmedir.

Yöntem, öğrenilen dil ile hayat arasında doğrudan ilgi kurmak suretiyle dinleyerek dili anlama, konuşarak dili kullanma ve tabii ortam içinde dili öğrenme esasına dayanır. Bu yöntem, ana dili kullanmadan yabancı dili öğrenme düşüncesine dayanır. Öğrenilen dil ile düşünme amaçlanır.

Yöntemde günlük hayatta kullanılan dilin öğretimi esas olması, dilin doğal bir ortam içinde sunulması öğrencinin kelime ve kuralları anlayabilmesi, bir anda zihni iki işlem yapmakla karşı karşıya bırakan aracı dili devreden çıkararak, amaç dile ağırlık verilmesi bu yöntemin olumlu yanlarındandır. Bunun yanında dili hedef dille düşünmeyi sağlaması, eğitim araçlarının çokluğu ve çağdaşlığı, öğrencinin yöntemle daha çabuk motive olması, öğrendiği dili sınıf dışında kullanması ve ilk devrelerde geçerli olması yöntemin olumlu yönlerini oluşturur.

Düz Varım Yönteminin Kullanım Özellikleri:

1. Dersler bir diyalogla ya da kısa bir fıkra anlatımıyla başlar.
2. Önce sözlü öğretim yapılır. Bu nedenle gramer ve yeni sözcükler sözel olarak öğretilir.
3. Sözcüklerin öğretimi görsel araçlarla, tanımlamalarla ya da pandomimle yapılır.

4. Dil bilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğretilir. Ayrıca gramerin görsel yolla, göze hitap edecek şekilde anlatılması belli bir ortamda verilmesi istenir.
5. Amaç dilin yoğun bir şekilde kullanılmasına yer verilir.
6. İlk birkaç hafta telaffuz öğretimine ağırlık verilir. Yeni dil bilgisi kuralları öğretilirken sürekli dinleme ve tekrara yer verilir.
7. Sınıf içinde ana dili ve çeviriye yer verilmez.
8. Öğretmenin amaç dili çok iyi bilmesi ve konuşması istenir.
9. Okuma parçaları amaç dili konuşan ülkenin kültür ve yaşamıyla ilgilidir. Okuma öğretimi gramer bilgilerini pekiştirmekten çok zevk için yapılır.
10. Öğretmen merkezli öğretim yapılmasına karşın öğrencinin derse aktif olarak katılması istenir (Demirel 1999b: 41,42).

Yöntem daha çok, yabancı bir ülkede dil eğitimi gören ve öğrendiği dili sık sık uygulama fırsatı bulan öğrenciler için başarılı olmaktadır.

3. Kulak-dil alışkanlığı yöntemi

Davranışçı psikologlar ve yapısalcı dil bilimcilerin etkisi ile ortaya çıkan bu yöntem “Michigan Yöntemi” ve “Ordu Yöntemi”nin bir benzeri olarak kabul edilmektedir. Bu yöntem esas olarak dil öğreniminin dinleme ile başladığını savunur. Bu yöntemi savunanların dayanak noktasının; nasıl bir çocuk, anadilini ilk olarak dinleme yoluyla öğreniyorsa yabancı dil öğretiminin de dinleme ile başlaması gerekir, savı oluşturur. Bu yöntemde temel dil becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma şeklinde bir sıra takip edilerek öğretilmektedir. Bu yöntemin ilkelerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Dil yazma değil konuşmadır.
2. Dil bir dizi alışkanlıklar bütünüdür.
3. Dil hakkındaki düşünceler değil, sadece dil öğretilir.
4. Bir dil, o dili ana dil olarak konuşanların ne söylemeleri gerektiği değil ne söyledikleridir.
5. Diller birbirinden farklıdır.

Kulak-dil alışkanlığı yöntemi, yirminci yüzyılın ikinci yarısında kullanılan ve kendinden önceki yöntemlere göre, büyük bir başarı sağlayan bir yöntemdir.

Bu yöntemin kullanım özellikleri şöyledir:

1. Yeni yapılar diyalog şeklinde sunulur ve bu bağlamda hiçbir değişiklik yapılmaz.
2. Yapılar sıraya konmuştur ve tek tek öğretilir.
3. Tekrar, taklit ve ezber önemlidir. Doğru cevap anında tekrarlanarak anında pekiştireç verilir. Çok miktarda alıştırmaya yer verilir.
4. Hemen hemen hiç dil bilgisi açıklaması yapılmaz. Dil bilgisi tümevarım yoluyla öğretilir.
5. Doğal öğrenme sırası izlenir (Dinleme, konuşma, okuma, yazma). Ancak ağırlık ilk ikisindedir.
6. Sözcükler sınırlandırılmıştır ve bir bağlam içinde öğretilir.
7. Öğrenilecek noktaların karşılaştırmalı analizlerle kalıcılığı sağlanır.
8. Daha çok teyp ve dil laboratuvarları kullanılır.
9. Dersin başında mekanik ve biçime dayalı ön okuma için süre verilir. Telaffuza ve tonlamaya önem verilir.
10. Öğretilecek dilin kültürel yapısı verilir (Demirel, 1999b: 41-42).

Bu yöntemin dil öğretimine yaptığı temel katkılardan söz etmek gerekirse; birincisi dil bilim ve psikoloji prensiplerine dayanan bir dil öğretme teorisinin geliştirilmesini öneren ilk yöntemdir. İkincisi, dil öğrenimini çok sayıda öğrenciye yaymaya çabalamasıdır. Üçüncüsü, daha önceki yöntemler temelde kelime bilgisi ve morfoloji ile uğraşırlarken bu yöntem sentaktik ilerleme ile ilgilenmiştir. Dördüncüsü, tercüme olmaksızın, dilin belirgin özelliklerinin bol çeşitli, sıralı ve yoğun ama basit bir alıştırma tekniği ile ele alınmasını sağlamıştır. Son olarak dil becerilerinin pedagojik temele göre ayrımının yapılmasını geliştirmiştir.

Bu yöntemde öğrencinin konuşma becerisinin daha iyi gelişmesi, dilin pratik hayata yönelik olması, ana dilde açıklamalar yapılarak öğrenmede zaman kaybına neden olunmasının önlenmesi, telâffuza önem verilmesi, dil-kültür ilişkisine bağlı kalınarak çağa uygun bir amaçla öğretim yapılması, yabancı dilin akıcı olarak normal hızda kullanımına önem verilmesi, yöntemin olumlu yönleri sayılabilir. Ancak okuma ve yazmaya iki üç ay gibi uzun bir süreden sonra geçilmesi, okuma ve yazma yoluyla çalışmaya alışmış kimseler için sakıncalı olması, yeni durumlarda öğrencinin dili kullanamaması, gramerin ihmal edilmesi sonucu, öğrencinin ana dile kıyasla cümle kurma hatalarına düşmesi, zeki ve yetişkinler için bıktırıcı olması, sadece tümevarım yoluyla eğitimin yapılması, öğretmene aşırı derecede yük yüklemesi,

yöntemin olumsuz yönleri olarak gösterilebilir.

4. Bilişsel öğrenme yöntemi

Bu yöntem dil olgusunu ikiye ayırır: Dil edimi ve dil yetisi. Dil edimi, dili nasıl kullanacağımızı ortaya koyarken dil yetisi de dili kullanma yeteneğimizi ortaya koyar. Bilişsel öğretimin özelliği; yeni bilgilerin depolanması ve eski bilgilerin yeni anlamlar ve bağlar kazanmasıdır. Anlamalı bir öğrenmenin olabilmesi için yeni bir öğrenmenin daha önce öğrenilmişlerle bütünleştirilmesi gerekir. Yeni bir öğrenmeye geçmeden önce daha öncekilerin tam olarak öğrenilmiş olması gerekir. Bu yaklaşımda öğretmen, alıştırmaları sık sık tekrarlatan kişi değildir. Öğretmen dil öğrenmeyi kolaylaştıran bir rehber olarak görülür.

Diller ve Moulton işitsel-dilsel yöntem için belirlediği beş kurala karşıt olarak bilişsel yöntem için dört kural geliştirmiştir:

1. *“Yaşayan bir dilin özelliği kurala dayalı yaratıcılıktır.”*
2. *“Dil bilgisi kuralları psikolojik açıdan gerçektir.”*
3. *“İnsan dil öğrenmek için özel donanıma sahiptir.”*
4. *“Yaşayan bir dil, düşünmemize imkân tanıyan bir dildir.”* (Gür, 1995b: 74)

Yöntemin belli başlı özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkün olabilir:

- 1- Ezbere değil anlamalı öğrenmeye önem verilir.
- 2- Ana dil ve çeviriye yer verilir.
- 3- "Dil, bilinçli olarak kuralları öğrenmektir, alışkanlıkları taklitle geliştirmek değil." görüşü temel kabul edilmiştir.
- 4- Dil bilgisi tümdengelim ve tümevarım yoluyla öğretilir.
- 5- Dinleme, konuşma, okuma ve yazmadan oluşan dil becerileri belli bir sıraya göre değil eşit derece ve önemde verilir.
- 6- Eski bilgiler, yeni bilgilerle birleştirilerek her şey bir bütünlük içinde verilir.
- 7- Her iki dilin kültüründe yeterlilik amaçtır.
- 8- Öğretmenin tutumu önemlidir. Öğretmen dersi kolaylaştırmalıdır. Öğrenci önce dilin ses sistemini, sonra da kurallarını öğrenir ve o kuralları uygulamalarla davranış haline getirmeye çalışır. Daha sonra iletişimi

kolaylaştıracak başka alıştırmalara geçilir.

Ausubel'e göre öğrenme stratejileri kişinin içsel süreçlerini yansıtır. Asıl olan öğrenme türü anlamlı öğrenmedir, yinelemeli öğrenme ancak kısa sürede yararlı olabilir. Bağıntısız öğrenme olduğundan uzun sürede yararlı olamaz (Tura, 1983:14).

Bilişsel yöntem, dört beceriyi bir arada vermek, dil bilgisi-çevri yöntemiyle işitsel-dilsel yöntemden ayrılır. Yönteme üretimsel dil bilgisi hâkimdir. İşitsel-dilsel yöntemin önem vermediği dil bilgisi kuralları, bir dilin yapısını ve düzenini kavrama yönünden önemli olduğu için bu yöntemin esasını teşkil etmiştir. Gramer ağırlıklı öğretim diğer dil becerilerinin öğretimini aksatabilir. Dil öğrenmeye yeni başlayan bir kişinin, birdenbire öğrendiği bir dilin bütün kurallarını anlaması ve kavraması zor bir iştir. Bazı kural ve cümle kalıpları başlangıçta ezberletilerek daha sonra anlamlı bir hâle getirilebilir.

5. İletişimci yöntem

İletişimci yöntem, günümüzde artan iletişim ihtiyacından dolayı çok tutulan ve uygulanan bir yöntem olarak görülmektedir. Yöntem, yabancı dil öğretiminde iletişim ihtiyacından dolayı ortaya çıktığından, öğrenci üzerinde daha olumlu etki yapar ve öğrencileri derste daha aktif bir hale getirebilir.

Bu yöntemde dilin kuralları değil, dilin kullanımı esastır. Bu yöntem, dilin yapısı ve dilin kullanımı ile ilgili yapılan çalışmaların sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu yöntemin başlangıç noktasını “Dilin bir iletişim aracı olduğu.” görüşü oluşturur. Bu yöntemde göre dilin yapısı dilin işlevsel ve iletişimsel kullanımlarını yansıtmalıdır. Yöntem, dilin temel görevi olan sözlü-yazılı iletişimi sağlamak ve dil öğretimi esnasında öğrenciye kulak, dil, göz ve el alışkanlıklarını kazandırmayı amaçlar. Özcan Demirel yöntemin kullanım özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Öğrenci için anlamlı olan sözlü ve yazılı iletişim etkinliklerine ağırlık verilir.
2. Öğretim öğrenci merkezlidir.
3. Öğretim etkinlikleri daha çok karşılıklı diyalog, grup çalışması, benzetim (simulasyon), problem çözme ve eğitsel oyunlarla öğrenime dayanır.

4. Amaç dilde yazılmış ve günlük iletişimde kullanılan özgün materyaller öğretim için kullanılır.
5. Öğretmenin hem ana dilde hem amaç dilde yeterli olması istenir.
6. Öğretmenin rolü öğrencilere amaçlarına uygun bir şekilde iletişim kurmalarına yardımcı olmaktır (Demirel, 1999b: 52).

Bu yöntemde öğrencinin konuşmada yer alan kavramları öğrenmesi ve yeni kelimeleri öğrendiği gibi kullanması önemlidir. Yöntemin uygulanması sırasında öğrenci kalıpları öğrenme yerine, öğrendiklerini anlama ve kavramaya yönlendirilir ve uygulamaya gidilir. Yönteme göre dilin uygulanma safhasında bilinmesi gerekenler öğretilir, daha sonra soru-cevaplı alıştırmalar yapılır. Cümle kurmak sadece dilin bir yönünü oluşturur, önemli olan bu cümlelerin anlatım sırasında hangi anlamlara geldiğinin öğrenilmesidir. Kelimelerin sözlük anlamlarından ziyade kullanma anlamları önemlidir.

Bu yöntemde, her iki dilde de yeterli olması istenen öğretmenin en önemli görevi, dili bir iletişim aracı olarak kullanmayı öğretmektir. Bunu yaparken sözlü ve yazılı, diyalog ve gruplar şeklindeki etkinliklere ağırlık verilir. Yöntemin uygulanması sırasında bütün işitsel ve görsel araçlardan yararlanılır.

Yöntemde eğitim ve öğretim, öğrenci merkezlidir. Öğretmen sınıfta mutlak bir otorite olmaktan çıkar, öğrenciler sınıfta rahat hareket edip görüşlerini bilgilerini birbirlerine kolayca aktarırlar. Öğrenciler zihinsel bir faaliyetle deneme yanılma yoluyla öğrenme çalışmalarını sürdürebilirler. Yöntemde ana dil kontrollü olarak kullanılabilir. Ezbere yer verilmez. Bunların yanında yöntemde öğrenci deneme yanılma yoluyla dil öğrenmeye çalışmasının zaman kaybına neden olmasını yöntemin olumsuz yönü olarak gösterebiliriz.

6. Seçmeli yöntem

Şimdiye kadar anlattığımız ve tezimizde yer almayan onlarca yöntemin karması şeklinde olan bu yöntem öğretmen merkezli bir yöntemdir. Bu yöntemin temelinde öğretmenin her öğretim yönteminin iyi taraflarını değişik öğretim durumlarında kullanması vardır. Bu yöntem tek bir yöntemden ziyade bir yöntemler karmasıdır.

Öğrenmenin birçok değişkenle bağlantılı olduğu düşünülürse tek bir yöntem kullanarak bu değişkenlerin hepsine etki etmemiz mümkün değildir. Bu yöntemin başarısı öğretmenlerin yabancı dil öğretiminin temel ilkelerini anlama, tutum ve araştırmalardan çıkan sonuçlar ile yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemleri bilmesi ile doğrudan alakalıdır. Bu yöntemin başarısında en büyük pay öğretmenindir.

Bu yönteme göre dil öğrenimi gerçek hayata yönelik olmalıdır. Çevirinin başlangıçta öğrenciye yararlı olmadığını daha çok ana dile yaklaştırdığını savunan bu yöntemde dil öğretimi amaç dille yapılmalıdır. Yöntemde yüksek sesle okumanın anlama becerisi kazandırmayacağı, kelime öğretimine erken başlanması ve kelimenin cümle içinde verilmesi bunun yanında bir seferde bir tek yapı işlenmesi gerektiği vurgulanır.

Yöntemde dil öğretiminde genel ve özel amaçlar belirlenmeli, öğrencilere neyi niçin öğrenecekleri bildirilmelidir. Unutulmamalıdır ki dil öğrenimi isteksiz gerçekleşmez. Öğrenciyi motive edip onu derse istekli hale getirmek, dil öğrenimini hızlandıracaktır. Bu nedenle sınıftaki öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır. Seçmeli yöntemin kullanım özellikleri şunlardır:

1. Dil öğretimi anlamlı ve gerçek hayata dönük olmalıdır.
2. Çeviri özel bir dil becerisidir ve başlangıç düzeyindeki öğrenciler için bir öğrenme yöntemi olarak uygun bir yaklaşım değildir. Başlangıçta yararlı gibi görünse de uzun dönemde olumsuz etkilerden kurtulmak güç olmaktadır.
3. Dil öğretimi amaç dille yapılmalıdır. Gerektiğinde ana diline yer verilebilir.
4. Mekanik tekrarlara ve yer değiştirme alıştırmalarına çok zaman ayırmamalı, anlamlı ve iletişime dönük alıştırmalara daha çok yer verilmelidir.
5. Yüksek sesle okuma ancak sözcük okumayı iletir, okuduğunu anlama becerisini kazandırmaz, ayrıca düzgün konuşabilmek için de yararlı değildir.
6. Sözcük öğrenmeye erken başlamalı, her sözcük mümkünse anlamlı cümleler içinde kullanılmalıdır.
7. Okuma ve yazma becerilerinin kazandırılması geciktirilmemeli, öğrenci hazır olduğunda verilmelidir. Diğer bir deyişle dört temel dil becerisinin geliştirilmesi esas olmalıdır.
8. Bir seferde tek bir yapı sunulmalı, öğretilen yapı tam öğretilmeden diğer bir yapıya geçilmemelidir.
9. Herhangi bir ders ya da program uygulamasında ilk adım öğrenme gereksiniminin ne olduğunu saptamak olmalıdır.

10. Her dersten önce öğrencilere ne öğrenecekleri ve ne için öğrenecekleri bildirilmelidir.

11. İletişim yeterliliğini kazanmada doğruluk ve kullanılabilirlik önemli ölçülerdendir ve dil öğreniminde sözel olmayan iletişim, jest ve mimikler, ses tonu, vurgu, kültürel tavırlar gibi hususlar dikkate alınmalıdır.

12. Dil öğrenimi öğrenci istemedikçe ve yeterli olmadıkça gerçekleşemez. Öğrencinin güdülenme düzeyi öğrencinin başarısını etkileyecektir. Bu nedenle güdülenme ile öğrenme arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu unutulmamalıdır.

13. Öğretim etkinlikleri basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene doğru olmalıdır.

14. Sınıf içinde bireysel farklılıklar olduğu unutulmamalıdır (Demirel, 1999b: 60).

Bu yöntemde öğretim basitten zora, somuttan soyuta doğru yapılır. Dört temel beceriye eşit derecede önem verilir. Öğrenci belli bir seviyeye geldikten sonra çeviri yaptırılır. Dört temel beceriyi kazandırmak için başvuru olan etkinlikler, sözlü alıştırmalar, okuma, soru-cevap ve yazılı çalışmalardır. Yoğun konuşma, ezber, tekrar, biraz tündengelimli dil bilgisine, biraz da görsel işitsel araçlara başvurulmaktadır. Bu yöntem temelde öğretmenden çok şey bekleyen ve öğretmene aktif bir görev yükleyen bir yöntemdir.

4.3 Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Dil insanlar arasında iletişimin temelini oluşturmaktadır. Toplumlar iletişimlerini devam ettirmek için dil öğretimine önem vermektedirler. Günümüz bilgi teknolojileri ve iletişim çağı olarak adlandırılmaktadır. Gelişen çağda toplumların birbirleriyle olan ilişkileri gelişmiş durumdadır. Bu gelişme ile paralel olarak ikili ilişkiler ve toplumların birbirleri ile anlaşma gereksinimleri artmıştır ve her geçen gün de artmaktadır. Bu gereksinimden dolayı toplumlar gerek ana dil öğretimine gerekse yabancı dil öğretimine önem vermektedir. Bu önemin sonucunda toplumlar hem diğer toplumların dillerini öğrenmek hem de kendi dillerini yabancılara öğretmek için çeşitli yöntem ve teknikler geliştirmiştir. Bunu yaparken uzun yıllar araştırma ve denemeler yapılmıştır. Toplumlar gerek siyasi gerek dini gerekse iktisadi ve eğitim gibi değişik amaçlardan dolayı tarih boyunca yabancı dil öğretimi yapmıştır. Bu amaçlar dil öğretiminde uygulanacak yöntemlerin şekillenmesine yardımcı olmuştur. Siyasi ve dini amaçlı yapılan öğrenme ve öğretimlerde tercüme ağırlıklı yaklaşımın, iktisadi ve eğitim amaçlı yapılan öğrenme ve öğretimlerde ise temel dil becerilerinin özellikle de konuşmanın önem kazandığı

görülmüştür. Bir dilin öğretilmesi demek o dilin ait olduğu kültürün öğretilmesi demektir. İnsanlar bir dili öğrenirken farkında olmadan o dilin ve kültürün etkisinde kalır. Günümüzde devlete bağlı ilköğretim okullarının dördüncü sınıfından itibaren, bazı özel okullarda ise birinci sınıf hatta ana sınıfından itibaren yabancı dil eğitimi yapılmaktadır. Yabancı dil öğretiminin erken yaşta öğretilmesinin öğrenciler üzerinde nasıl bir değişiklik yaptığını somut olarak görmemiz mümkündür. Bir öğrenci bir sınavda sorulan soruların hepsini doğru yaptıysa ‘Full yaptım.’ diyerek ya da ‘evet’ cevabı yerine ‘yes’ ya da ‘tamam’ yerine ‘okey’ diyerek uygulamanın ne kadar yanlış sonuçlar doğurabileceğinin sinyallerini vermektedir. İlk başlarda sadece dili etkileyen bu durum, dil öğretiminin ilerlemesi ile davranışları da etkilemektedir. Bireyler artık kültürümüzde bulunmayan özel günleri kutlamaktadır. Kültürümüzde hediyeleşmenin önemli bir yeri olmasına rağmen bu olay sadece bu günlere sıkıştırılmıştır.

Yabancı dil öğretiminin sadece dil öğretmek değil aynı zamanda hedef dilin kültürünün aktarılması aracı olduğunu unutmamak gerekir. Kültür aktarımının en kolay yolu dil öğretimidir.

Bir toplumun kültürünü değiştirmenin iki yolu vardır. Bunlardan birincisi baskı ve şiddet kullanma yoluyla yapılan mekanik değişimdir ki bu yol hiçbir zaman işe yaramamıştır. İkinci yol ise o toplumlarda kültür erozyonu yaratarak zamanla o toplumun kültürünü ve dilini ortadan kaldırmaktır. Bu ikinci yol her zaman birinci yola göre daha etkilidir. Birinci yolda toplumlar başka bir toplumdaki gelen bu şekilde bir baskıya karşı ister açıktan ister gizli yollarla bir direnç gösterecektir. İkinci yöntem ise uzun süreli ama etkili bir yöntemdir. Tarih kitaplarına baktığımızda Bulgarların bir Türk boyu olduğu söylenir, fakat zamanla dil, din, kültür değişiklikleri ile kendi benliklerini kaybetmişlerdir. Çarlık Rusya’sı döneminde çeşitli Türk coğrafyalarında yaşayan Türkler baskı ve şiddet kullanılarak kültürleri yok edilmek istenmiştir. Bu coğrafyalarda yaşayan kardeşlerimizden kültür ve dillerine sahip çıkanlar çeşitli dönemlerde ayaklanmışlardır. Sovyet Rusya’sı döneminde de devam eden asimilasyon politikası tepkilerle karşılaşınca ikinci yöntemi uygulamaya geçilmiştir. Bütün bu çabalar tam anlamıyla olmasa bile belli oranda başarı kazanmıştır. Günümüzde bu coğrafyalardaki Türk soyluların Rusya’ya ve Rusçaya değişen oranlarda bağlılıkları ve hayranlıkları gözlemlenebilmektedir. Bu nokta Türkiye Türkçesini Türk soylulara

öğretirken unutulmaması gereken önemli bir husustur.

Dil öğretimi kendi kültürümüzü korumamıza yardımcı olurken yabancı dil öğretimi de başka kültürleri öğrenmemize ve bizim kültürümüzü yabancı kültürlerle aktarmaya yardımcı olacaktır. Dilin kültürden bağımsız olarak öğretilmeyeceği gerçeğinden hareketle, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin aynı zamanda Türk kültürünün de dünyaya tanıtılması olduğu söylenebilir. Türkçeyi yabancılara öğretmek, Türk kültürünün de diğer toplumlar tarafından tanınması demektir. Dolayısıyla, Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmenin önemi her fırsatta vurgulanarak, henüz yeni olan bu alanı geliştirmek için yapılan çalışmalara ivme kazandırılmalıdır. Bu ivmenin kazandırılması ve öğrencilerin yetiştirilmesi için üniversitelere büyük görevler düşmektedir. Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenler lisans düzeyinde özel bir eğitim almamaktadır. Birkaç üniversite bu alandaki çalışmalarını yüksek lisans programı olarak gerçekleştirmekte ve bu çalışmalar genellikle kurumsal düzlemde yürütülmektedir. Bu durum gelişen dünyada Türkçe ve Türkiye için bir eksiklik (Açık, 2008: s 41). Bu eksiklik yeni açılacak bölümler ve programlarla bir nebze de olsa giderilebilir.

Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihçesine bakıldığında Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine pek fazla önem verilmediği görülmektedir. Yabancı dil öğretiminin çok eski tarihlere dayandığı bilinmektedir. Bununla beraber Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili bilinen ilk yazılı eser Kaşgarlı Mahmut’undur. Kaşgarlı’nın yaşadığı dönem olan 11’inci yüzyıl göz önüne alındığında Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin çok eski bir tarihe dayandığı söylenebilir. Fakat bu çalışmayı takip eden yıllar göz önüne alındığında Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine çok fazla önem verilmediği görülür. Bunun yerine başka toplumların dillerinin öğrenilmesine ağırlık verilmiştir. İslamiyet’in kabulü ile birlikte özellikle Arapça ve Farsça öğrenimi önem kazanmıştır. Osmanlı Devleti döneminde yabancılara Türkçe öğretimi sadece devşirme sistemi ile saraya getirilen yabancı çocuklarına yapılmaktaydı. Tanzimat’a kadar bu şekilde devam eden uygulama Tanzimat ile birlikte batılı dillerin öğrenilmesine ağırlık verilmesi şeklinde bir değişime uğramıştır.

1072 yılında Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış olan Divan-ı Lügat’it Türk’ten sonra yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili epey bir süre eser

yayınlanmamıştır. Aslında bir nevi sözlük vazifesi gören bu divan sadece bir dil öğretim kitabı değil aynı zamanda Türklere yönelik birçok bilgi içermesi nedeniyle bir kültür tanıtıcısıdır. Bu yönüyle Kaşgarlı Mahmut'un dil öğretiminde tümevarım ve dil bilgisi – çeviri yöntemini kullandığını söyleyebiliriz.

Divan-ı Lügati't Türk'ten sonra karşımıza çıkan ikinci eser Kıpçakça-Arapça sözlüktür. 1302 yılında Gırnatalı Esirü'd-din Ebu Hayyan tarafından yazılan “Kitabü'l-İdrak Li Lisânü'l-Etrak” isimli bu sözlük “Türklerin Dilini Anlama” kitabı şeklinde değerlendirilebilir. Yazar, Divan-ı Lügati't Türk gibi tümevarım yöntemini kullanmıştır. Bu kitaptan sonra karşımıza çıkan kitap, XIII. yüzyılın sonu ya da XIV. yüzyılın başında yazılan “Codex Cumanicus (Kuman Kitabı)” adlı kitaptır. Kitabın en önemli özelliği Latin-Gotik harfleriyle yazılmış olmasıdır. İlk elli beş yaprak İtalyanlarca, sonraki yirmi altı yaprak Almanlarca yazılmıştır. İçerik olarak Latince-Farsça-Kıpçak Türkçesi sözlüğü denilebilir.” (Bayraktar 2003, 65). Kitapta ticaretle ve günlük yaşamla ilgili 2500 Türkçe kelime bulunmaktadır. Bu sözlüğü birçok dilli sözlük olan “Kitâb-ı Mecmû-i Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mongolî (Türkçe, Farsça ve Moğolcanın Bütün Çevirmenlerinin Kitabı)” takip eder. 14. yüzyılın ilk yarısında yazıldığı tahmin edilen eser; ilki Arapça-Türkçe, ikincisi Moğolca-Farsça olmak üzere iki bölümden oluşur. Bu eserde öğretimde tümevarım yönteminin hâkimiyetine rağmen dil bilgisi– çeviri yöntemi kullanılmıştır. 14. yüzyılın ilk yarısı Türkçe öğretimi ile ilgili kitapların yazımı açısından oldukça verimli geçmiştir. Bu yüzyılda yazılan diğer eser ise şudur:

Hilyetü'l-İnsân ve Heybetü'l-Lisân- Cemâlü'd-dîn İbni Mühennâ, XIII. yüzyılın sonu ya da XIV. yüzyılın başında yazıldığı tahmin edilen “İnsanın Güzel Sıfatları ve Dilin Büyüklüğü” anlamına gelen kitap Farsça, Türkçe ve Moğolca sözcükleri içeren üç bölümden oluşur. Eserde ayrıca Karahanlıca, Azerice ve Türkmenceye ilişkin özellikler de yer alır. Eserde Azericeden ‘Bizim Türkçe’ olarak söz edilir ve 100’den çok Azerice sanat ve tarım terimi verilir. Dil bilgisi bölümü ve günlük yaşamla ilgili sözcüklerin yer aldığı bölümler de vardır (Bayraktar, 2003: 68).

Bayraktar’ın sözünü ettiği bu kitaptan sonra 15. yüzyılın ilk yarısına kadar başka bir kitap karşımıza çıkmamıştır. Bu dönemde ve sonrasında yazılan tarihsel niteliği olan kitaplar ise şunlardır:

El-Kavaninü'l-Külliyye Li Zabtî'l-Lügati't-Türkiyye: XV. Yüzyılın ilk yarısında yazılan “Türk Dilinin Öğrenilmesi İçin Bütün Kurallar” adlı kitap diğerleri gibi sözlük içermez, yalnızca dil bilgisi kitabıdır. Araplara Kıpçak Türkçesi öğretmek amacıyla Türkçeyi çok iyi bilen ancak Türk olmayan biri tarafından yazılmıştır. Yaklaşık 500 sözcük içermektedir.

Kitabü Bulgati'l-Müştak Fi Lugâti't-Türk ve'l-Kıfçak: Cemalü'ddin Ebi Muhammed Abdullahi't-Türkî tarafından 15. yüzyılın ilk yarısında yazılan “Türk ve Kıpçak Sözcüklerinin Türevlerinin Kitabı” ilk bölümü adlar, ikinci bölümü eylemlerden oluşan Arapça Türkçe sözlüktür. Yazar 1500 sözcüğü Kıpçakça ve Türkmençe olarak ayırarak ele almış ve örneklendirmiştir. Kitabın bir başka ilginç yönü de yazıların alt alta üç baklava dilimi biçiminde yazılmış olmasıdır. Tümevarım yöntemiyle yazılmış eser, günlük konuşma Türkçesini öğretmeyi amaçlamaktadır.

Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-lugâti't-Türkiyye: XV. yüz yılın ilk yarısında yazılan ve “Yeni ve Arı Türkçenin Sözlüğü” anlamına gelen Arap alfabesine göre düzenlenmiş bir sözlük ve dil bilgisi bölümünden oluşan eserin yazarı belli değildir. Anonim bir kitap olduğu ve XV. yüzyılın ilk yarısında, Mısır'da yazıldığı sanılmaktadır. Başlıca iki bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde alfabetik sırayla ayrı alt bölümler biçiminde Kıpçakça adlar ve eylemler, ikinci bölümde ise biçim bilgisi ele alınmıştır. Yaklaşık 2000 sözcük içerir (Bayraktar, 2003: 64).

Muhakemetü'l-Lugateyn: Ali Şir Nevâî tarafından 1498 yılında yazılan eser, “İki Dilin Karşılaştırması” anlamına gelmektedir. İki dilin karşılaştırmasının yapıldığı eserde Ali Şir Nevai Türkçenin Farsçadan üstün olduğunu savunmaktadır.

Farsça ve Türkçeyi ses bilgisi ve biçim bilgisi açısından ele alarak karşılaştırmalara yer veren eserde Arapçanın yazım özelliklerine de değinilmiştir. Türkçenin birçok özelliğinin yer aldığı eserde yüze yakın kelime Farsçada bulunan karşılıkları ile değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler yapılırken Türkçenin dil özellikleri aktararak Türkçenin söyleyiş ve anlatım açısından zenginliği ortaya konulmuştur. Nevai eserde dil bilgisi-çeviri ve tümevarım yöntemini kullanarak daha çok bilimsel amaçlı Türkçenin öğretimini amaçlamıştır.

Bütün bu kaynaklara baktığımızda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin sözlük çalışması dışına pek çıkmadığı görülmektedir. Türkçeyle yazılmış ilk eser Orhun Kitabeleri'nde bulunan zengin anlatımdan dolayı, bu dilin çok eski bir tarihinin olduğu anlaşılmaktadır. Orhun Kitabeleri'nden itibaren Divan-ı Lügati't Türk'e kadar Türkçe öğretimi ile ilgili bir esere rastlanmamaktadır. Türklerin İslamiyet'i seçmeleri ile birlikte Arapçanın etkisi kendini hissettirmektedir. 11. yüzyıla kadar dil öğretimi ile ilgili bir esere rastlanmazken, bu yüzyılda tek bir eser dikkati çekmektedir. Bu eserin

yazılmasının bir nedeni de belki İslamiyet'in etkisi ile Arapçanın toplumun her kesiminde etkili olmaya başlamış olmasından dolayı yazarın dil kaygısı gösterilebilir. 14. yüzyıla kadar yeni bir esere rastlanmamaktadır. Bu dönemden 20. yüzyıla gelinceye kadar Türkçenin yabancılara öğretimiyle ilgili devletin bir dil politikasının olmamasıdır. Oysa Avrupalı devletler coğrafi keşiflerden sonra başlattıkları sömürge hareketleri ile ele geçirdikleri yerlerde kendi dillerini yaymışlardır. Bunu yaparken bazen zor kullanmışlar ve sömürgelerinde kendi dillerinden başka dilin kullanılmasını yasaklamışlardır. Sömürgeci devletlerinin mantıklarıyla hareket edilseydi Osmanlı Devleti'nin ulaştığı sınırlara bakıldığında dünyanın en çok konuşulan dili Türkçe olabilirdi. 19. yüzyıldan sonra bu alanda yazılan kitapların sayısında bir artış görülmektedir. J.P. Sinan *Alphabet turc suivi d'une méthode* adlı kitabını 1850'de İstanbul'da yayınlamıştır. Bu eseri, aynı yüzyılda aşağıda adları belirtilen kitaplar izlemiştir:

Güzeloğlu, E., *Dialogues français-turcs, Précédés d'une vocabulaire*, Constantinople, 1852.

Sinan, J.P., *Abrégé de Grammaire Turque*, İst. 1854.

Fuad Efendi/Cevdet Efendi, *Grammatik der osmanischen Sprache*, Deutsch bearbeitet von H. Kellgren, Helsinki, 1855.

Mehmet Mihri, *Kitabii't-tuhfetü'l-Abbasiyetü'l Medreset el aliyetü't-tevfikiye*, Mısır, 1884.

Mehmet Ruhi, *Conversazione in Lingua Turca elkaliona*, İst.1893 (Hengirmen, 1993: 6).

Gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurabilmek için bizim de dil öğretimine önem vermemiz gerekmektedir. Anlaşmak için tek taraflı olarak dil öğrenmek yerine onlara kendi dilimizi öğretirsek hem kendi kültürümüzü korumuş hem de kültürümüzü başkalarına öğretmiş, tanıtmış oluruz. Dünya üzerinde artan uluslar arası ilişkiler, ulusların kendi ana dilleriyle iletişim kurmalarında yetersiz kalmış bu durum milletlerin birbirlerinin dillerini öğrenme mecburiyetini getirmiştir. Bir ülkenin dilinin yabancılarda öğrenilmesini gerekli kılan unsurlar, o ülkenin yürütmüş olduğu politik, ekonomik,

ticarî ve kültürel ilişkileri içinde barındırır. Gelişen dünyada, devletler birbirleri ile her an iletişim içerisinde. Bir milletin dilinin diğer milletler tarafından öğrenilmesi ve konuşuluyor olması o ülkenin saygınlığını arttıracaktır.

Türkiye'nin 1980 yılında başlattığı dışa açılma politikaları ile birlikte değişen dünya şartları içinde Türkiye Türkçesinin yabancılara öğretilmesi ihtiyacı ortaya çıktı. 1990 yılından sonra Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecinin sonucu olarak kurulan Türk cumhuriyetleri başta olmak üzere diğer akraba topluluklarla kültürel işbirliği de dâhil olmak üzere birçok alanda çalışmalar başlatılmıştır.

Yabancılara Türkçe öğretimini yaparken dil bilim, yöntem bilim, eğitim gereçleri, öğretmen yetiştirme ve eğitim programları açısından bakmak gerekir. Bu açılardan baktığımızda birçok sorunun olduğu görülmektedir. Bu sorunların başında bu alanda çalışanların yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yeterli donanıma sahip olmamaları ile eğitim araç gereçlerinin eksikliğinden tutun da yöntem ve metotlara kadar varan eksiklikler gelmektedir.

Her yıl binlerce insan Türkçe öğrenmeye çalışmaktadır. Bu insanları şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

1. Türk işçisi çalıştıran ülkelerde, Türk işçisi sorunlarıyla ilgilenen görevliler.
2. Yabancı ülkelerde, Türk öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu bölge ve okullarda görev alan yabancı öğretmenler.
3. Yabancı üniversitelerin Türk bilim (Türkoloji) ve Doğu bilim (Şarkiyat) bölümlerinde okuyan öğrenciler.
4. Türkiye ile sıkı ticarî ilişkileri olan yabancılar.
5. Türkiye'ye gelen elçilik personeli.
6. Dost ülkelerden Türkiye'ye eğitim için gelen askerî personel.
7. Çeşitli ülkelerden Türk üniversitelerine eğitim için gelen yabancı uyruklu öğrenciler.
8. Çeşitli nedenlerle Türkiye'ye yerleşen yabancılar.
9. Türklerle evlenen yabancılar.
10. Sayıları on binleri bulan Türk işçi çocukları (Koç, 1988: 245).

Yabancılara Türkçe öğretirken her şeyden önce dil öğretiminin planlaması yapılmalıdır. Bu planlamayı yapmadan önce hangi kitleye ne kadar sürede ve

öğrenecek kişinin hangi ihtiyacını karşılamak üzere dil öğretimini gerçekleştireceğimizi belirlememiz gerekmektedir. İyi bir planlamadan sonra öğretimin her basamağında okuma, yazma, dinleme, konuşmadan oluşan temel dil becerilerini kazandırmaya çalışmalıyız. Bunu yaparken dikkat etmemiz gereken önemli bir nokta ise öğretimin basitten karmaşığa ve somuttan soyuta doğru yapılmasının gerekliliğidir. Öğrencilerin somut kavramları çevresiyle ilişkilendirerek öğrenmeleri daha kolay olacaktır. Yabancılar Türkçe öğretiminde dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da ana dil öğretimi ve yabancı dil öğretiminde olduğu gibi bir dil bilgisi yapısını öğretmeden başka bir yapıya geçmemek, yani bir seferde tek bir yapıyı öğretmektir.

Türkçe öğrenen yabancıların gruplandırmasını daha önce yapmıştık. Bu gruplandırmadan da hareketle öğrencilerin çeşitlilik gösterdiği için ihtiyaçlarının farklılığından doğacak sorunlar dikkate alınmalıdır. Yabancılar Türkçe öğretimi sadece teorik bir ders değildir. Bu nedenle öğrenciler daha aktif kılınarak öğreneceklerini günlük hayatları ile özdeşleştirilebilirlerse hem dil öğrenimi hem de kültür aktarımı gerçekleşmiş olur. Yabancılar Türkçe öğretiminin çoklu zekâ kuramı da dikkate alınarak görsel ve işitsel araçlardan yararlanılması öğretiminin başarısına katkı sağlayacaktır.

Yabancılar Türkiye Türkçesinin öğretiminde günümüz Türkçesinin öğretilmesi büyük önem arz etmektedir. Şu anda ilköğretimin birinci ve ikinci kademesinde ana dili öğretimi için seçilen kitaplarda bulunan bazı metinlerde geçen kelimeleri bırakın öğrencileri, öğretmenlerin bile anlamakta zorlandıklarını, hatta bazen Osmanlıca sözlük kullandıkları düşünülürse metinlerin önemi daha fazla ortaya çıkmaktadır. Dil öğretiminde telaffuz da önemi bir konudur.

Ülkemizde yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi genel itibari ile Türkçe öğretim merkezleri olan ve kısaca TÖMER adını verdiğimiz üniversitelerimize bağlı kurumlarda yapılmaktadır. Bu merkezlerde yabancılar Türkçe öğretimi genellikle “Basamaklı Kur” sistemi ve daha önce bahsettiğimiz seçmeli metot kullanılarak yapılmaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretimi ile ilgili Aydanur Özkan’ın 1992 yılında

hazırlamış olduğu “Yabancıların Türkçeyi Öğrenmeleri Esnasında Yaptıkları İsim Hâl Ekleri Yanlışları ve Bu Konunun Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde belirttiğı şu önerileri dikkate almamızda fayda vardır:

- 1) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin üniversiteler bünyesinde lisans ve yüksek lisans düzeyinde akademik bir kimliğe kavuşturulması,
- 2) Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin bilim dalları arasında yerinin ve öneminin belirlenmesi, ayrı bir bilim dalı olarak kabul edilmesi,
- 3) Dünyada geçerli modern dil öğretim metotlarının ışığı altında, Türkçenin özelliklerine yapısına uygun öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi, araştırılması,
- 4) Türkçenin özelliklerine ve çağdaş eğitim ortamına uygun kitapların hazırlanması,
- 5) Türkçenin öğretimiyle ilgili video filmlerinin hazırlanması,
- 6) Türkçe öğretiminde modern araç gereçlerin (televizyon, video, kaset, tepegöz, bilgisayar, v.b.) kullanılması,
- 7) Değişik seviyelere yaşlara, gruplara ve amaçlara, ihtiyaçlara uygun Türkçe öğretim programları ve kitaplarının hazırlanması,
- 8) Türkçeyle, diğer diller arasında karşılaştırmalı çalışmalar yapılması,
- 9) Ana dili farklı gruplar üzerinde yanlış çözümleme çalışmaları yapıp yanlış türlerinin, en çok tekrarlanan yanlışların ortaya çıkarılması,
- 10) Türkçe öğrenen yabancıların yaptıkları yanlışların söz dizimi, yapı, ses bilgisi anlam bakımından incelenip değerlendirilmesi,
- 11) Söz dizimi, yapı, ses bilgisi, anlam bakımından yapılan yanlışların, ana dili farklı gruplara göre değerlendirilmesi,
- 12) Olumsuz aktarımdan yani ana dilin olumsuz etkilerinden ve diğer sebeplerden kaynaklanan yanlışların tespit edilmesi ve uygulamada bu noktalara dikkat edilmesi,
- 13) Yapılan yanlışların ve yanlış türlerinin tespit edilmesi, programın bu yönde geliştirilmesi,
- 14) Türkçe öğretiminin göze ve kulağa hitap eden modern araç gereçlerle desteklenmesi,
- 15) Yabancı dil öğretiminde kullanılan alıştırma türlerinin Türkçeye aktarılmasıdır. (Özkan, 1992)

Bunlara şu önerileri de ekleyebiliriz:

1. Yabancılara Türkçe öğretiminde iyi bir planlama yapılmalıdır.
2. Öğrencilerin ders esnasında yaptıkları hataların anında düzeltilmesine özen gösterilmelidir.
3. Okuma, yazma, dinleme ve konuşmadan oluşan temel dil becerilerinin kazandırılmasına önem verilmelidir.
4. Öğrencilerin kendi dillerinden kaynaklanan telaffuz sorununa dikkat etmek gerekir.
5. Öğretim esnasında somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden bir yol izlenmelidir.
6. Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalı ve bir seferde tek bir dil bilgisi yapısı öğretilmelidir.
7. Öğrencilere şu anda kullanılan dil öğretilmeli ve yabancılar Türkçe öğretilmesi esnasında kullanılan tüm ders materyalleri buna göre düzenlenmelidir.
8. Öğrencilere verilen örneklerin günlük hayatla uygunluğuna dikkat edilmelidir.
9. Yabancılar Türkçe öğretiminde kültürel unsurların öğretilmesine önem verilmeli ve derste kullanılan materyaller bu yönden desteklenmeli ve gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

5. BÖLÜM

5.1 Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlama, nesiller ve toplumlar arasında kültür aktarıcılığı yapma görevini yürütmektedir. Dil ile tarih ve kültür arasındaki ilişkiyi bilen birisi dili tek başına ele almaz. Çünkü dilde her kelimenin yazılışında, ses, şekil ve anlamında tarihi süreç ve kültürel unsurlar etkili olmuştur. Edebiyat derslerinde bir eser, edebi yönden ve dili açısından değerlendirilirken mutlaka yazıldığı zamanın şartları çerçevesinde ele alınır. Yabancı dil öğretimine bu açıdan baktığımızda dil öğretimi esnasında o dilin kültüründen de haberdar olmak gerekmektedir. Her kültür, içinde yaşanılan toplumda sosyalleşme süreciyle öğrenilmekte ve çeşitli iletişim araçlarıyla nesilden nesile aktararak devamlılığı sağlanmaktadır. Bu nedenle kültür ve iletişim kavramları birbirinden ayrı düşünülemez.

Son dönemlerde teknolojik alanda meydana gelen hızlı gelişim ve değişim ile birlikte toplumların birbirleriyle teması da artmıştır. Bunun sonucunda da toplumlar arasında ikinci, üçüncü bir dil öğrenimine olan ihtiyaç da artmıştır. Bütün bu gelişmeler yabancı dil öğretimini de etkilemiş ve bu alanda değişiklikler yapılması gerekmiştir. Günümüzde teknoloji alanında meydana gelen hızlı gelişim ile birlikte toplumlar da birbirlerini daha yakından tanımaya başlamışlardır. Bu durum toplumların kültürlerini diğer toplumlara aktarma fırsatını sunmuştur. Toplumların gelişmişlikleri de kendi dillerinin başka toplumlar tarafından öğrenilmesiyle paralel gelişmektedir.

İkinci bir dil öğrenmek insana birçok alanda fayda sağlayacaktır. İnsanlar yabancı dil öğrenerek birçok alanda bilgi sahibi olmaktadır. Bununla beraber kendilerine daha iyi iş olanakları sağlayabildiği gibi diğer toplumların düşünme ve değer sistemlerini tanıyarak o toplumların kültürleri hakkında bilgi sahibi olmakta, daha hoşgörülü ve uzlaşmacı bir tavır almakta rol oynamaktadır. Yabancı dil sayesinde insanlar diğer kültürler ile kendi kültürü arasında karşılaştırma yapma fırsatı da bulmaktadır.

Küreselleşme sürecinin etkisi altında bütün dünyanın adeta tek bir pazar haline geldiğinin düşünüldüğü bu dönemde ülkelerin kültürel farklılıklarını hâlâ sürdürmeleri hem şaşırtıcı hem de doğaldır. Çünkü ekonomik alanda meydana gelen küreselleşme

süreci dillerin farklı olmasından dolayı kültürel farklılıkları ortadan kaldırmadığı gibi, kültürlerin farklılıklarına karşı duyarlı olma gereksinimini de arttırmaktadır. Geçmişte uluslararası ilişkilerde sosyal ve kültürel farklılıkların pek fazla önemsendiği söylenemezken, günümüzde insanlar her alanda meydana gelen gelişmeler de olduğu gibi dil öğretimi alanında da gelişmekte ve dil öğreniminde mükemmeli yakalamaya çalışmaktadır. Dil öğretiminin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi o toplumun kültürü hakkında yeterli seviyede bilgi sahibi olmakla mümkündür. Yani dil öğretimi alanında kültür kavramı etkin bir rol oynamaktadır.

İnsanlar, başkaları ile iletişim kurarken içinde yetiştikleri ve yaşadıkları kültürün etkisi altında kalırlar. Bunun sonucu olarak kültürlerinin belirlediği çerçevenin dışına pek çıkamazlar. İletişim açısından düşünüldüğünde kültürün insanların hayatı yorumlamalarını sağlayan ve tecrübelerinin kaynağını oluşturan, bunun yanında hayatla ilgili alacakları kararlarda kendilerine yol gösteren bir olgu olduğu düşünülebilir. İlk kuruldukları durumlarında kalmasalar bile toplumların kendine özgü gelenek ve görenekleri, inançları, estetik değerleri ve alışkanlıkları vardır.

Farklı toplumlardan ve kültürlerden gelen insanlar arasında iletişim kurulsa bile, bu durum sadece dilsel öğelerin çevrilmesi yoluyla yapılıyorsa bu onların aynı inançları, değerleri, davranış kurallarını paylaşmadıkları anlamına gelir. Paylaşım eksikliği yabancı toplumlarla olan iletişimi çok zor ve karmaşık bir sürece sokabilir. Buradan hareketle farklı kültürlerden gelen insanlar arasında yaşanan sorunların tümünü, kültürlerarası iletişimden kaynaklanan sorunlar olarak değerlendirmemiz mümkün değildir. Ortaya çıkan anlaşmazlıklar sadece insanların kültürel farklılıklarından kaynaklandığına dair ipuçları taşıyorlarsa, kültürlerarası iletişim sorunları olarak adlandırılabilirler. Bunun aksi durumlarda bireylerin hatalarını toplumlara mal etmiş oluruz ki, bu da toplumların birbirlerine karşı oluşturdukları ön yargıların temelini oluşturur. Ön yargılar dil öğretiminde öğrenmeyi engelleyen sorunların başında gelir.

Yabancı bir dil öğrenmek, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanmak yani sadece kuralların öğretilerek kelimelerin o dile çevrilmesi değildir. Yabancı dil öğretimi bir anlamda dünyada bulunan diğer toplumların dünyaya bakış açılarını, düşünme ve değer sistemlerini anlamak için yapılan bir uğraştır. Bir toplumu oluşturan bireylerin günlük hayatta meydana getirdikleri çeşitli etkinliklerini,

kültürün de etkisi ile toplumun içinde meydana getirdikleri davranış biçimlerini algılayabilmek için o toplumun dilini öğrenmek ve bilmek gerekir.

Yabancı dil öğrenen insan kendisine yabancı olan bir dünya ile birlikte yabancı bir kültürü de öğrenmeye çalışır. Kişinin kendine yabancı olanı araştırması, öğrenmesi anlamaya ve çözmeye çalışması kişinin bilgi ve düşünce zenginliğini artırarak dünyaya bakış açısını genişletecektir.

İletişim, en genel anlamıyla bilgi, duygu ve düşüncelerin paylaşılarak karşılıklı aktarma, anlama ve anlaşmanın hedeflendiği dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Buradan hareketle farklı kültürler arasında da, karşılıklı bilgi alışverişinin yaşandığı dinamik ve süreklilik özelliği gösteren iletişimin bulunması son dönemlerde daha iyi anlaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında öncelikle öteki diye adlandırabileceğimiz diğer toplumlarla değiş tokuşta bulunmak olarak değerlendirilebilecek iletişim olmaksızın toplumsal ya da bireysel bir yaşamın düşünülemeyeceği, dolayısıyla iletişimin hem gerçeklik hem de kültürel tarafı bulunan bir süreç olduğu söylenebilir.

İletişim bir anlamda karşımızda bulunan kişinin kendini ifade etme şeklidir. Bu nedenle iletişim insanların kendilerini nasıl ifade ettikleri ile yakından ilgilidir. İletişimde gösterilen her davranış aslında o toplumun kültürü ya da tarihi ile yakından ilgili ve onlardan izler taşımaktadır. Bu nedenle kültür iletişimin hem içeriğini hem de konusunu belirleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır ve kültürlerin birbirinden etkilenmesi de iletişim aracılığıyla gerçekleşmektedir.

İletişimin sürekli değişen yapısı en çok bilgi iletişim teknolojilerinde kendini hissettirmekte ve sürekli değişen iletişim, kültürlerle yönelik yeni değişikliklerin dil alanında yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gelişen iletişim teknolojileri sayesinde bugün dünyanın bir ucundan diğerine anında haberleşmek mümkün hâle gelmiştir. Bununla birlikte, teknikte yaşanan gelişmelerin toplumlar ve kültürler arasında iletişimsel anlamda yaşanan uçurumu giderek derinleştirdiği de gözlenmektedir.

Yıldız ve Bitirim'in, Tural'dan yaptıkları aktarımda bu nokta şu şekilde vurgulanmaktadır: "Aslına bakılırsa tekniklerin gelişkinliği farklı kültürden insanları birbirine yaklaştırmamaktadır, farklı bakış açılarının olduğunun farkına varılmasını

sağlayarak, toplumları ve kültürleri birbirlerinden farklılaştıran unsurların neler olduğunu görölür kılmaktadır. Bu noktada fiziki mesafelerin ortadan kalkması, kültürel mesafelerin önemini ortaya çıkarmaktadır.” Kültürel mesafelerin artışı da, birbirlerinin kültürüne uzak kişiler arasında sağlıklı iletişim kurup sürdürme amacını taşıyan kültürlerarası iletişim kavramını ön plana taşımaktadır (Yıldız ve Bitirim, 2008:167).

Yabancı dil öğretimi günümüzde kendi dilimizde bulunan kavramların öğrenilen dilde bulunan karşılıklarının öğretilmesinin ötesine geçmiştir. İnsanlar artık yabancı dil öğrenerek farklı toplumların dünyaya bakış açılarını, düşünme ve değer yargılarını da öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bir toplumun dil kurallarını öğrenerek o toplumun davranış biçimlerini tam olarak kavrayamayız.

Yabancı dil öğrenerek o toplumun kültürünü de anlarız. Yabancı dil öğrenmekle kendimize yabancı olan kavramları, duygu ve düşünceleri anlamaya ve çözmekle uğraşarak bilgi ve düşünce dünyamızı geliştirerek dünyaya bakış açımızı genişletebiliriz. Demircan'ın belirttiği gibi her dil onu konuşanlara ayrı bir algılama yorumlama biçimi ve ayrı bir dünya görüşü sunar (1990: 23).

Yabancı dil öğrenmede amacımız kültürel yeterlilikleri kazanarak o dili daha iyi algılayabilmektir. Bunu yapabilmek için o dilin sözcüklerinin nerede, ne zaman, niçin, kim tarafından hangi ortamda kullanıldığının bilinmesi ve kavranması oldukça önemlidir. Unutulmalıdır ki her dil kendi kültüründen kaynaklı olarak dünyayı ayrı bir biçimde yorumlar. Bu nedenle insanlar yabancı dil öğrenimi sırasında yeni düşünüş ve yaşam biçimleriyle karşılaşır. Bu karşılaşma yabancı dil öğrenen kişiye dünyayı yeni ve esnek bir bakış açısıyla değerlendirme imkânı sunar. Farklı kültürlerle karşılaşan ve o kültürleri algılamaya çalışan kişinin buna bağlı olarak kişiliği de gelişir.

Yabancı dille ilk karşılaştığımızda o dili konuşan kişilerin ne düşündüğünü, onların nesnelere bizim verdiğimiz adları neden vermediklerini sorgularız. Fakat özellikle son dönemlerde okullarımızda uygulanan yöntemler nedeniyle düşünme ortadan kalkmış, o dille ilgili kelimelerin anlamlarını ve dil bilgisi kurallarını öğretme ve öğrenme esas alınmıştır. Aslında insanlar yabancı dilde öğrendikleri her yeni kavramla birlikte o dili konuşan insanlarla ve onların yaşadıkları dünya ile ilgili yeni düşünceler de geliştirirler.

İnsanlar günlük hayatlarında ait oldukları toplumun kültürünün oluşturmuş olduğu kelimelerle kendilerini ifade ederler. Bu nedenle insanların konuştuğu her sözün arkasında kendi kültüründen izler vardır. Bu izlerden dolayıdır ki gerek ana dil öğretimi gerekse yabancı dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir. Dilin kültür öğretimi olduğu dikkate alınırsa öğretilen dilin ait olduğu toplumun yapısını ve sosyal değerlerini dil öğretimi esnasında her zaman önemsemeliyiz. Dil öğretimi esnasında her şeyden önce o dilin mantığını öğrenciye kavratmalıyız. Dilin mantığını kavratmadan yapılacak dil öğretimi, öğrenmeyi ve amaca ulaşmayı zorlaştıracaktır.

Kültürler arasındaki farklılık iletişimi engelleyen en önemli unsurlardandır. Günümüzde kendi içimizde bile yöresel kültür farklılıklarından kaynaklı iletişim sorunları yaşıyorsak, yabancılarla iletişim sorunları yaşamamız gayet doğal bir durumdur. Kültür kaynaklı olaylara farklı açılardan bakmak iletişim sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle kültürlerarası yaklaşım olaylar karşısında çok yönlü düşünme becerisi kazandırma açısından da önemlidir.

“İnsanlar, toplumlar uluslararası bireysel, kurumsal, ulusal düzeyde ticaret, ekonomi, siyaset, askerlik, bilim, çalışma, turizm, eğitim, kültür, sanat, haberleşme alanlarında türlü ilişkilerin kurulup yürütülmesi için ana dilinden başka uluslararası ortak dillerin öğrenilmesi gerekmektedir.” (Demircan, 1990:17) Yabancı dil bilinçli işlemlerle öğrenilebilir. Ancak bir yabancı dili iyi öğrenebilmek ve iyi öğretebilmek için o dilin mantığını ve kültürünü bilmeli ve aktarmalıyız. Türkiye Türkçesini de yabancılarla öğretirken mantığımızı, düşünce sistemimizi ve kültürümüzü göz ardı etmemeliyiz. Demircan’ın da vurguladığı gibi; “Yabancı dil öğrenen kişi iletişim açısından gerekli olan kültürel verilerini öğrenmeli, iletişim becerilerini edinmelidir.” (1990:26)

İnsanlar yabancı dil öğrenimi sırasında hedef dil ile birlikte yeni bir kültür, yeni değer yargıları, yeni algılama biçimleri ile karşı karşıya kalır. Yabancı dil öğrenimi esnasında kültürle dil arasındaki bağlantıyı öğrenciye kavratabilirsek öğrencilerin dil öğrenme becerilerinde de gelişme sağlayabiliriz.

Kültür ve iletişim kavramlarının birleşmesiyle ortaya çıkan kültürlerarası iletişim, giderek küreselleşen günümüz dünyasında önemle üzerinde durulan bir bilim dalı olarak

karşımıza çıkmaktadır. Kültürlerarası iletişimi genel olarak kültür ve iletişim kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşan sosyal bir olgu ve farklı kültürler arasındaki iletişim olarak tanımlamak mümkündür.

Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası etkileşimin yaratılacağı ortamı oluşturmak son derece önemlidir. Yabancı dil öğretimi iki farklı kültürün karşılaştığı bir ortamdır. Yabancı dil öğrenen kişi aynı zamanda yeni bir kültür öğrendiğine göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi de Türk kültürünün anlatıldığı, yansıtıldığı bir ortam olmalıdır (Pehlivan, 2007: 1).

Kültürlerarası yaklaşımın en önemli özelliği birbirine yabancı insanlar arasında oluşabilecek yanlış anlaşılımları ortadan kaldırmaktır. Bu sayede toplumlar ve insanlar arasındaki ön yargılar ortadan kalkacak ve daha rahat bir dil öğrenimi sağlanacaktır.

Pehlivan konuyu şöyle açıklanmaktadır:

Neuner'e göre; iki kültürün yan yana geldiği bir eğitim sürecinde öğrenci, farklı kültürleri kendi başlıkları içinde kavramayı, böylece yabancı olana karşı daha hoşgörülü olmayı, önyargısız bakmayı kısaca, yabancı ile birlikte olabilmeyi öğrenebilir. Bu süreç içinde bildirilişim durumunda ortaya çıkabilecek engeller ise, günümüz eğitiminde önemli rol oynayan aşağıdaki ilkelerin derslere temel alınması ile giderilebilir.

- Öğrencinin alışık olduğu bakış açısını bırakarak, kendisini yabancıya yerine koyabilmeyi, olaylara onun bakış açısıyla bakabilmeyi öğrenmesi (Empathic)
- Kendi dünyasına yabancı bir gözle bakabilmeyi öğrenmesi (Rollendistanz)
- Yabancı olanın başkalığını kavrayabilmesi ve buna katlanabilmeyi öğrenmesi (Ambiguitaetstoleranz)
- Kendi dünyasını anlaşılır kılmayı öğrenmesi (Identitätsdarstellung)

(Pehlivan, 2007:18).

Hayatımızın her alanında olduğu gibi dil öğretiminde de belirli amaçlarımızın olması gerekir. Yabancı dil öğretiminin amaçlarının çok çeşitli yönleri olabilir. Bu yönlerden biri de kültürel yönüdür ki günümüzde dil öğretimlerinin temelinde kültür aktarımı yatmaktadır. Yabancı dil öğretiminin kültürel amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğrenilecek dilin konuşulduğu ülkeyi fiziki özellikleri açısından tanımak: O ülkenin coğrafi, tarihi ve turistik yerlerini tanımak,

- Öğreneceği ülkenin tarihi hakkında bilgiye sahip olmak,
- Hedef kültürde karşılaşabileceği günlük olaylara karşı hazırlıklı olarak o durumlara uygun hareket tarzı geliştirmek,
- Günlük hayatta uygulayacağı davranış biçimlerinin öğrendiği dildeki kültürel kalıplarını öğrenmek,
- Öğrenilen dilin ait olduğu kültürün edebiyat gibi sanatlarını tanımak,
- Öğrenilecek kültürde kullanılan jest ve mimikleri öğrenmek.
- Öğrenilecek dilin kültürü ile ilgili araştırma yapacak temel becerileri kazanmak,
- Öğrenilen kültürü oluşturan alt kültürlerin farkında olarak alt kültürde bulunan unsurları da öğrenmek,
- Ülkede yapılan genellemelerin farkında olmak.

Demircan kitabında Saville ve Troike'den yaptığı aktarımla dil kuramının iletişim ve kültür ile birleşecekse yapılması gerekenleri şu şekilde sıralar:

1. Biçimsel bakımdan olabilirlik,
2. Bulunan araçlarla uygulanabilirlik,
3. Kullanıldığı ve değerlendirildiği bağlama uygunluk,
4. Gerçekten uygulandıysa neyi gerektirdiği (Demircan, 1990: 250).

Bu noktalar kültür aktarımı açısından dikkat edilmesi gereken noktalardır. Kültür aktarımı açısından amaçlarımızı belirlerken bu noktalara da dikkat etmek gerekir. Bunun yanında yabancı dil öğretiminin süreklilik gösteren, değişken, çok yönlü ve karmaşık bir sistem olduğu unutulmamalıdır. Yabancı dil öğretimi ile öğrencilerde kültürel anlayış geliştirebilmek için öğrencilerin kültürün doğasını anlayarak kendi kültürlerine olan bağımlılıkları azaltılmalıdır.

Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası yaklaşımla birlikte bireylerin kültüre bakışları ile ilgili iki yönü ortaya çıkmıştır. Kültüre bakışın ilk yönünü, bireyin kendi kültürünü esas alarak diğer kültürleri değerlendirmesi oluşturur. Bu görüşle birlikte kültürün farklı algılanış biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bu görüşe göre kimileri kültürel farklılığı reddederek kendi kültürünü en üstün güç olarak görür. Bu görüşte kültürel değişikliklere karşı savunma ve kültürel değişiklikleri küçümseme gibi durumlar ortaya

çıkabilmektedir. Kültüre bakışın diğer bir yönü de kültürü diğer kültürlerden hareketle değerlendirmedir. Bu açıdan bakan bir birey kültürel farklılıkları kabul ederek bu farklılıklara uymaya çalışır, sonucunda da kişi yaşadığı deneyimlerden başka görüşleri de dikkate alarak kendisi de farklı açılardan düşünebilme yeteneğini kazanır.

Unutulmamalıdır ki yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin seçimi doğru ve titizlikle yapılırsa öğrenci bu metinle ilgili çalışmalar esnasında yaptığı uygulamalarla metinde yer alan dil yapılarını ve sözcükleri kullanarak kullandığı dille ilgili bilgi dağarcığını genişletecektir.

Metinlerin yabancılara Türkçe öğretiminde ortaya koyduğu bir diğer yarar ise öğrencinin öğrendiği dilin kullanıldığı ülkelerin edebiyatını ve kültürünü tanımasını sağlamasıdır. Metinlerde sanatsal yönlerin bulunması ülkemiz ve tarihimizle ilgili bilgilerin edinilmesine yardımcı olacaktır.

Metinler aracılığı ile öğrenci kendi kültürüyle bizim kültürümüz arasındaki benzer ve farklı yönleri algılayabilecek bu sayede kendisine yabancı olan bizim kültürümüze ve diğer kültürlere daha hoşgörülü olarak yaklaşacaktır. Böylece diğer kültürlerle ilgili kendisinde yer edinen kötü düşüncelerden kurtulmaya başlayacaktır. Bunun sonucunda öğrencide çok yönlü düşünme alışkanlığı gelişerek bir konuyu ele alırken farklı bakış açıları geliştirebilecektir.

Kültürlerarası yaklaşım ile birlikte öğrencilerde küresel bir bilincin oluşması hedeflenmektedir. Günümüzde Amerika’da bir Amerikan kültürü oluşmuşsa bu Amerika’nın kendi içinde bulunan farklı kültürleri kültürlerarası yaklaşımla ortak bir kültür oluşturmaya yönelik yapmış olduğu çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır.

Günümüzde Avrupa Birliği’nin ortak bir dil öğretim sistemi geliştirme çabasının temelinde ortak bir Avrupa kültürü yaratma kaygısı olsa gerek. Bilindiği üzere Avrupa birçok milletin bir arada yaşadığı bir coğrafyadır. Avrupa Birliği ile sınırlarını kaldıran Avrupalı milletler büyük bir kesimi ortak bir çatı altında toplamayı başardılar. Onlar için asıl zor olan durum bu milletleri bir arada tutmaktır. Bunu yapmanın tek yolu da kültürlerarası birlikteliği sağlamaktır.

Kültürlerarası yaklaşıma iletişimsel edinç açıdan yaklaşan Gökmen, iletişimsel

edinci esneklik, huy, sabır, açıklık, ilgi, merak, empati, belirsizlik karşısında tolerans ve yargının bekletilmesi gibi bileşenlerden oluşan karmaşık bir olgu olarak tanımlamaktadır. Buna göre kültürlerarası iletişimsel edinç, beceriyi üç alanda ele almaktadır:

1. İlişkiler kurma ve sürdürme becerisi
 2. En az kayıp ve bozulma ile iletişim kurma becerisi
 3. Karşılıklı ilgi ve gereksinimleri karşılamak için işbirliği yapma becerisi
- (Gökmen, 2005: 75).

Bu becerilerin gerçekleşmesi durumunda karşılıklı anlaşma sağlanabilir.

Aktaş'a göre bu yaklaşım özellikle yabancı kültür ürünlerini tanıma, kendi kültürümüzü dünyaya tanıtmaya gibi hedefleri öngörmektedir. Kültürümüzün, bilgi ve becerilerimizin gelişmesi, çağın düşüncesini yakalamamız, ona ayak uydurmamız yahut onun gelişmesine katkıda bulunmamız gibi etkenler yabancı dil öğretiminde kültür olgusunu ve kültürlerarası yaklaşımı zorunlu hale getirmektedir. (Aktaş, 2007: 61)

5.2 Yabancılar Türkçenin Öğretiminde Kültürel Unsurlar

Daha önceki bölümlerde kültür konusuna değinmiştik. Bu bölümde yabancılar Türkçe öğretimi esnasında kullanabileceğimiz kültürel unsurlara değineceğiz. Kültürü oluşturan unsurları düşündüğümüzde öğretmek için önümüzde çok geniş kapsamlı bir materyal olacaktır. Yabancılar Türkçe öğretimi esnasında kültürümüzü oluşturan bütün unsurları vermek mümkün olmayacaktır.

Ülker'e göre yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının büyük önemi vardır; fakat kültürün çok kapsamlı bir olgu olması ve yabancı dil öğrenenlerin daha çok dilin dizgesel yapılarına odaklı olmaları nedeniyle kültür başlığı altında öğrenciye verilebilecek olan şeylerin öğrencinin dili anlamasına yardımcı olacak nitelikte olmasına dikkat etmek gerekmektedir. Tarih, günlük yaşam ve rutinler, alışveriş, yiyecek-içecek, gençlik kültürü (moda, müzik vb.), okul ve eğitim, coğrafya, aile yaşantısı, sosyal şartlar, festivaller, gelenek-görenekler, turizm ve seyahat, iş hayatı ve işsizlik gibi konular yabancı dil öğrenenlere kültür bağlamında öncelikle öğretilmesi uygun olan konulardır (Ülker, 2007: 16-17).

Yabancılar Türkçe öğretimine önemli olan unsurların başında iletişimsel yetiyi kazandırmak gelmektedir. Aktaş'a göre iletişimsel yeti; “ Bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgilere ve bunların kullanılması için gerekli becerilere sahip olma anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle dildeki göstergelerin değişik ortamlarda, yerinde ve zamanında anlamlı olarak kullanılmasını gerektirmektedir.” (Aktaş, 2004: 46). Aktaş konu ile ilgili olarak bu yetinin yalnızca dil bilimsel ve toplum bilimsel iletişim ve etkileşim kurallarını değil, aynı zamanda iletişim olayları etkileşim işlemlerinin bağlam ve içeriğinin temelini oluşturan kültürel kuralları ve bilgileri de içerdiğini belirtmektedir.

Yabancılar Türkçe öğretimi esnasında yapılacak kültür aktarımı sürecinde hedef kültür, kaynak kültür ve ortak kültür kavramlarına dikkat etmek gerekir. Bu kavramları iyi anlayıp içeriklerinin iyi tespit edilmesi hem kültür aktarımını hem de dil öğretimini daha da kolaylaştıracaktır.

Kaynak kültür, öğrencinin içinde bulunduğu konuşmalarını, yaşayış ve düşünüş tarzını şekillendiren kültürdür. Dil öğretimi esnasında öğrenciye yön veren bu kültür öğrencinin dil öğrenmesini kolaylaştırabileceği gibi zorlaştırabilir de.

Kaynak kültür, genellikle öğrencinin geçmiş deneyimleri olarak görülür ve geçmişte yaşadığımız basit olaylar sınıfta öğrenmemizi ne kadar etkiliyorsa, kaynak kültürün de dil öğrenimini o derece etkilediği düşünülür.

Kültürel açıdan baktığımızda yabancı dil öğrenme sürecini, öğrencinin içinde yaşadığı kültürüyle, öğrenmeye çalıştığı dilin ait olduğu toplumun kültürü arasında bağlantılar kurarak, karşılaştırmalar yaptığı bir süreç olarak açıklamamız mümkündür.

Kültürlerarası yaklaşım ile öğrenci farkında olmadan yabancı kültürlerin varlığını kabul eder. Bu sayede insanların davranışlarını ilk başlarda kaynak kültüründen kaynaklı olarak ön yargı ile değerlendirirken daha sonraları ise bunlara hoşgörü ile bakmayı öğrenecektir.

Öğrenciler, yabancı dil öğrenimi sırasında eğer farklı kültürlerle sahip öğrencilerinde bulunduğu bir sınıfta ise bu sınıfa gelirken kaynak kültürü ile birlikte gelir. Bu nedenle öğrenci sınıfta olan diğer kültürlerin farkına varamayabilir. Bunun

sonucunda sınıf içinde gerçekleştirdiği her davranışa başkalarını rahatsız eder mi diye dikkat etmeyebilir. Bunun nedeni yaptığı davranışların kaynak kültüründe doğru olmasıdır. Bu nedenle sınıftaki herkesin aynı davranışı gerçekleştirmesi gerektiğini düşünen bu öğrenci, diğer öğrenciler aynı davranışı göstermediklerinde bunun kültür farkından kaynaklandığını anlamayarak o öğrencileri ayıplayıp, yaptıklarının hata olduğunu düşünür.

Kaynak kültür insanları derinden etkiler ve gerçekleştirdiği her etkinlikte kendini hissettirir. Bunun temel nedeni ise kişinin kaynak kültürün yaşandığı bir ortamda yetişmesidir. Kişi, kaynak kültürün etkisi altında yetişerek yavaş yavaş onunla bütünleşir. İnsanlar kendi kaynak kültürüne göre hareket ettikleri için kültürel anlayışlarına ters gelen davranışları ön yargı ile karşılarlar.

Farklı kültürleri anlayabilmek için kişinin kaynak kültürünü yeterince anlaması ve yaptığı fakat gözünden kaçan unsurları saptaması gerekir. Bu sayede diğer kültürler ile kendi kültürünü karşılaştırma olanağı bulacaktır.

Kültürlerarası yaklaşımda amaç, kültürü öğretmek anlaşılmayı sağlamaktır. Eğer sadece kültürü tanıtmak istersek öğrencilere kültür hakkında kısa bilgiler vermek yeterli olacaktır.

Kültür aktarımını gerçek anlamda gerçekleştirebilirsek öğrenci kaynak kültüründe yaşamış olduğu deneyimleri nasıl normal karşılıyorsa, diğer kültürleri de normal karşılayacaktır. Çünkü öğrenci kültürlerarası yaklaşımla birlikte o hareketlerin yapılınca kadar hangi kültürel değerlerin etki ettiğini kaynak kültürüyle karşılaştırarak biliyor olacaktır. Bu sayede öğrenci ilk başlarda sadece bu davranışların kültür farklılığından kaynaklandığını ilerleyen evrelerde ise bu davranışa neden olan kültürel değeri anlayacaktır. İlerleyen dönemlerde ise öğrenci kaynak kültüründe olan birçok unsurun diğer kültürlerde olmadığını farkına varacaktır.

Hedef kültür yabancı dil öğretimi ve kültürlerarası yaklaşımla aktarılmak istenen kültürdür. Hedef kültürün aktarımı yapılırken öğrencilerin kaynak kültürlerinden kaynaklı olarak bir savunma sistemi oluşturacakları unutulmamalıdır.

Kaynak kültürle hedef kültürün karşılaşması sonucunda kişinin kendini veya

karşısındakini farklı hissetmesi ve bu durumdan rahatsız olması doğal bir durumdur. Bu durum genellikle kişinin farklı kültürlerle karşılaşmadığı ya da kaynak kültürünü ön planda tutması gibi durumlarda ortaya çıkar.

Yabancı dil öğretiminde kişi için öteki diye adlandırılacak hedef kültür, sadece gözlemlenecek bir nesne durumundadır. Bu nedenle hedef kültürü gerçek anlamıyla anlamaya çalışmayacaktır. Öğrenci hedef kültürü öğrenmeden hedef dili tam anlamıyla öğrenemeyeceğinin bilincine varırsa hedef kültüre bakış açısı değişecektir.

Kültürlerarası yaklaşım ile öğrenci hedef kültürü öğrenme sırasında kaynak kültür ile karşılaştırma yaparak kaynak kültürünü de daha iyi anlama ve bilmediği yönlerini tanıma imkânı bulacaktır.

Hedef kültürün aktarımında aktarımın sınıf içinde hangi yollarla yapıldığına dikkat edilmelidir. Kültür aktarımı sırasında hedef kültürün değerlerini yansıtan bilim, sanat ve kültür öğelerinden yararlanmak hedef kültürü öğrenciye aktarmayı kolaylaştıracaktır. Bu öğeler yardımıyla öğrenci hem kaynak kültürünün gelişimini kavramış olacak hem de hedef kültürün farklı ama kendisi için ilginç olan öğeleri ile birlikte hedef kültürü anlamaya başlayacaktır.

Ortak kültür kaynak kültür ile hedef kültürün karşılaşmasının sonucunda zamanla ortaya çıkacak olan kültürdür. Kültürlerarası yaklaşımla öğrencinin hedef kültürü öğrenirken kaynak kültüründen tamamen uzaklaşarak hedef kültüre yönelmesi amaçlanmamaktadır. Kültürlerarası yaklaşım ile öğrencilerin farklı kültürlerin de farkında olarak diğer kültürlere ön yargı ile bakmaları engellenmektedir. Ortak kültür kaynak kültürle hedef kültürün öğrenci tarafından sentezlenmesi ile oluşturulur. Bu kültür birleşmesi ile evrensel bir kültür anlayışının ortaya çıkması doğaldır.

Hedef kültürün kaynak kültür ile birleştirilerek öğretilmesi öğrencinin bakış açısının tek yönden çok yöne kaymasını sağlar. Bu sayede öğrenci herkesin aynı görüşte olmadığını farkına varır. Bunun yanında öğrenci kültürlerarası farklılığı kavrar. Bu durum sonucunda dünya üzerindeki diğer toplumların da yaptıklarının nedenlerinin farkına varabilmeyi öğrenir.

Kültürlerarası yaklaşımla yabancılara Türkçe öğretimi yaparken kültürel

unsurların gerek öğretim esnasında gerekse kullandığımız materyallerde bulunması gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta hangi kültürün aktarımının nasıl yapılacağıdır. Biz yabancılara Türkçe öğretimi yaparken hangi kültürel değerlerimizi aktaracağız? Kitaplarda yazan kültürel değerlerimizi mi yoksa sokakta yaşayan ve son yıllarda yabancı kültürlerden çok fazla etkilenerek artık geçmişte kalan ve bizlere anlatılan kültürel unsurları mı aktaracağız?

Kültür aktarımını dil eğitiminin bir parçası olarak değerlendiren Aslan’a göre, bu aktarımın ölçüsü iyi ayarlanmalıdır. Kültür objektif olarak sunulması gereken, her ülkeye özgü nitelikleri barındıran toplumun önemli temellerinden biridir. Kültür aktarımı hem öğrenilen yabancı dilin ait olduğu toplumları tanıtıcı nitelikte olmalı hem de başka kültürlerin özelliklerini sunan bir yapıda olmalıdır. (Aslan, 2007:118)

Örneğin “Bereketli Olsun” sözünü yabancılara öğretmek uygun mu? Bu soruya bu sözün ne kadar kullanıldığı ve nerelerde kullanıldığı açılarından bakmak gerekir. Eskiden sıklıkla kullanılan bu söz, günümüzde özellikle şehirlerde pek fazla kullanılmamaktadır. Bu durumda bu kavramı yabancılara öğretirken bu yabancıların sadece şehir merkezlerinde dolaşmayacağı, dilimizi öğrenirken kitap okuyacağını ve kitaplarda bu söz ile karşılaşabileceği düşünülmelidir.

Yabancılara Türkçe öğretimi esnasında kültürlerarası yaklaşımdan hareketle aktarılabilecek olan kültürel unsurlarda bir sıra gözetilmeli ve kendi kültürümüze ait olan unsurların kullanım sıklığına göre yer verilmesi gözetilmelidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin her zaman karşılaşabileceği kültürel unsurlar ilk önce verilmeli, diğerleri de sırasıyla tamamlanmalıdır.

Kültürlerarasılık herhangi bir dil öğrencisine daha önceki yöntemlerde verilmeye çalışılan bireyler arasılığın eğitim düzlemindeki karşısı olarak da düşünülebilir. Geçmişte kullanılan dil öğretim yöntemleri, öğrenilen dilin ait olduğu kültürü öğretmekten çok, o dili konuşan bireylerin dilsel becerilerini taklit etmeye yöneliktir.

Yabancılara dil öğretiminde ders kitapları üzerinden yapılacak olan kültür aktarımının yöntemlerini Pehlivan’ın çalışmasında şu şekilde verildiğini görmekteyiz:

“Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının çoğu zaman birbiri içine girmiş pek

çok yöntemi vardır. Bu yöntemlerden metin çalışmalarında etkili bir şekilde kullanabileceklerimiz şunlardır:

1. Karşılaştırma
2. Kültürlendiriciler
3. Kültür Kapsülleri ve Kültür Setleri
4. Diyalog Ve Rol Yapma
5. Görsellik
6. Metinler
7. Sorun Çözme Uygulamaları
8. Grup Tartışması
9. Kültür Keşif Teknikleri
10. Durum İncelemesi “ (Pehlivan, 2007: 20-26).

Bu yöntemleri inceleyecek olursak; karşılaştırma yöntemi ile hedef kültür ve diğer kültürler kaynak kültür ile karşılaştırılır. Karşılaştırma esnasında benzer ve farklı olan unsurlar ortaya konulur. Karşılaştırma kaynak kültürde olan unsurların bazılarının hedef kültürde olmayacağını görülmesine ve bu nedenle bu unsurların anlaşılması için kaynak kültürde bunlarla ilgili konuların tespitini sağlar. Bu sayede kişi hem kaynak kültürü hem de hedef kültürü daha iyi algılayabilir.

Kültürlendiriciler aracılığı ile kültür aktarımında öğrencinin kültürlerarası çatışma durumlarını incelemesi ya da olayların nedenini açıklaması istenir ve dört olası çözüm seçeneği verilir. Öğrenciler bu seçenekler sayesinde farklı durumlara karşı farklı çözüm yollarının olduğunu öğrenirler. Öğrenciler değişik kültürel bakış açılarını yansıtan bu çeşitli yorumlardan kendilerine en doğru geleni seçerler.

Kültür kapsülleri yöntemi iki kültürel grup arasındaki çok küçük farkların kısaca açıklanması şeklinde uygulanmaktadır. Bunu yaparken kültürel olarak anlamlı olan bir materyal öğrencilere verilir ve bu materyalle ilgili soruları cevaplamaları istenir.

Yabancı dil öğretiminin ilk aşamalarında sıklıkla uygulanan “Diyalog Ve Rol Yapma” yönteminde dil öğrenen kişinin yaşına ve ilgi alanlarına uygun bir seçim yapılması yoluyla öğrenci diyalog kurup rol yaparken kendini hedef kültürdeki bir

kişinin yerine koyarsa daha rahat öğrenmesi ve öğrendiklerini uygulaması sağlanır. Bunun en verimli yolu ise öğrencilerin rol yaparken bürünecekleri kişiler ve bu kişilerin kültürleri hakkında önceden bilgiye sahip olmasıdır.

Görsel materyaller, kültürel unsurları içerdikleri sürece kültür aktarımının en önemli öğeleri olmuştur. Görsellik yöntemi kullanılarak hedef kültürdeki ilginç görsel unsurlar öğrenciye gösterilerek öğrencide hedef kültüre karşı bir merak uyandırılır.

Günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunların daha önceden belirlenerek bu konu hakkında önceden hazırlıklı olmayı ön gören “Sorun Çözme Uygulamaları” yöntemi ile günlük sorunlar ile ilgili olarak öğrencilerin fikirlerini ve çözüm önerilerini ortaya koyabildikleri bir yöntemdir.

Ortaya çıkabilecek her türlü duruma karşı geliştirilebilecek tepkilerin incelenmesi esasına dayalı olan “Durum İncelemesi” yönteminde ele alınacak durumların mümkün olduğu kadar gerçeğe uygun verilmiş olması ve incelemelerin buna göre yapılmış olması başarıyı artıracaktır.

Öğrencilere hedef kültür hakkındaki bilgi araştırmalarını ve gözlemlemesini desteklemek amacıyla verilecek olan toplumsal araştırma projeleri ya da anket uygulaması gibi yollarla Kültür Keşif Teknikleri yöntemi uygulanabilir. Bu yöntem ile öğrenci hedef kültürü araştırmaya ve tanımaya başlayacaktır.

Grup Tartışması yöntemi seçilen konunun öğrencilerin ilgi alanına girmesi ve öğrencilerin bu konu hakkında hem kaynak kültür de hem de hedef kültürde yeteri kadar bilgisi olması durumunda uygundur. Eğer bu uygunluk sağlanabilirse kültürlerarası anlayışı geliştirir.

Tezimizin de esasını oluşturan metinler aracılığı ile kültür aktarımı yönteminde esas olan, kültürel özellikler taşıyan özgün metinlerin kullanılmasıdır. Yabancılarla Türkçe öğretimi esnasında kullanılacak metinler kültürel özellikleri de içinde barındırırsa dil ve kültür aktarımını kolaylaştıracaktır. Dil öğretiminde temel aracımız olan metinlerin seçimi ile ilgili olarak gerekli bilgileri daha önceki bölümlerimizde vermiştir. Kültür aktarımı açısından metinlerin içeriklerinde kültürel unsurların bulunması gerekir. Daha önce de belirttiğimiz gibi bütün kültürel unsurları aktaramayız.

Yabancılar Türkçe öğretimi esnasında aktarımını gerçekleştirebileceğimiz kültürel öğeleri tezimizin önceki bölümlerinde belirttiğimiz kültürü oluşturan öğelerden hareketle şu şekilde sıralamak mümkün olabilir:

- a. *Din*
- b. *Sanat*
- c. *Edebiyat*
- d. *Tarih*
- e. *Coğrafya*
- f. *Giyim*
- g. *Gelenek Görenekler*
- h. *Yemek*
- i. *Mimari*
- j. *Ahlâk*
- k. *Hukuk*

Kültürlerarası yaklaşımda hedef kültür ile kaynak kültürün çatışma yaşadığı alanların başında gelen din ögesi yabancılar Türkçe öğretirken öncelikli olarak aktarılması gereken bir öğedir. Unutulmamalıdır ki toplumların kültürlerinin şekillenmesinde en önemli etken dindir.

Yabancılar Türkçe öğretimi esnasında dikkatlerini çekebilecek kültürel öğelerin başında sanat ve sanat eserleri gelir. Ahşap oymacılığı, ebru, minyatür gibi sanatlar öğrencinin dikkatini çekerek kültür aktarımını kolaylaştıracak sanatlardandır.

Edebiyat bir milletin aynasıdır. Toplumu oluşturan ne varsa edebiyatta bulmak mümkündür. Dil kültürün taşıyıcısı olduğu için edebiyat doğal olarak kültürün özelliklerini taşır. Toplumu etkileyen olaylar, hayata bakış açısı edebiyatta şekil bulur. Kültürlerarası etkileşim zamanla edebiyatı da etkiler; tasavvuf edebiyatının ortaya çıkışı ve romanın edebiyatımıza girmesinin temel nedeni budur. Yabancılar Türkçe öğretimi sırasında vereceğimiz edebi eserler bizim bakış açımızı göstermek açısından önemlidir.

Unutulmamalıdır ki bir milletin tarihini o milletin geçmişte yaşamış oldukları olaylar oluşturur. Bu olaylar bütün bir milleti ve o kültürü etkilemektedir. Yabancılar

Türkçe öğretimi sırasında tarihi bilgiler vermek o yabancının günümüzde yapılan birçok tepkinin tarihi bir derinliğinin ve yaşanmışlığının olduğunu anlamasına neden olacaktır.

İçinde bulunduğu coğrafya o toplumun yiyeceklerinden tutun da giyeceğine kadar birçok kültürel unsurunu etkilemektedir. Eskimoların giyimleri ve yiyeceklerini şekillendiren, Türklerin yaşam şekillerine yön veren coğrafya olmuştur. Bir öğrenci geçmişte Türklerin balık yemeklerini bilmediğini öğrendiğinde bunun sebebinin coğrafyadan kaynaklı olduğunu bu sayede öğrenir.

Kültürlerarası etkileşimin en fazla etkili olduğu kültürel öge giyimdir. Giyimi takip ederek o toplumun geçirmiş olduğu kültürel değişiklikleri izlemek mümkündür. Türk kılık ve kıyafetlerinde Türk kültürünün yanında diğer kültürlerin de izlerini bulmak mümkündür. Kıyafetler aracılığı ile insanların yaşayış biçimlerini tahmin etmek mümkündür.

Kültür denildiğinde insanların aklına ilk olarak gelenek ve görenekler gelmektedir. Gelenek ve görenekler insanların yaşayış şekillerini belirleyen en önemli kültürel ögedir. Bu nedenle kültürlerarası iletişimde en fazla üzerinde durulması gereken konu gelenek ve göreneklerdir.

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmelerin en önemli yollarındandır yemekler. Bu nedenle toplumlar gerek yaşayış biçimleri, gerekse yaşadıkları coğrafyadan kaynaklı olarak kendilerine özgü bir yemek kültürü geliştirmişlerdir. Yabancıların Türkiye'ye geldiklerinde karşılaşacakları ilk unsurların arasında yer alır yemekler. Dünya üzerinde Türk mutfağı diye adlandırılan yemek kültürümüz herkes tarafından beğeni ile karşılanmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin kültürel açıdan dikkatlerini çekmenin kolay yollarından biri de ders kitaplarında yemek kültürü ile ilgili unsurların işlenmesidir. Toplumlar yaşadıkları bölgenin ve kültürün etkisi ile mimarilerini şekillendirir. Gerek tarihi gerekse günümüz mimarisine baktığımızda toplumun geçirdiği kültürel değişimi görmek mümkündür. Selçuklular Dönemi'ne ait eserler ile Osmanlı Dönemi'ne ait eserler arasında farklılıklar vardır. Mimari aynı zamanda bir kültür sentezidir. Osmanlı Dönemi'nde İslam kültürünün eseri olan camilere Türk kültürünün yansıması olan kubbe (çadıra benzetilmiştir) yapılarak Türk- İslam sentezi bir cami yapısı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında evlerimizin mimari yapıları ile kültürümüzü ve yaşayış

tarzımızı yabancılara çok güzel bir şekilde anlatabiliriz.

Ahlâk, kültürlerarası yaklaşımda kültürlerin çatışma yaşadığı dinden sonra gelen en önemli ögedir. Ahlâki değerler toplumun her ferdini ve değerini yakından ilgilendirir ve etkiler. Her toplumun kendine özgü ahlâki kuralları vardır. Bu kurallar bir toplum tarafından doğal karşılanırken diğer toplumlar tarafından ahlâka aykırı şekilde algılanabilir.

Kültürü oluşturan bütün unsurlar bir araya gelerek toplumun bir bütün halinde sorunsuz bir şekilde yaşamalarını sağlayacak yazılı olsun veya olmasın hukuk kurallarını oluşturur. Bu nedenle hukuk kuralları toplumların kendi kültürlerinden çıkmıştır. Hukuk, milletlerarası hukuk kuralları yardımıyla genelden özele giderek kültürlerarası yaklaşımda kültür aktarımında bize yardımcı olabilecek bir kültürel ögedir.

Yabancılara Türkçe öğretimi esnasında daha önce de belirttiğimiz gibi kültürümüzü oluşturan bütün öğelerin içinde bulundurduğu tüm unsurları aktarmamız uygun değildir. Bunun yerine öğrencinin günlük hayatta karşılaşılabileceği durumların kültürel açıdan aktarılması ve bunların metinlerde işlenmesi daha uygun olacaktır. Günlük yaşamda yeri olmayan kültür öğelerinin aktarılmaya çalışılması öğrencinin kafasında soru işaretlerinin oluşmasına sebep olacaktır. Günümüzde insanların yaptığı birçok davranışın kültürümüzde yeri olmadığı muhakkaktır. Bu nedenle bu tür davranışların yanlış olduğunu gösterecek kültürel unsurların verilmesi öğrenciye kültür aktarımı adına hiçbir şey katmayacaktır. Aksine öğrencinin kültürümüze olan saygısını azaltacaktır.

Aslına bakılacak olursa bu davranışların temelinde kültürlerarası yaklaşımdan kaynaklı olarak yabancı kaynakların bize geçirmiş olduğu kültürel unsurlar vardır. Bundan yirmi yıl önce Anadolu'da kadınların pantolon giymeleri ayıplanırken şimdilerde bu çok normal bir durumdur. Yabancılara Türkçe öğretimi esnasında giyimle ilgili kültürel unsurları verirken kadınların pantolon giymelerinin bizim kültürümüzde olmadığını öğrencilere verirken öğrenci sınıf içinde ve dışında gördüğü pantolon giymiş kadınları gördüğünde çelişkiye düşecektir. Bu nedenle kültürlerarası yaklaşımla öğrencilere kültür aktarımı yapılırken mevcut durum göz önünde tutulmalıdır.

Öğrencilerin günlük hayatta karşılaşabilecekleri durumları şu şekilde sıralamamız mümkündür:

- Karşılaşmalar, selamlaşmalar ve tanıştırmalar ile ilgili unsurlar.
- Ayaküstü yapılan konuşmalar veya edilen sohbetler ile ilgili unsurlar,
- Kişilerin sohbetleri esnasında kullandıkları yaşa, yakınlığa ve toplum içindeki statüsüne bağlı yaklaşımlar ile ilgili unsurlar,
- Yemekler ve içecekler ile ilgili unsurlar,
- Aile içinde gerçekleşen yaşam ile ilgili unsurlar,
- Yaşanılan yer ile ilgili unsurlar,
- Komşuluk ilişkileri ile ilgili unsurlar,
- Toplum içinde gerçekleşen yaşam ile ilgili unsurlar. Bu durum bizde genellikle farklılık göstermektedir. Ailenin içinde yaşattığı kültürel yaşam ile kişinin dışarıda gösterdiği davranış şekilleri arasında değişiklikler olabilmektedir.
- Şehir ve kırsal kesim arasındaki yaşayış farklılıkları ile ilgili unsurlar,
- Giyim ile ilgili unsurlar,
- Çalışma ve çalışma ortamları ile ilgili unsurlar,
- Ekonomi ile ilgili unsurlar,
- Siyaset ile ilgili unsurlar,
- Randevular ile ilgili unsurlar,
- Eğitim ve eğitim ortamları ile öğrenme ortamları ile ilgili unsurlar,
- Yazı dili ile konuşma dili arasındaki farklılıklar.
- Boş zamanların değerlendirilmesi ile ilgili unsurlar,
- Oynanan oyunlar ile ilgili unsurlar,
- Dinlenen müzikler ile ilgili unsurlar,
- Okunan kitap, dergi ve gazeteler ile ilgili unsurlar,
- Televizyon ve radyo programları ile ilgili unsurlar,
- Din ile ilgili yaşanmışlıkların ortaya çıkardığı unsurlar.

- Bayramlar, kutlama ve anma günleri ile ilgili unsurlar,
- Evlenme ve ölüm ile ilgili unsurlar,
- Evlere yapılan davetler ile ilgili unsurlar,
- Spor ve yarışmalar ile ilgili unsurlar,
- Tatil anlayışı ile ilgili unsurlar,
- Sağlık ve tedaviler ile ilgili unsurlar,
- Temizlik ile ilgili unsurlar,
- Spor, sanat ve siyaset ile ilgili yapılan sohbetler,
- Ulaşım ile ilgili unsurlar,
- Tepkileri dile getirme yöntemleri,
- Günlük hayatta duyguları ifade etmek veya bir durumu anlatmak için kullanılan jest ve mimikler ile ilgili unsurlar,
- Gelenekler ve görenekler ile ilgili unsurlar,
- Toplum içinde anlatılan hikâye, masal, efsane ile ilgili unsurlar,
- Günlük hayatta kullanılan atasözleri ve deyimler ile ilgili unsurlar.

Atasözleri ve deyimler bir toplumu oluşturan bireylerin yaşamışlıkları karşısında gösterdikleri tepkilerin kültür ile yoğrularak, zaman içinde denemeler yapılarak oluşan söz guruplarıdır. Atasözleri ve deyimlerde o toplumun yaşayışlarını ve olaylara karşı gösterdikleri tepkilerini bulmak mümkündür. Yabancılar Türkçe öğretimi sırasında atasözleri ve deyimlerden yararlanmak kültür aktarımı açısından son derece önemlidir. Atasözleri ve deyimlerimizde yer alan mecazlı anlatım nedeniyle yabancılar Türkçe öğretimi sırasında atasözü deyimlerimiz belirli bir sıra ile öğretilmelidir. Atasözlerinde anlatım ve içerikten kaynaklanan mecazlı ya da doğrudan anlatım; bireyi ilgilendiren ya da toplumu ilgilendiren, yaşayışları belirleyen, öğüt veren ve yol gösteren, inanışlar hakkında bilgi veren pek çok özellik bulunmaktadır.

Atasözü ve deyimlerin öğretilmesi içinde gösterilen anlamının yanında bir de verilmek istenen başka anlamların da bulunması nedeniyle zorluk teşkil etmektedir. Atasözlerini yabancılar Türkçe öğretimi sırasında kullanırken anlatım, içerik ve dil bilgisi yapılarını göz önünde bulundurmalıyız.

Çeçen'in (2007: 261-262) Türk atasözlerinin yabancılara öğretiminde uygulanacak sıralama ile ilgili yaptığı çalışmasında bununla ilgili olarak görüşleri şu şekildedir. Çeçen, atasözlerini dört basamak halinde öğretilmesini savunarak her basamağı anlam açısından değerlendirmiştir. Birinci basamakta öğrencilere verilmek istenen mesajın açık olarak ifade edildiği “İyilik eden iyilik bulur.” gibi atasözlerinin; ikinci basamakta sözün açık olarak belirtildiği ileti ile birlikte ikinci bir anlamında bulunduğu “Sakla samanı, gelir zamanı.” gibi atasözlerinin; üçüncü basamakta gösterilenin dışında bir iletinin verilmek istendiği “Rüzgâr eken fırtına biçer.” gibi soyut ve mecaz unsurlar içeren atasözlerinin; dördüncü basamakta ise verilmek istenen iletinin anlaşılabilmesi için kültürümüze ait yaşantıları ve kavramları bilmenin gerekli olduğu “Parayı veren düdüğü çalar.” gibi atasözlerinin öğretilmesini uygun görmüştür. Deyimlerde de bu yönde bir sınıflandırma yapılabilir.

Atasözlerini ve deyimleri anlam yönünden sınıflandırma ile dil bilgisi kuralları birleştirilerek yapılacak bir Türkçe öğretimi kültürlerarası iletişim açısından başarıya ulaşacaktır.

Yaşayış ve günlük hayat ile ilgili olan bütün bu unsurlar aktarılırken kültürel unsurlarında verilmesine dikkat edilmelidir. Bunlar metinlerde yeteri kadar yer bulursa ve yeterli kültürel özelliklerle desteklenirse kültürlerarası iletişimde kültür aktarımı daha etkili olarak gerçekleşecektir. Bütün bu unsurlar ile atasözleri ve deyimlerimizin kültür aktarımı açısından yabancılara öğretilmesinde öğrencilere hedef dili öğrenirken yapılabileceği hatalar ve bu hataların hedef kültürde yaratacağı etkiler ile bu unsurların uygulanışı esnasında söylenmemesi gereken sözcükler ve sorulmaması gereken sorular hakkında bilgiler verilmelidir. Bu sayede iletişimle ilgili yaşanabilecek sorunlar en aza indirilecektir.

5.3 Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Kitapların Kültür Aktarımı ve Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde giriş kısmında da bahsettiğimiz gibi Yabancılar Türkiye Türkçesi öğretiminde yaygın olarak kullanılan dil öğretim setleri incelendi. Bu inceleme yapılırken daha önceki bölümlerde bahsedilen yabancılar Türkiye Türkçesi öğretiminde kullanılan metinlerde bulunması gereken özellikler ve bu özelliklerin kültür aktarımı ile ilişkisi doğrultusunda yapmış olduğumuz incelemeler yer almaktadır.

Bu inceleme esnasında belirlenen ölçütler kültür aktarımı ile ilgili olan ölçütlerin yanında dil öğretiminde kullanılacak metinlerde bulunması gereken bazı temel özellikleri de içermektedir. Bu nedenle bazı ölçütlerin kültür aktarımı ile doğrudan ilgisinin olmaması kültür aktarımını dil öğretiminden ayrı düşünmememiz ve kültür aktarımı yapabilmek için dil öğretiminin de sağlıklı yapılması gerektiğindendir.

İnceleme alınan TİKA tarafından hazırlatılan Orhun, Ankara Üniversitesi'ne bağlı TÖMER öğretim görevlileri tarafından hazırlanan Hitit ve Dilset adlı yayınevinin hazırlattığı Gökkuşuğı dil öğrenim setlerini aşağıda belirtilen ölçütler doğrultusunda incelendi.

Hazırlamış olduğumuz tabloda metin belirlenen ölçütleri taşıyorsa “1” , taşıyamıyorsa “0” yazılarak incelendi. Daha sonra değerlendirme yapmak amacıyla tablodaki değerler toplandı. Bu sayede kaç adet metnin bu özellikleri taşıdığını tespit edilmeye çalışıldı. Bu çalışmada metin sayılarını belirlerken setlerde bulunan metinler kendi üniteleri içinde değerlendirmeye alındı. Üniteler bir bütün olarak ele alındı ve bir ünite bir metin gibi kabul etildi. Bundan dolayı incelenen metin sayıları setlerde bulunan metinleri değil, setlerde bulunan ünite sayılarını ifade etmektedir. Bu durum “Orhun” setinde farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ise Orhun Dil Öğretim Seti’nde bulunan ileri düzey kitabının ünitelerden değil sadece metinlerden oluşmasıdır.

Bu ölçütler:

1. Metin kültürel özellikler taşıyor mu?

Tezimizin önceki bölümlerinde de belirttiğimiz gibi kültür ile dil birbirinden

ayrılmaz bir bütündür. Kültürlerarası yaklaşıma göre dil  ğretimi kültürel özellikler verilmeden amacına ulaşamaz.

2. Metin kültür aktarımı için yeterli mi?

Metinler kültürel özellikleri taşımalarının yanı sıra bunları aktarmak için gerekli yeterliliğe de sahip olmalıdır. Her kültürel özellik taşıyan metin kültür aktarımı açısından yeterli olmayabilir.

3. Edebi metin kullanılmış mı?

Edebi metinlerin ileri seviyede Türkiye Türkçesi öğrenmek isteyenler için tercih edilmesi gerekir. Edebi metinler kültürümüzün bir aynasıdır bu nedenle edebi metinlere mutlaka yer verilmelidir.

4. Metinlerde dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer verilmiş mi?

Dünyaca tanınan Türk şahsiyetlere yer vermek onların kültürümüze duyacağı ilgiyi artırmak açısından önemlidir. Tüm dünya tarafından tanınan bir kişiyi kitaplarda bulundurmak öğrenciyi, o kişiyi kültürüyle tanımaya yönlendirecektir.

5. Metinlerde geleneklerden söz edilmiş mi?

Kültür kavramını öğrencilere en iyi verebileceğimiz yöntemlerden biri de geleneklerden hareket etmektir. Gelenekler toplumu oluşturan bireylerin yaşayış biçimlerinin de temelini oluşturur. Bir insanı tanımak için o kişinin geleneklerini anlamak gerekir. Bu nedenle geleneklerin işlendiği metinlere yer vermek önemlidir.

6. Metinlerde atasözleri ve deyimlere yer verilmiş mi?

Atasözleri ve deyimler yabancılara aktarımında gerek içlerinde bulunan mecazlı anlatımlardan gerekse öğrencilerin kendi kültürlerinde bulunmamasından dolayı en çok zorlanılan kültürel unsurlardandır. Bu nedenle hazırlanan setlerde sık sık atasözü ve deyimlere yer verilmelidir. Unutulmamalıdır ki atasözleri ve deyimler kültürün içinde uzun süren tecrübelerin sonucunda ortaya çıkmışlardır.

7. Metinler öğrencilere bir şeyler öğretmek amacıyla yazılmış öğretici metinler mi?

Metinlerdeki amaç bireye Türkiye Türkçesini öğretmektir. Bunun yanı sıra başka bilgileri bireylere aktarmak onların bilgi dünyalarını genişletecektir. Bu bilgiler özellikle öğrencilerin yabancı oldukları düşünülerek bize ait kültürel değerleri içeren tarzda metinler olursa çok rahat bir şekilde aktarım sağlanır. Tezimizde metinler sadece öğreticiliği açısından değerlendirildi. Kültür aktarımına yardımcı olacak metinlerin öğretici olarak verilmesi konusu bizim önerimizdir. Her metin aslında bir şeyler öğretmeyi amaçlar. Burada öğretici metinler görünen anlamında bir şeyler öğreten metinlerdir.

8. Diyalog metni var mı?

Diyalog metninin bulunması temel seviyede önem arz etmektedir. Diyalog metinleri öğrencilerin hem konuşmalarına hem anlamalarına hem de başkalarıyla anlaşmalarına yardımcı olacaktır. Bunun yanında diyalog metinleri ile öğrencilere karşılaşabilecekleri kültürel unsurların aktarılması sağlanabilir.

9. Dinleme metni var mı?

Kültürel farklılıklardan birisi de dillerde bulunan kelimelerin söyleniş biçimleridir. Türkçe yazıldığı gibi okunurken diğer dillerde bu mümkün olmayabilmektedir. Toplumların kültürel yönden anlaşabilmeleri için kelimelerin doğru telaffuz edilmesi gerekir. Hedef kitlemiz olan yabancıların bir kısmının kaynak dillerinde bizde bulunan bazı seslerin bulunmadığı gerçeğinden hareketle telaffuza büyük önem vermek gerekir. Öğrenciler kendilerinde bulunmayan sesleri çıkarmakta zorlanacaklardır. Bu zorlanmadan dolayı kendi dillerinde bulunan en yakın sesi bizdeki sesin yerine kullanabilir bu durum bazı kelimelerin dolayısıyla iletişimin aksamasına neden olabilir. Örneğin Arapçada “o” sesi yoktur. Bu öğrenci o sesi yerine “a” veya “u” sesini kullanabilir. Bunun sonucunda “oda” sözcüğünü “ada” şeklinde telaffuz ederse iletişim eksikliği ortaya çıkabilir. Telaffuz yüzünden oluşabilecek anlaşmazlıkları ancak dinleme metinleri ile giderebiliriz. Dinleme metinleri telaffuzu, anlamayı ve kendini ifade etmeyi, sağlayacağından dolayı dil öğretim setlerinde bulunmalıdır.

10. Metinler arası bağlantı var mı?

Metinler arası bağlantının geri bildirimi ve öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini etkilediğinden dolayı bulunması gerekir. Kültürel öğeler arasında yer alan bağlantıyı da düşündüğümüzde metinler arasında bağlantının bulunmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

11. Dil bilgisi konusu ile bağlantı var mı?

Yabancı dil öğrenenlere öğrettiğimiz dil bilgisi kalıpları ile ilgili en iyi örnekler metinlerde bulunmaktadır. Günümüzde dil bilgisi konuları sezdirme yönteminden hareketle metinlerin içinde verilerek anlatılmaktadır. Bu nedenle dil bilgisi konularının anlatımı ile metinler arasında mutlak bir bağlantı olmalıdır.

12. Metinlerde ayrıca bir konuşma bölümü var mı?

Konuşma bölümünün bulunması hem dil öğretimi hem de kültür aktarımı açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Konuşma bölümleri sayesinde öğrenenler konuşmada meydana gelen aksaklıkları anında tespit ederek erken müdahale ve düzeltme imkânına sahip olacaktır.

13. Metinlerde ayrıca bir yazma bölümü var mı?

Yabancı dil öğretiminde dikte çalışmasının önemli bir yeri vardır. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretiminde yazma bölümünün önemli bir yeri vardır. Bu bölümde öğreticilerin kültürel içerikli metinleri yazdırması ile de kültür aktarımına katkı sağlanacaktır.

14. Metinlerde ayrıca bir okuma bölümü var mı?

Okuma bölümleri sayesinde öğrencilerin yazılı olan kültürel değerlerimizi ya da kültürel özellik taşıyan eserlerimizi okumaları ve bu sayede kültürümüz hakkında daha fazla bilgiye gerek bu metinlerde bulunan okuma bölümlerinden gerekse diğer kaynaklardan ulaşma imkânını öğrenciye tanıtmış oluruz.

15. Metinlerde ayrıca bir anlama bölümü var mı?

Yabancı dil öğretiminde meydana gelen sorunların başında anlayamamak gelmektedir. Metinlerde yer verilecek anlama bölümüyle gerek dil öğretiminde gerekse kültür aktarımında meydana gelebilecek yanlış anlaşılmanın önüne geçilecektir.

16. Metinler yapı (uzunluk- kısalık) yönünden uygun mu?

Yabancılar Türkiye Türkçesi öğretirken kullandığımız metinler yapı yönünden çok uzun olmamalıdır. Uzun olan metinler öğrencinin anlamasını zorlaştıracığından öğrenme güçlükleri çekilebilir. Uzun metinler aynı zamanda kültür aktarımını da zorlaştıracaktır.

17. Metin olarak kurgulanmış metinler var mı?

Kurgulanmış metinler özellikle temel ve orta seviyede kullanılmalıdır. Edebi metinlerin içinde başlangıç seviyesinde öğretmek istediğimiz yapıları ya da kelimeleri bulamayabiliriz. Bu nedenle bu seviyelerde kurgulanmış metinleri kullanmakta fayda vardır. Kurgulanmış metinlerden ilk aşamada sadece dil öğretimi için yararlanılsa da ilerleyen dönemlerde kültür aktarımı açısından da faydalanılabilir.

18. Metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmiş mi? (Düzeylerine göre incelenmiştir.)

Uzun ve karmaşık cümlelere öğrencilerin öğrenmelerinde güçlüğüne yol açacağından dolayı oluşturulan metinlerde az yer verilmelidir. Bu tür cümleler anlatılacak kültürel unsurlar öğretilmeden başka unsurların öğretime geçilmesi anlamına gelir. Bu durumda kültür aktarımında eksik yönler kalır.

19. Metinlerin dil ve anlatımı açık ve anlaşılır mı?

Dil ve anlatımın açık olması sadece yabancılar Türkiye Türkçesi öğretirken değil Türkçe öğretimin her türünde ve kültür aktarımında gerekli olan bir ölçüttür. Bu durum özellikle kurgulanmış metinlerde ortaya çıkmaktadır. Kurgulanmış metinlerin oluşturulmasında dil ve anlatımın açık ve anlaşılır olmasına dikkat etmek gerekir.

İncelenen setler öğrenci ders kitabı, çalışma kitabı, öğretmen kitabı gibi kitapların birleşmesiyle oluşturulmuştur. Burada sadece öğrenci çalışma kitapları dil öğretimi ve kültürel özellikler yönünden incelenmiştir.

Bu ölçütler doğrultusunda incelemelerden şu sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 1. Orhun Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri

Özellikler	Özelliği Taşıyan Metin Sayısı
Metin kültürel özellikler taşıyor mu?	66
Metin kültür aktarımı için yeterli mi?	51
Edebi metin kullanılmış mı?	68
Metinlerde dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer verilmiş mi?	34
Metinlerde geleneklerden söz edilmiş mi?	30
Metinlerde atasözleri ve deyimlere yer verilmiş mi?	19
Metinler öğrencilere bir şeyler öğretmek amacıyla yazılmış öğretici metin mi?	82
Diyalog metni var mı?	38
Dinleme metni var mı?	45
Metinler arası bağlantı var mı?	59
Dil bilgisi konusu ile bağlantı var mı?	39
Metinlerde ayrıca bir konuşma bölümü var mı?	44
Metinlerde ayrıca bir yazma bölümü var mı?	45
Metinlerde ayrıca bir okuma bölümü var mı?	45
Metinlerde ayrıca bir anlama bölümü var mı?	93
Metinler yapı (uzunluk- kısalık) yönünden uygun mu?	103
Metin olarak kurgulanmış metinler var mı?	47
Metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmiş mi? (Düzeylerine göre incelenmiştir.)	9
Metinlerin dil ve anlatımı açık ve anlaşılır mı?	103

Orhun; 3 temel düzey ve 1 ileri düzey olmak üzere toplam 4 kitap ve öğrenci çalışma kitaplarından meydana gelmiş bir settir. Daha öncede belirttiğimiz gibi bu tabloda bulunan sayılar setlerdeki toplam metin sayılarından değil, Orhun dil öğrenim setlerinin birinci, ikinci, üçüncü kitaplarındaki ünite toplamaları ve ileri düzeydeki metinlerin toplamından hareketle tespit edilmiştir.

Orhun setinin ilk üç kitabında yer alan kültürel unsurlardan bazılarını aşağıdaki tablo ile gösterebiliriz.

Tablo 2. Orhun Dil Öğretim Seti'nde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler

Kitabın Adı	Sayfa Numarası	Bulunan Kültürel Unsur
DERS KİTABI 1	27	Atatürk ve Nasrettin Hoca'nın resmi
DERS KİTABI 1	45	Eski Türk evleri ve cami resmi
DERS KİTABI 1	70	Yemek kültürümüz ile ilgili ayrıntılar
DERS KİTABI 1	98	Turizm ile ilgili ayrıntılar
DERS KİTABI 1	103	Türkiye hakkında bilgi
DERS KİTABI 2	7, 8	Yemek kültürümüz ile ilgili ayrıntılar
DERS KİTABI 2	19	Türkiye'den resimler
DERS KİTABI 2	72	Cirit oyunu
DERS KİTABI 2	76, 77, 78	Mimar Sinan ve eserleri
DERS KİTABI 2	83, 84	Ankara hakkında kültürel bilgi
DERS KİTABI 2	148, 149	Tarihimizle ilgili bir anekdot ve bir atasözünün hikâyesi
DERS KİTABI 3	12	Yağlı Güreş ile ilgili resim
DERS KİTABI 3	13- 19	Âşıklık geleneği
DERS KİTABI 3	26 - 28	Safranbolu evleri
DERS KİTABI 3	59, 60	Düğün geleneği
DERS KİTABI 3	91	İstanbul'un fethi ile ilgili resim
DERS KİTABI 3	104 - 109	Mevlâna ve mevlevilik ile ilgili resimler ve bilgi
DERS KİTABI 3	126 - 131	Nevruz ile ilgili bilgi ve resimler
DERS KİTABI 3	134, 135	Anadolu ile ilgili şiir ve resimler
DERS KİTABI 3	152, 153	Karagöz ile Hacivat oyunu ve resimler
DERS KİTABI 3	155 - 160	Bilge Kağan ile ilgili ayrıntılar
İLERİ DÜZEY	41 -43	Türk halk edebiyatı ile ilgili bilgi
İLERİ DÜZEY	108 - 109	Atatürk ve Türk dili

İLERİ DÜZEY	129 - 132	Büyük Selçuklu İmparatorluğu ile ilgili bilgi
İLERİ DÜZEY	139-143	Gelibolu ve Çanakkale Savaşları ile ilgili bilgi ve resimler
İLERİ DÜZEY	155,156	Dini-Tasavvufi Türk edebiyatı hakkında bilgi

Tablo 3. Yeni Hitit Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri

Özellikler	Özelliği Taşıyan Metin Sayısı
Metin kültürel özellikler taşıyor mu?	30
Metin kültür aktarımı için yeterli mi?	6
Edebi metin kullanılmış mı?	3
Metinlerde dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer verilmiş mi?	6
Metinlerde geleneklerden söz edilmiş mi?	5
Metinlerde atasözleri ve deyimlere yer verilmiş mi?	25
Metinler öğrencilere bir şeyler öğretmek amacıyla yazılmış öğretici metin mi?	36
Diyalog metni var mı?	11
Dinleme metni var mı?	36
Metinler arası bağlantı var mı?	36
Dil bilgisi konusu ile bağlantı var mı?	36
Metinlerde ayrıca bir konuşma bölümü var mı?	36
Metinlerde ayrıca bir yazma bölümü var mı?	36
Metinlerde ayrıca bir okuma bölümü var mı?	36
Metinlerde ayrıca bir anlama bölümü var mı?	36
Metinler yapı (uzunluk- kısalık) yönünden uygun mu?	36
Metin olarak kurgulanmış metinler var mı?	36
Metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmiş mi? (Düzeylerine göre incelenmiştir.)	2
Metinlerin dil ve anlatımı açık ve anlaşılır mı?	36

Hitit Dil Öğretim Seti incelenirken tıpkı Orhun Dil Öğretim Seti’nde olduğu gibi metin sayıları değil ünite sayıları esas alınmıştır.

Yeni Hitit Dil Öğretim Seti’nde 1. Kitap hariç diğer kitaplarda ünitelerin içine ayrıca bir diyalog bölümü konulmamıştır. Bunun yerine kitapların sonunda her ünite ile ilgili bir “Karşılıklı Konuşma” adı altında bir bölüm kullanılmıştır. Özelliklerimiz ile ilgili bir diğer nokta da anlama bölümünün artık dinleme ve okuma ile birlikte verilmesidir. Önceki sette ayrıca bir anlama bölümü mevcuttu. Hitit setinde yer alan kültürel unsurlara baktığımızda kültür ile ilgili olarak kültürel unsurlarımızdan büyük bir oranda atasözleri ve deyimlere rastlamaktayız. Günlük yaşam ile ilgili olan kültürel unsurlara pek fazla yer verilmemiştir. Set, genel itibari ile yabancı kültürlerle özellikle de Amerikan ve Avrupa kültürlerine daha fazla yer vermiştir. Örneğin 3. kitapta müzik ile ilgili olan “Ruhun Gıdası” adlı üniteye Avrupa ve Amerika kültürünün ürünün olan müzik türlerine yer verilirken Türk müziğini anlatan bir metine rastlanmamıştır. İçerik incelendiğinde dinleme bölümünde Türk müziğinin tedavi edici yönüne değinilmiştir. Bir diğer nokta ise “Dünyaca Ünlü” adlı üniteye Türk kültürüne ait unsurların çok az olmasıdır. Sette bulunan kültürel unsurlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4. Yeni Hitit Dil Öğretim Seti’nde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler

Kitabın Adı	Sayfa Numarası	Bulunan Kültürel Unsur
YENİ HİTİT 1	42	İstanbul
YENİ HİTİT 1	95	AH TAMARA (Van’da anlatılan bir efsane)
YENİ HİTİT 1	100	Kapadokya (O yörenin tanıtımı)
YENİ HİTİT 1	101	Balıkesir
YENİ HİTİT 1		70’li Yıllardan Küçük Detaylar (Siyah önlük, Aşk mektuplarındaki kurutulmuş çiçekler ve mektubun ucunu yakma veya bir tutam saç koyma)
YENİ HİTİT 2	14	Rahmi Koç
YENİ HİTİT 2	18	Güreş resimleri
YENİ HİTİT 2	45	Anadolu’da giyim ile ilgili bilgi ve resim
YENİ HİTİT 2	66	Ebru sanatı ile ilgili resim
YENİ HİTİT 2	93	Van Kedisi
YENİ HİTİT 2	122	“Anadolu’nun Sırları” adlı metinde Anadolu ile ilgili bilgi ve resim
YENİ HİTİT 2	128	Eski Bayramlar

YENİ HİTİT 3	9	Orhan Pamuk
YENİ HİTİT 3	11	Aziz Nesin
YENİ HİTİT 3	11	Âşık Veysel
YENİ HİTİT 3	10	Ağzına biber doldurmak, başından geçmek, yüzü kızarmak, gülmekten kırılmak, hoşuna gitmek, havaya girmek, nutku tutulmak, ağza alınmayacak laf, sonu gelmemek, kaşlarını çatmak, laf işitmek, akıl ermemek, esen kalmak, pot kırmak
YENİ HİTİT 3	14	Cengiz Aytmatov, Beyaz Gemi
YENİ HİTİT 3	18	Su gibi akıp gitmek
YENİ HİTİT 3	21	İçini dökmek, yediği içtiği ayrı gitmemek, bir kalemde silmek, akıl vermek, havadan sudan konuşmak, içli dışlı olmak, ikili oynamak, arası açılmak, sırtından vurmak, işi düşmek
YENİ HİTİT 3	28	Taş Çıkarmak
YENİ HİTİT 3	29	Fırlayıp çıkmak, hoş gelmek, selam vermek
YENİ HİTİT 3	34	Dizlerinin bağı çözülmek, gözüne uyku girmemek
YENİ HİTİT 3	35	Kendini toparlamak, kendine gelmek, kalbi yerinden fırlamak, sıkıntıdan patlamak
YENİ HİTİT 3	36	Yüreği ağzına gelmek, kaşlarını çatmak
YENİ HİTİT 3	39	Kalbi yerinden fırlamak, selam vermek
YENİ HİTİT 3	40	Nefes alamamak
YENİ HİTİT 3	42	Lokum resmi
YENİ HİTİT 3	43	Yemek ismi, resmi ve bilgisi (Hünkar Beğendi)
YENİ HİTİT 3	48	Oryantal dans ile ilgili resim ve bilgi
YENİ HİTİT 3	56	Paramız ile ilgili resimler
YENİ HİTİT 3	78	Karagöz ile Hacivat resmi
YENİ HİTİT 3	104	Eski Türk evleri ile ilgili bilgi ve resim

Hitit Dil Öğretim Seti Yeni Hitit isimli bir set çıkardığından ilk çıkan seti Eski Hitit adı altında inceledik. Bu inceleme sonucunda ortaya çıkan bulguları sadece sayısal olarak değerlendirilmiştir. Diğer setlerde olduğu gibi kültürel özellikler ile (bozuk ifade, yeniden yaz) ilgili örneklerle değinilmemiştir.

Tablo 5. Eski Hitit Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri

Özellikler	Özelliği Taşıyan Metin Sayısı
Metin kültürel özellikler taşıyor mu?	34
Metin kültür aktarımı için yeterli mi?	13
Edebi metin kullanılmış mı?	11
Metinlerde dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer verilmiş mi?	20
Metinlerde geleneklerden söz edilmiş mi?	5
Metinlerde atasözleri ve deyimlere yer verilmiş mi?	2
Metinler öğrencilere bir şeyler öğretmek amacıyla yazılmış öğretici metin mi?	28
Diyalog metni var mı?	35
Dinleme metni var mı?	46
Metinler arası bağlantı var mı?	32
Dil bilgisi konusu ile bağlantı var mı?	48
Metinlerde ayrıca bir konuşma bölümü var mı?	42
Metinlerde ayrıca bir yazma bölümü var mı?	48
Metinlerde ayrıca bir okuma bölümü var mı?	47
Metinlerde ayrıca bir anlama bölümü var mı?	48
Metinler yapı (uzunluk- kısalık) yönünden uygun mu?	48
Metin olarak kurgulanmış metinler var mı?	48
Metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmiş mi? (Düzeylerine göre incelenmiştir.)	0
Metinlerin dil ve anlatımı açık ve anlaşılır mı?	48

Tablo 6. Dilset Yayınlarına Ait Gökkuşuğı Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri

Özellikler	Özelliğı Taşıyan Metin Sayısı
Metin kültürel özellikler taşıyor mu?	62
Metin kültür aktarımı için yeterli mi?	18
Edebi metin kullanılmış mı?	9
Metinlerde dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer verilmiş mi?	7
Metinlerde geleneklerden söz edilmiş mi?	4
Metinlerde atasözleri ve deyimlere yer verilmiş mi?	44
Metinler öğrencilere bir şeyler öğretmek amacıyla yazılmış öğretici metin mi?	33
Diyalog metni var mı?	31
Dinleme metni var mı?	80
Metinler arası bağlantı var mı?	80
Dil bilgisi konusu ile bağlantı var mı?	58
Metinlerde ayrıca bir konuşma bölümü var mı?	80
Metinlerde ayrıca bir yazma bölümü var mı?	80
Metinlerde ayrıca bir okuma bölümü var mı?	49
Metinlerde ayrıca bir anlama bölümü var mı?	80
Metinler yapı (uzunluk- kısalık) yönünden uygun mu?	80
Metin olarak kurgulanmış metinler var mı?	71
Metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmiş mi? (Düzeylerine göre incelenmiştir.)	0
Metinlerin dil ve anlatımı açık ve anlaşılır mı?	80

Gökkuşağı Dil Öğretim Seti 5 kitaptan oluşmaktadır. Bu sette önceki setler gibi ünitelerden oluşmuştur. Diğer setlerde uygulanan yöntem bu sette de uygulanmıştır. Bu setler incelendiğinde ilk iki kitapta atasözü ve deyimlere fazla yer verilmezken, üçüncü kitaptan itibaren her üniteye bir deyim bölümü görmek mümkündür. Söz konusu set incelendiğinde dil bilgisi konuları ile metinlerin tam anlamıyla uyuşmadığı görülür. Metinlerde dil bilgisi konuları ile örneklerle çok az rastlanmaktadır. İncelediğimiz ünitelerin bazılarında ise dil bilgisi konusu ile ilgili hiçbir örneğe rastlanmamıştır.

Gökkuşağı setinde yer alan kültürel unsurlar ile ilgili örnekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 7. Gökkuşağı Dil Öğretim Seti'nde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler

Kitabın Adı	Sayfa Numarası	Bulunan Kültürel Unsur
DERS KİTABI 1	Kapak	Kız Kulesi resmi
DERS KİTABI 1	97	Yemek isimleri
DERS KİTABI 1	98,99	Yemeklerimizden resimler
DERS KİTABI 1	103	Döner resmi
DERS KİTABI 2	KAPAK	İstanbul Boğazı resmi
DERS KİTABI 2	52	Kutlamalarda kullanılan cümleler
DERS KİTABI 2	57	İstanbul tanıtımı
DERS KİTABI 2	58,59	Türkiye'den fotoğraflar
DERS KİTABI 3	KAPAK	İstanbul'dan bir görüntü
DERS KİTABI 3	21	Türkiye'nin tanıtımı
DERS KİTABI 3	22	Kız Kulesi resmi
DERS KİTABI 3	27	Van Kedisi
DERS KİTABI 3	5. ÜNİTE	Yemeklerimizden örnekler
DERS KİTABI 3	45	Mevlâna ile ilgili ayrıntılar
DERS KİTABI 3	63	Ebru sanatı ile ilgili ayrıntılar
DERS KİTABI 3	75	Nasrettin Hoca ile ilgili ayrıntılar
DERS KİTABI 3	76,77	Mimar Sinan ve eserleri ile ilgili ayrıntılar
DERS KİTABI 3	93	Karagöz ve Hacivat ile ilgili ayrıntılar
DERS KİTABI 4	KAPAK	Türk Lalesi resmi
DERS KİTABI 4	9	Harezmi, Mevlana, İtri, Mehmet Âkif ve Atatürk ile ilgili bilgiler
DERS KİTABI 4	45	Gaziantep'te Düğün Geleneği

DERS KİTABI 4	74	Bağlama, ud, kanun ile ilgili resimler
DERS KİTABI 4	75	Barış Manço ile ilgili bilgiler
DERS KİTABI 4	76	Mehter Takımı ile ilgili bilgiler
DERS KİTABI 4	89	Naim Süleymanoğlu ile ilgili bilgiler
DERS KİTABI 5	KAPAK	Kapadokya ile ilgili resim
DERS KİTABI 5	74,75	Bir deyimın hikâyesi
DERS KİTABI 5	92,93	Turgut Özal'ın hayatı

6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

Dilin temel işlevi olan iletişim sadece o toplumu oluşturan bireyler arasında değil diğer toplumlarla da anlaşmayı amaçlamaktadır. Günümüzde gelişen teknoloji ile beraber toplumlar arasında iletişim alanında sınırların kalktığı göz önüne alınırsa artık iletişimin de farklı bir kimliğe bürünme ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Günümüzde iletişim, toplum içinde anlaşma ile yetinmemektedir. Bilim, ekonomi, sanat, edebiyat, spor, siyaset, ticaret, sosyal ilişkiler vb. alanlarda kendi toplumunun dışına çıkarak toplumlararası bir iletişim kurmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Dil insanlar arasındaki iletişimin temelini oluşturmaktadır. Toplumlar iletişimlerini devam ettirmek için dil öğretimine önem vermektedirler. Günümüz bilgi teknolojileri ve iletişim çağı olarak adlandırılmaktadır. Gelişen çağda toplumların birbirleriyle olan ilişkileri de gelişmektedir. Bu gelişmeye paralel olarak ikili ilişkiler ve toplumların birbirleri ile anlaşma gereksinimleri artmış ve her geçen gün daha da artmaktadır. Bu gereksinimden dolayı toplumların gerek ana dil öğretimine gerekse yabancı dil öğretimine yaklaşımlarında değişmeler, ilerlemeler olmuştur.

Türkçenin öğretiminde temelde Türk dilini, kültürünün tanıtmaya ve gelecek nesillere aktarmanın hedeflediğini görürüz. Bu her toplum için böyledir. Dili olmayan bir toplum tarih sahnesinde varlığını sürdüremez. Tarihe baktığımızda çeşitli bulgularla varlığını bildiğimiz birçok medeniyetin dillerine dair bulgulara rastlanmayışı ve bu medeniyetlerin tarih sahnesinden silinmiş olmaları bunun bir delilidir. Toplumlar ve milletlerin varlıklarını devam ettirebilmek için dil öğretimine önem vermeleri zorunludur.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlama, nesiller ve toplumlar arasında kültür aktarıcılığı yapma görevini yürütmektedir. Dil ile tarih ve kültür arasındaki ilişkiyi bilen birisi dili tek başına ele almaz. Yabancı dil öğretimine bu açıdan baktığımızda dil öğretimi esnasında o dilin kültüründen de haberdar olmak gerekmektedir. Her kültür,

içinde yaşanan toplumda sosyalleşme süreciyle öğrenilmekte ve çeşitli iletişim araçlarıyla nesilden nesile aktararak devamlılığı sağlanmaktadır. Bu nedenle kültür ve iletişim kavramları birbirinden ayrı düşünülemez.

Toplumlar dil öğretimi ile nasıl kendi dillerini ve kültürlerini geleceğe aktarıyorlarsa, yabancı dil eğitimi ile de farklı toplumlarla anlaşmayı sağlamaktadırlar. Yabancı dil öğretimiyle sadece anlaşma değil kültürlerarası alışveriş de gerçekleşmektedir.

Türkçe öğretiminde temel ders materyallerinden biri de metindir. Hatta Türkçe eğitiminin büyük ölçüde metne dayandığını söylersek yanlış olmaz. Çünkü dil öğrenmek, kelime ve kural ezberlemek değildir. Dil öğrenmek; kelimelerin, kurallar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturduğu dünyayı görmek, tanımak, anlamak, değerlendirmek, hissetmek, bu dünyada yaşamaktır.

Her metnin ders materyali olarak kullanılması elbette mümkün değildir. Derste kullanılacak metinlerin, hedef kitlelerin seviyesine, Türkçe eğitiminin ve dersinin amaçlarına uygun olması şarttır. Hedef kitlemiz olan yabancılara Türkiye Türkçesi öğretiminde kullanılacak metinler, millî kültürümüzden izler taşımalıdır.

Metinlerin yaşayan güzel dilimiz Türkçeyi en iyi şekilde örneklemesi, gerçekçi olması, kişiye hayalî bir dünya sağlamak yerine günlük hayatla bağlantı kurması, bireyi hayatın içerisine sokması, ait olduğu topluma yabancılaştırmaması, millî ve kültürel değerlerimizi yeterince yansıtmaması bu konudaki beklentilerimize cevap verecek ve ileride ders kitaplarıyla ilgili olarak sık sık yaşadığımız metin tartışmasından kurtulmamızı sağlayacaktır (Küçük, 1996:14).

Dil öğretiminde kullanılan metinleri kültürlerarası yaklaşımdan hareketle incelerken sadece kültür aktarımı açısından bakmak metinlerin işlevini tam olarak yerine getirmesini engelleyecektir. Bu nedenle dil öğretimini kültür ve dil kuralları ile birlikte bir bütün olarak düşünmek gerekir.

Bu açıdan bu tezde yer alan kitapların incelenmesi yapılırken kültür aktarımı açısından incelemenin yanında dil öğretimi açısından da incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

1. Setler seviye seviye kitap dizilerinden oluşmuştur.
 - a. Orhun Dil Öğretim Seti 1,2,3 ve ileri düzey olmak üzere dört basamakta yazılmıştır. İlk üç basamakta kitaplar üniteler halinde ileri düzeyde ise metinler halinde bulunmaktadır. Bu nedenle setlerin incelenmesinde tutarlılık sağlamak adına ileri düzeyde yer alan her metin bir ünite gibi düşünülerek hareket edildi.
 - b. Yeni Hitit dil öğretim seti temel, orta ve yüksek olmak üzere üç basamakta yazılmıştır. Tezde karşılaştırma yapmak açısından eski set de incelenmiş, fakat içinde her alan kültürel unsurlarla ilgili örnekler yer verilmemiştir.
 - c. Dilset yayınlarına ait Gökkuşığı adlı dil öğretim seti ise beş basamakta yazılmıştır.
2. Kitaplar “Ders Kitabı”, “Öğrenci Çalışma Kitabı”, “Öğretmen Kitabı” gibi kitaplardan oluşmuştur. Tezde sadece ders kitapları incelenmiştir.
3. Metinlere kültürel özellik taşıması açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti’nde 66, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti’nde 30, Eski Hitit Dil Öğretim Seti’nde 34, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti’nde 62 adet ünite içinde kültürel özellik taşıdığı görülmektedir.
4. Metinlerin kültür aktarımı için yeterliliği açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti’nde 51, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti’nde 6, Eski Hitit Dil Öğretim Seti’nde 13, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti’nde 18 adet ünitenin kültür aktarımı açısından yeterli olduğu görülmüştür.
5. Edebi metinlerin kullanımı açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti’nde 68, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti’nde 3, Eski Hitit Dil Öğretim Seti’nde 11, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti’nde 9 adet ünite içinde edebi metne rastlanmıştır.
6. Dünyaca tanınan veya kültürümüzü aktarabileceğimiz Türk şahsiyetlere yer verme açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti’nde 34, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti’nde 6, Eski Hitit Dil Öğretim Seti’nde 20, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti’nde 7 adet ünite içinde Türk şahsiyetlere rastlanmıştır.
7. Gelenekler açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti’nde 30, Yeni

Hitit Dil Öğretim Seti'nde 5, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 5, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 4 adet ünite içinde geleneklere rastlanmıştır.

8. Atasözleri ve deyimlere yer verme açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 65, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 25, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 26, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 44 adet ünite içinde atasözü ve deyme rastlanmıştır.

9. Öğretici metin açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 82, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 28, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 33 adet ünite içinde öğretici metne rastlanmıştır.

10. Diyalog metinlerinin kullanımları açısından bakıldığında diyalog metinlerine; Orhun Dil Öğretim Seti'nde 38, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 11, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 35, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 31 adet ünite içinde metne rastlanmamıştır.

11. Dinleme metinlerinin varlığı açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 45, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 46, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 80 adet ünite içinde dinleme ile ilgili bölümlere rastlanmıştır.

12. Metinler arası bağlantı açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 59, Yeni Hitit Dil Öğretim Setinde 36, eski Hitit Dil Öğretim Setinde 32, Gökkuşığı Dil Öğretim Setinde 80 adet metnin üniteler içinde birbiri ile bağlantılı olduğu görülmüştür.

13. Dil bilgisi konusu ile metin arasındaki bağlantı açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 39, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 48, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 58 adet ünite içinde metnin dil bilgisi konusu ile bağlantısına rastlanmaktadır.

14. Konuşma bölümünün varlığı açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 44, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 42, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 80 adet ünite içinde konuşma bölümüne rastlanmıştır.

15. Yazma bölümünün varlığı açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 45, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 48, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 80 adet ünite içinde yazma bölümüne rastlanmıştır.

16. Okuma bölümünün varlığı açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 45, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 47, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 80 adet ünite içinde okuma bölümüne rastlanmıştır.

17. Anlama bölümünün varlığı açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 93, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 48, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 80 adet ünite içinde anlama bölümüne rastlanmıştır.

18. Metinlere yapı yani uzunluk kısalık açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 103, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 48, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 80 adet ünite içinde metinlerin uygunluğuna rastlanmıştır.

19. Kurgulanmış metin açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 47, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 48, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 71 adet ünite içinde kurgulanmış metne rastlanmıştır.

20. Düzeylerine göre uzun ve karmaşık cümlelere yer verilme açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 9, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 2 adet ünite içinde rastlanmakta, eski Hitit Dil Öğretim Seti ve Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde ise rastlanmıştır.

21. Dil ve anlatımın açık ve anlaşılır olması açısından bakıldığında Orhun Dil Öğretim Seti'nde 103, Yeni Hitit Dil Öğretim Seti'nde 36, Eski Hitit Dil Öğretim Seti'nde 48, Gökkuşığı Dil Öğretim Seti'nde 80 adet ünite içinde yer alan metinlerin dil ve anlatımın açık ve anlaşılır olduğu görülmüştür.

6.2. ÖNERİLER

Yabancılar Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürlerarası yaklaşımdan hareketle kullanacağımız metinlerin kültür aktarımı açısından dikkatli bir şekilde incelenmesi ve aktarılabilecek kültürel unsurların titizlikle seçilmesine dikkat edilmelidir. Amacımız kültürlerin birbiri ile iletişimini sağlamaktır. Bunu yaparken iletişim eksikliklerini en aza indirmek durumundayız.

Etkili bir dil öğretimi gerçekleştirmek için kültür öğretiminin yapılması gereklidir. Dili anlamamanın yolu o dilin içinden çıktığı ve geliştiği toplumun kültürünü anlamaktan geçer. Toplumların ve bireylerin birbirlerini tam olarak anlayabilmeleri öncelikle dili ve kişilerin hareket tarzlarını belirleyen kültürü anlamakla olacaktır. Dil öğretimi ile kültür aktarımının sağlanması, insanların diğer kültürlerle karşı ön yargısını kıracaktır. Bu nedenle yabancılar Türkçe öğretiminde kültür aktarımının sağlanması gerekmektedir. Kültür aktarımını gerçekleştirmek için dil öğretiminin temel araçları olan metinlere ihtiyaç vardır. Kültürlerarası yaklaşımdan hareketle metinlerle kültür aktarımını gerçekleştirebilmek için metinlerimizi aktarmak istediğimiz kültürel unsurlar ile donatmak veya bu hususları aktaran metinler seçmek gereklidir.

Kültür aktarımı yapmak adına bütün kültürel unsurların verilmesi doğru değildir. Ayrıca günümüzde işlevine az rastlanan ya da kendi içinde bile çelişen kültürel unsurların verilmesi yarardan çok karışıklığa sebep olacağından metinlerde yer alan kültürel unsurların günümüz şartları göz önünde bulundurularak seçilmelidir.

Metinler bizim öğrenciye vermek istediğimiz bilgilerin, değerlerin bulunduğu yerlerdir. Özellikle yabancılar Türkiye Türkçesi öğretirken seçeceğimiz metinler hem kültürümüzü yansıtmalı hem de verilmesi gereken bilgileri içermelidir. Tezimizin metinleri inceleme bölümünde sebepleriyle birlikte verilen aşağıdaki değerlendirme ölçütlerinin metinleri oluştururken kullanılması gerek dil öğretimi gerekse kültür aktarımı açısından önemlidir.

- Dilsel farklılıkları ayırt edebilmek için diyalogların geçtiği metinler ile dinleme metinleri kitaplarda bulunmalıdır.

- Yaygın kültürel özellikleri taşımali ve bu özellikler kültür aktarımını sağlayacak nitelikte olmalıdır.
- Metinler, öğrencileri kültürler hakkında konuşturacak nitelikte olmalıdır.
- Türk kültürüne ilgi duymaları ve Türkler hakkındaki yanlış anlamaları gidermek için Fatih Sultan Mehmet, Mimar Sinan, Harezmi, Baki, Yunus Emre, Mevlana, Biruni, Koca Yusuf, fatih Terim, Atatürk gibi tarihi ve yaşayan tanınmış Türk bilim adamı, sanatçısı, politikacısı, sporcularının hayat hikayeleri ya da çalışmalarından bahseden metinler bulunmalıdır.
- Geleneklerden söz edilmelidir. Geleneklerden söz edilirken şu anda yaşatılan sünnet düğünü, kına gecesi, asker uğurlama, bayram kutlamaları gibi özel günlerde yapılan ritüeller verilmelidir.
- Atasözü ve deyimlere daha fazla yer verilmelidir.
- Mevcut olan kısa hikâyeler, kıssalar, Nasrettin Hoca Fıkraları, Temel Fıkraları gibi kültürel unsurlar sadeleştirilerek verilmelidir.
- Karacaoğlu, Fuzuli, Ahmet Haşim, Peyami Safa, Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek, Yaşar Kemal, Elif Şafak gibi edebiyatımızın önde gelen isimlerine ait edebi metinlere ileri seviyelerde mutlaka yer verilmelidir.

Yabancılar Türkçe öğretiminde edebi metinlere yer vermek bize şu faydaları sağlayacaktır:

1-Edebî metinler, sadece okuma becerisinin değil, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin de gelişmesine imkân verir.

2-Edebî metinler hayatı yakından tanıma, olayları ve deneyimler hakkında genel bir bilgi edinme ve anlama becerisi kazandırır.

3-Edebî metinler toplumsal ve kişisel gelişmelerin algılanmasını sağlar.

4-Edebî metinler kişinin bir metni inceleyip çözümleme becerisini de geliştirir

Öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri aşağıda belirttiğimiz durumların metinlerde ele alınması uygun olacaktır. Günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz ve metinlerde işlenmesi uygun olacak unsurları şu şekilde sıralamamız mümkündür:

- Karşılaşmalar, selamlaşmalar ve tanıştırmalar ile ilgili unsurlar.
- Ayaküstü yapılan konuşmalar veya edilen sohbetler ile ilgili unsurlar,
- Kişilerin sohbetleri esnasında kullandıkları yaşa, yakınlığa ve toplum içindeki statüsüne bağlı yaklaşımlar ile ilgili unsurlar,
- Yemekler ve içecekler ile ilgili unsurlar,
- Aile içinde gerçekleşen yaşam ile ilgili unsurlar,
- Yaşanılan yer ile ilgili unsurlar,
- Komşuluk ilişkileri ile ilgili unsurlar,
- Toplum içinde gerçekleşen yaşam ile ilgili unsurlar.
- Şehir ve kırsal kesim arasındaki yaşayış farklılıkları ile ilgili unsurlar,
- Giyim ile ilgili unsurlar,
- Çalışma ve çalışma ortamları ile ilgili unsurlar,
- Ekonomi ve siyaset ile ilgili unsurlar,
- Randevular ile ilgili unsurlar,
- Eğitim ve eğitim ortamları ile öğrenme ortamları ile ilgili unsurlar,
- Yazı dili ile konuşma dili arasındaki farklılıklar. Özellikle bu durum öğrencinin yöresel ağız özelliklerinden dolayı sıklıkla karşılaşılabileceği bir durumdur.
- Boş zamanların değerlendirilmesi ile ilgili unsurlar,

- Oynanan oyunlar ile ilgili unsurlar,
- Dinlenen müzikler ile ilgili unsurlar,
- Okunan kitap, dergi ve gazeteler ile ilgili unsurlar,
- Televizyon ve radyo programları ile ilgili unsurlar,
- Din ile ilgili yaşanmışlıklar ile ilgili unsurlar.
- Bayramlar, kutlama ve anma günleri ile ilgili unsurlar,
- Evlenme ve ölüm ile ilgili unsurlar,
- Evlere yapılan davetler ile ilgili unsurlar,
- Spor ve yarışmalar ile ilgili unsurlar,
- Tatil anlayışı ile ilgili unsurlar,
- Sağlık ve tedaviler ile ilgili unsurlar,
- Temizlik ile ilgili unsurlar,
- Spor, sanat ve siyaset ile ilgili yapılan sohbetler,
- Ulaşım ile ilgili unsurlar,
- Tepkileri dile getirme yöntemleri,
- Günlük hayatta duyguları ifade etmek veya bir durumu anlatmak için kullanılan jest ve mimikler ile ilgili unsurlar,
- Gelenekler ve görenekler ile ilgili unsurlar,
- Toplum içinde anlatılan hikâye, masal, efsane ile ilgili unsurlar,
- Günlük hayatta kullanılan atasözleri ve deyimler ile ilgili unsurlar.

Yaşayış ve günlük hayat ile ilgili olan bütün bu unsurlar aktarılırken bize has kültürel unsurların da verilmesine dikkat edilmelidir. Bunlar metinlerde yeteri kadar yer bulursa ve başka kültürlerle mukayeseler yapılarak ya da onlardan da bahsedilerek desteklenirse kültürlerarası iletişimde kültür aktarımı daha etkili olarak gerçekleşecektir. Dilin kültürün yansıması olduğu göz önünde bulundurulursa bir dili iyi öğrenmenin yolunun o dilin ait olduğu kültürü öğrenmekten geçtiği görülecektir. Kültür öğrenmek tek başına dil öğrenimini gerçekleştirirse de dil öğreniminin önemli tamamlayıcısı olduğu kadar dil öğretimini de ilginç hale getiren bir unsur olduğu unutulmamalıdır.

6.3. Örnek Metin

Yabancılar Türkiye Türkçesi Öğretimi Esnasında Kültürlerarası Yaklaşımın Uygun Olabilecek Bir Metin Örneği (İleri Seviye İçin)

ÜNİTE ADI: FARKLI DÜNYALAR

OKUMA VE ANLAMA

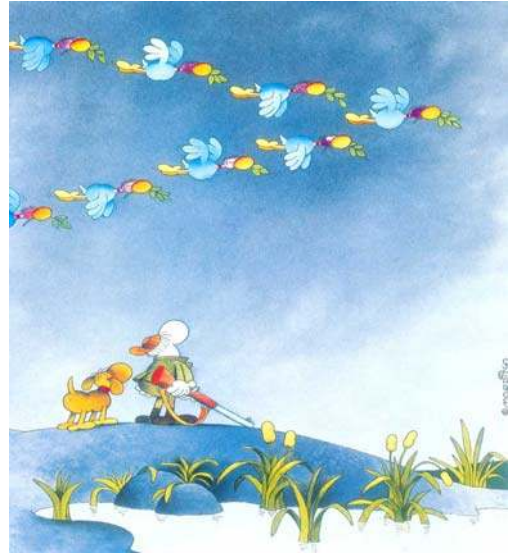
KIŞKIŞ MASALI

Derleyen: Numan KARTAL

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde. Zamanın birinde bir köyde bir ana ile oğul yaşamış.

Annesi bir gün oğlunu kasabaya kışkış almaya göndermiş. Oğlan yola koyulmuş, unutmasın diye kışkış kışkış diyerek gidermiş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş de sonunda kaz avlayan bir avcı görmüş.

Oğlanın kışkış kışkış deyişlerini duyan kazlar korkup kaçmışlar, avcıyı da kızdırmışlar. Avcı oğlana dönmüş, kızıp azarlamış, öyle denmez deyip içinden geldiğince tokat atmış. Oğlan da ya nasıl denir, diye

sormuş. Avcı:

Birin yerine bin olsun, denir, demiş.

Oğlan başlamış birin yerine bin olsun, birin yerine bin olsun diyerek gitmeye.

Böyle giderken bir kenarda bitlenen bir adam görmüş. Adam birin yerine bin olsun, sözünü duyunca küplere binmiş, oğlana bir tokat atmış. Öyle denmez demiş, oğlanın ya nasıl denir, sorusuna karşılık:

— Binin bir olsun, güzel olsun, oh olsun denir demiş.

Oğlan bu kez bu sözü tekrarlayarak gidermiş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, sonunda kavga eden iki adam görmüş. Bunlar da binin bir olsun, oh olsun, güzel olsun, sözünü duyunca dayanamamışlar. Kavgayı bırakmışlar, oğlana birer tokat atmışlar, öyle denmez demişler. Oğlan

sormuş, ya ne denir, onlar da karşılık vermişler:

— Yapmayın softalar, etmeyin mollalar denir, demişler.

Oğlan bu kez dilinde bu söz, koyulmuş yola, varmış gelmiş bir ölü köpeğin başına. Dilinde yapmayın softalar, etmeyin mollalar. O sırada da oradan bulunan adamlar oğlanı görmüşler, dilinde acayip sözler geveler. Kızmışlar, tokadı atmışlar, öyle denmez demişler. Oğlan gene sormuş, ya nasıl denir? Adamlar karşılık vermiş:

— Öf ne biçim kokuyor, denir demişler.

Oğlanın dilinde “Öf ne biçim kokuyor.” sözü, yola koyulmuş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz, altı ayla bir güz gitmiş, varmış kasabaya. Hamamın yanından geçiyormuş. O sırada da hamamdan bir kadın çıkmış, oğlanın ağzındaki “Öf ne biçim kokuyor.” sözünü duymuş. Çevirmiş pabucunu, çullanmış oğlana. Oğlan yandım anam, demiş, dağları taşları inletmiş. Sonunda ya ne diyelim be teyze demiş? Kadın oğlana karşılık vermiş:

— Oh ne güzel kokuyor, diyeceksin.

Oğlan gene yola koyulmuş, dilinde “Oh ne güzel kokuyor.” sözünü gevelermiş. Dönmüş dolaşmış, kasabanın sokaklarını arşınlamış. Sonunda bakmış bir bakkal dükkânı, dükkânın önünde müşteriler. Girmiş aralarına, ama ne alacaktım diye başlamış düşünmeye. Aklına bir türlü gelmezmiş anasının istediği. Sonunda birisi demiş ki bakkal efendi, bana kışkış verir misin? Oğlan kulak vermiş, “Ha ben de kışkış alacaktım.” demiş. Almış kışkış, düzülmüş yola. Varmış yanlışlıkla Hindistan'a. Tekrar koyulmuş yola, gelmiş anasının evine. Yüzü kan ter içinde, gözleri fırlamış yerinden. Anası sormuş, oğul bu hal ne diye. Oğlan anlatmış bir bir başından geçenleri de anasına;

“Beni bir daha bakkala gönderme; kışkış almak için yola düzme.” demiş. Hep sopa yedim de geldim, ondan bu hallere döndüm, anası, “Oğul !” demiş, “Akılsız başın cezasını kişinin kendisi çeker.”, bunu

böyle bilesin. Bir daha da gözünü dört açıp dayak yemeyesin. Ama oğlan diretmiş, bir daha gitmem, demiş. Bunlarda kışkış tuz demekmiş.

1. Etkinlik

A- Aşağıda sol sütunda verilen sözcük ve sözcük gurupları ile sağ sütunda verilen anlamları eşleştirin. İkinci bölümde anlamını bilmediğiniz kelimeler ile ilgili tabloyu doldurun

Evvel
Sopa yemek
Kulak vermek
Küplere binmek
Softa
Molla

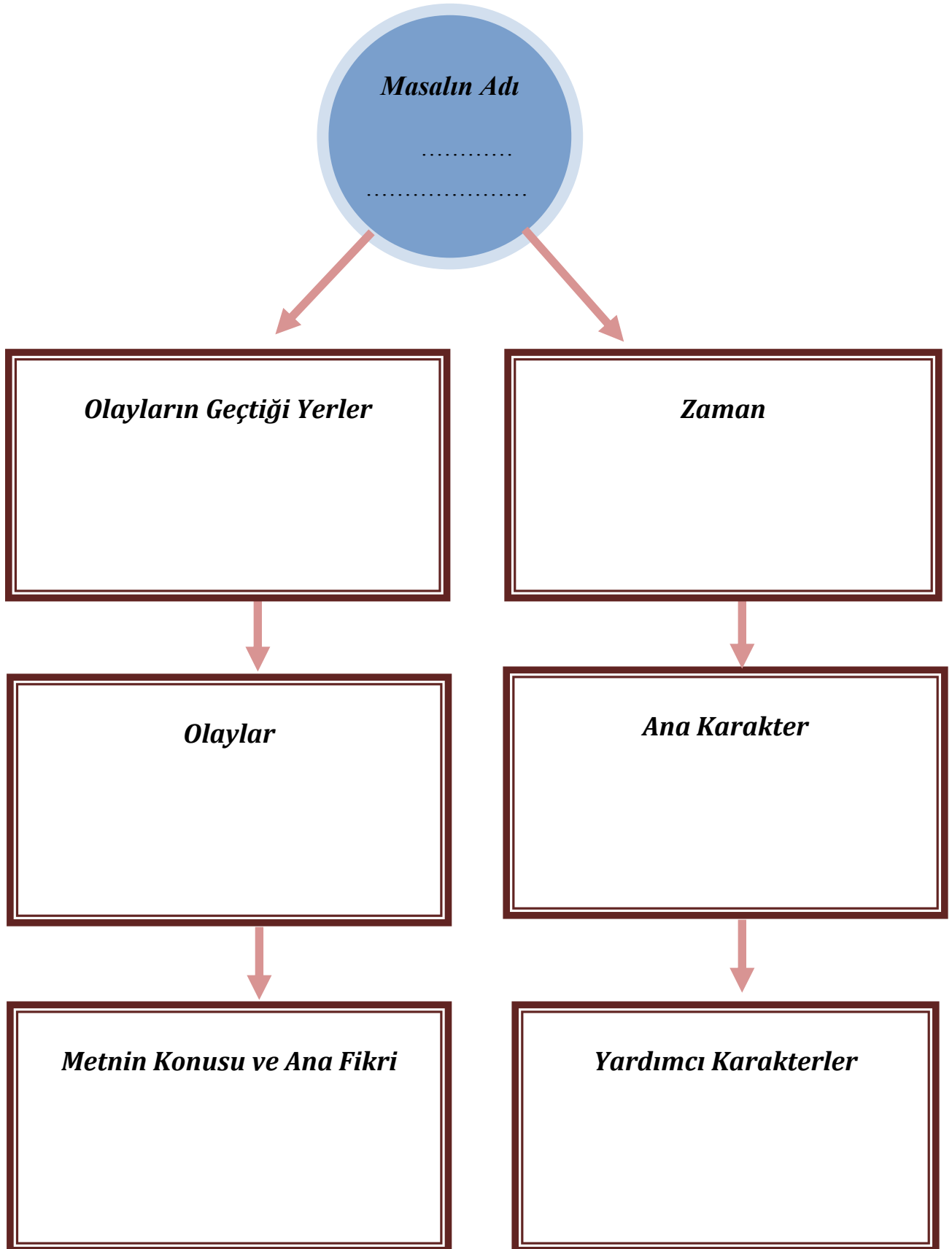
Dinlemek için çalışmak
Medrese öğrencisi
Geçmiş
Büyük kadı
Dayak yemek
Sinirlenmek

Anlamını Bilmediğim Kelime	Sözlük Anlamı	Cümlem

B- Metne göre aşağıda verilen bilgiler doğruysa D kutucuğunu, yanlışsa Y kutucuğunu işaretleyin ve doğrusunu yanındaki boşluğa yazın.

	D	Y	
Annesi oğlunu kışkış alması için kasabaya göndermiştir.	☐	☐	_____
Avcının ördek avladığı sırada oğlan kışkış diyerek ördekleri kaçırmıştır.	☐	☐	_____
“Binin bir olsun.” sözünü oğlana avcı söylemiştir.	☐	☐	_____

2. Etkinlik : Aşağıda metin ile ilgili verilen boşlukları doldurunuz.

3. Etkinlik : Aşağıda verilen karakterlerin özelliklerini yazınız.

Oğlan

.....
.....
.....

Oğlanın Annesi

.....
.....
.....

Avcı

.....
.....
.....

Bit Temizleyen Adam

.....
.....
.....

Köpeğin Başındakiler

.....
.....
.....

Hamamdan Çıkan Kadın

.....
.....
.....

4. *Etkinlik: Masalda oğlanın sürekli dayak yemesine neden olan olay nedir? Günümüzde yaşanabilecek buna benzer bir örnekte siz veriniz.*

[illegible]

DİNLEME

5. Etkinlik

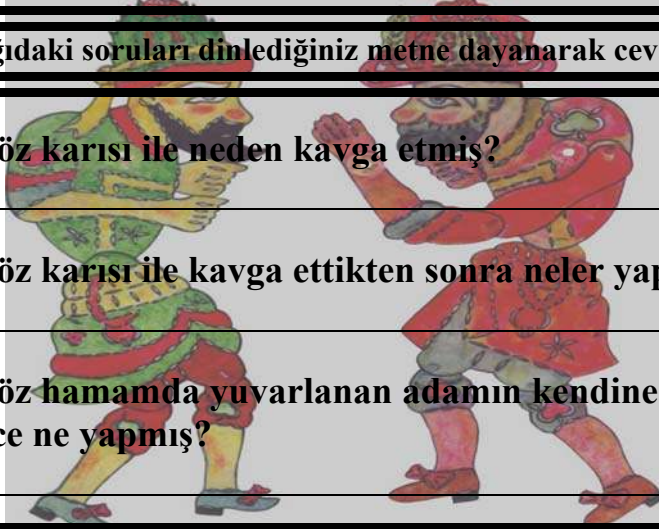

A . Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne dayanarak cevaplayınız.

1. Karagöz karısı ile neden kavga etmiş?

2. Karagöz karısı ile kavga ettikten sonra neler yapmış?

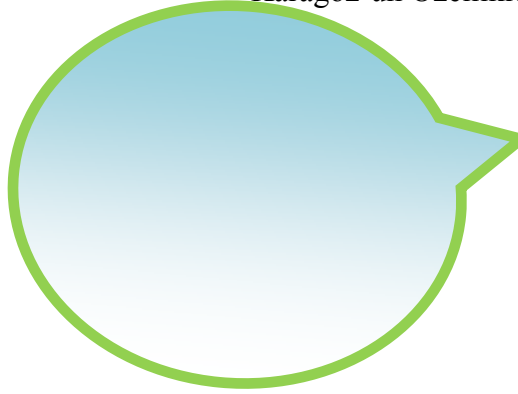
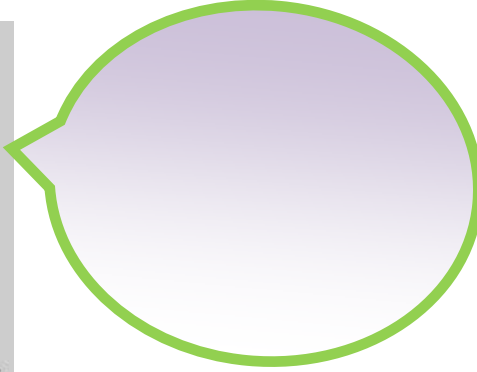
3. Karagöz hamamda yuvarlanan adamın kendine benzediğini görünce ne yapmış?

B. Dinlediğiniz metinden hareketle kahramanların özellikleri ile ilgili aşağıdaki etkinliği yapınız.

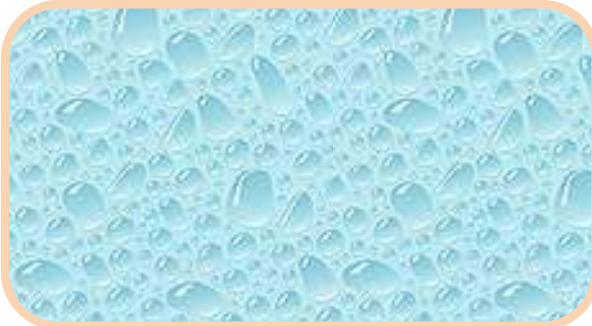
Hacivat'ın Özellikleri

Karagöz'ün Özellikleri

Ortak Özellikleri

Farklı Özellikleri

DİLBİLGİSİ

SIFAT FİLLER(ORTAÇLAR)

Fiilin aldığı ek sayesinde sıfat olarak kullanılan şeklidir. Bu sözcükler cümle içinde sıfat görevi yapmalarına rağmen isim soylu olmadıklarından dolayı sıfat fiil adını almışlardır. Filleri sıfat yapmaya yarayan ekler şunlardır.

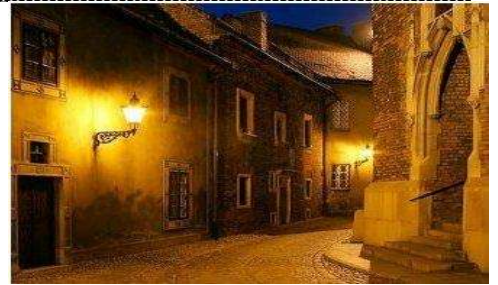
-An

Her doğan gün yeni bir başlangıçtır.
Görünen köy kılavuz istemez.
Karşıma halden anlayan biri çıkmadı.
Camı, kaçan çocuk kırdı.
Tamlayan ekini almamış

-mAz

Köpekten kaçarken çıkmaz sokağa girdik.
Pencerelere kırılmaz cam taktılar.
Annem solmaz kumaş almış.
Bitsin artık çektiğim bu dayanılmaz çile.

-Ar

İnsanlara karşı her zaman güler yüzlü ol.
Yanıma koşar adım geldi.
Bundan başka çıkar yol kalmadı.
Türklerin dönerer kebabı ünlüdür.
Burası insanlar için bir gelir kapısı oldu.

-dIk

Onları bulmak için çalmadık kapı bırakmadık.

Gelenlerin hepsi bildik insanlardı.

İş için tanıdık kişilere başvurduk.

Bu konuda söylenmedik söz kalmadı.

-AcAk

Kitapçıdan yolda okunabilecek kitap aldım.

Geride bir tek ağlayacak anam kaldı.

Akacak kan damarda durmaz.

Sen bundan sonra atacağın adımlara dikkat etmelisin.

-mİş

Ölmüş eşek kurttan korkmaz.

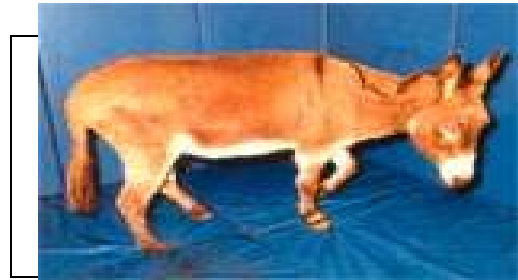
Su önünde susamış eşiğin karşısında durulmaz.

Annem pazardan olmamış meyveleri

Hastaya solmuş çiçekleri götürdü.

Ağarmış saçlarım ile yıllara meydan okuyorum.

Bize daha önce görülmememiş yerleri gösterdiler.

-Asİ

Ayşe kursta olası kazalar hakkında bilgi aldı.

Kırılası ellerini çek üzerimden!

Bardağı kör olmayası çocuk kırdı.

Eli kırılası hırsız eve girmiş.

NOT 1:

Sıfat fiiller ile kip eklerini almış fiiller birbirlerine karıştırılmamalı.

Gelecek yıl çok daha güzel olacak.
Sıfat Fiil Gelecek Zaman

Çalmadık kapı bırakmadık.
Sıfat Fiil Bilinen Geçmiş Zaman

ALİŞTİRMALAR

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sıfat fiil ekleriyle doldurunuz.

Karşıdan gel___ adam, tanı___ birine benziyordu.

İnsan gideceği yerlere dikkat etmeli, bilin___ yerlerde dolaşmamalı.

Acık___ it fırın yıkar demişler.

İşler bitmediğinden gel___ haftaya gelecek.

Bit___ işi herkes sahiplenir.

Ver___ eli herkes öper.

Köpekten kaçarken çık___ sokağa girmişim.

Aşağıdaki resimlerde anlatılanları uygun sıfat fiil eklerini kullanarak altlarına yazınız.

_____ kasa

_____ dolap

_____ at

_____ sanatçı

_____ aş

_____ insan

_____ kuş

Müslümanız Elhamdülillah
Hem de konuşurum.

OKUMA

OKUMAK

Okumak insan için bir zevk, bir eğlence olduğu kadar hiç kuşkusuz eğitici bir eylemdir de. Bilgilerimizi artırarak, aklımızı işleterek düşüncemizi, görüşümüzü genişleten bir eylemdir.

Okuyan insan; olayları değerlendirmede, çevresini tanımada, yaşamın tadını çıkarmada okumayandan daha üstün bir durumdadır. Ne var ki okumak bir araçtır. Amaç değil. Bize kavrayış üstünlüğü, duygu inceliği, olgunluk kazandırmayan bir okumanın ne önemi olabilir? Birçok insan gözlemlerle, çevresinden aldıklarıyla da erdeme, olgunluğa kavuşabileceği gibi, fakülteler bitirdiği halde böyle değerlere ulaşamayanlar da yok değildir.

Okumuş olmayı, kitaplar devirmeyi yalnız bilgiçlik, caka ve başkalarını küçümseme gibi olumsuz davranışlar için bir araç sayanlara şaşmamak gerekir. İşe yaramayan bilgi, ha kitaplarda olmuş ha kafalarda ne ayrımı var ki?... Kimi insanlar davranışlarından çok, bilgili olmaya önem verirler. Davranışları beslemeyen bilgi ise bence özüksenmemiş bir besin maddesi gibidir. Böyle sindirilmemiş, kana, cana karışmamış besin maddelerinin ağırlık olmaktan, yük olmaktan öte ne anlamı var.

Nasıl abur cubur yiyen, mide fesadına uğrarsa, her eline geçen kitabı rasgele okuyan, sindirmeden okuyan kimse de giderek kafa fesadına uğrar. Okumaktan

beklenen; aklın işlemesi, duyguların olgunlaşmasıdır. Okumaktan amaç; kendimizi çevremizi, toplumumuzu ve evrendeki yerimizi kavramaktır.

Kitaplar uyarıcıdır, dosttur çoğu kez. Ama doğayla, gerçeyle, insanla aramızda duvarlar örmemelidir. Bizi insana, doğaya, ışığa götürdükleri ölçüde yararlı ve değerlidirler. Gözümüzü açtıkları oranda dostturlar. Çevremize sağlıklı bakmamıza yardım ettiklerince arkadaşlırlar, önderdirler.

Mehmet SALİHOĞLU
Varlık Dergisi Sayı:851
(Kısaltılmıştır.)

SORULAR

A- Aşağıdaki soruları okuduğunuz metne göre cevaplayın.

1. Okumak nasıl bir eylemdir?

2. Okuyan insanın okumayan insandan üstün olan yanları nelerdir?

3. Okumadaki amaç ne olmalıdır?

B- Aşağıda verilen bilgiler doğruysa D kutucuğunu, yanlışsa Y kutucuğunu işaretleyin ve doğrusunu yanındaki boşluğa yazın.

Kitaplar insanın en iyi dostudur.

D	Y
---	---

Kitaplar insanla, doğayla gerçeyle, aramızda duvarlar örmez.

--	--

C- Aşağıdaki paragrafta boş bırakılan yerleri metne dayanarak doldurunuz.

İnsana zevk veren, eğitici ve eğlenceli eylemlerin başında _____ gelir. Kitapları gelişi güzel okumak insana bir şey kazandırmaz. Kitap okurken belli bir _____ olması gerekiyor. _____, çevremizi, toplumumuzu ve evrendeki yerimizi kavramak okumadaki amacımız olmalıdır. İnsanın en iyi _____ ve uyarıcıları _____.

KONUŞMA VE YAZMA

 Sizce insanlar arasında iletişim bozukluklarını en aza indirmek için neler yapılmalıdır?

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

DİNLEME BÖLÜMÜNÜN METNİ

Off hay hak!

Gönül verdik perdeye dost, başlayan bir gazeldir.

Hüner değilse de dünyaya gelmek ne güzeldir.

Ölümlüymüş dünya, neler gelmiş neler geçmiş,

Hüner, geçmişî gününde görüp güldürmededir.

Gülen pek az, ağlayan ne çok, Tanrıyı saymazsak

Hüner, oynayan kim, oynatan kim, bilmededir.

Tanrı gölgesini eksik eylemesin duamız

Hüner, gölgede solmadan açmayı bilmededir.

Hacivat- Ah efendim ne olurdu şu dört köşe perdede bana da bir arkadaş olsa, eli temiz, yüzü temiz, sözleri tatlı.

Karagöz-(evin penceresinden bakarak) Hoş geldin keçi suratlı.

Hacivat- Gelirse şu meydana, o söylese ben dinlesem, efendim haddim olmayarak bendeniz söylesem, bizi seyreden dostlar gülseler eğlenseler, iş ne imiş diyelim işimizi Mevlâm rast getire. (Hacivat musiki gazeli okur) Gelse o çeşm-i siyahım Handeler peyda olur.

Karagöz-(Pencereden bakarak) Hacivat hayırdır yahu ezan mı okuyorsun?

Hacivat- Ah, bana bir eğlence medetttttttttttt!

Karagöz- Allah versin Allah versin hadi başka kapıya.

Hacivat- Yar bana bir eğlenceeeeeee.

Karagöz- Hacivat aşağıya gelirsem gösteririm sana eğlenceyi.

Hacivat- Yar bana bir eğlenceeeeeee (Karagöz evden atlar, Hacivat ile kavga ederler,

Hacivat kaçır, Karagöz yerde yatar).

Karagöz- Ahhhh amannnn, Hacivat'ı kaçırdım ama galiba ben de altıma kaçırdım, sen bir daha gel bak ben sana neler yapacağım Hacivat (Hacivat gelir)?

Hacivat- Aman Karagöz'üm akşamı şeriflerin hayır olsun.

Karagöz- Senin de sülaleni sansarlar boğsun (vurur).

Hacivat- Aman Karagöz'üm ben sana iltifat ediyorum, sen ise bana vuruyorsun yazıklar olsun sana yazık.

Karagöz- Hoş geldin kazık oğlu kazık (vurur).

Hacivat- Aman Karagöz'üm ağzından çıkanı hiç kulağın duymuyor.

Karagöz- A musibet adam, her akşam gelirsin kapımın önünde hay bana pancar hay bana pancar diyerek bağırsın, hiç halimi sormazsın, başımdan geçenleri bilmezsin?

Hacivat- Hayrola Karagöz'üm ne oldu?

Karagöz- Sorma Hacivat sorma, bizim hanımla kavga ettik.

Hacivat- Yaa, sebep ne peki?

Karagöz- İşte efendim komşu kadının kocası ona elbiseler almış da çiçekler gibi gezdirmiş de ben ona senede bir kat elbiseyi bile çok görürmüşüm de, derken iş büyüdü, hanım beni kapı dışarı attı.

Hacivat- Aman Karagöz'üm hemen kaç.

Karagöz- Ben de öyle yaptım zaten Hacı cav cav.

Hacivat- Eee, sonra?

Karagöz- Evden çıkınca kahveye uğradım, bir kahve içtim, birden üzerime bir ağırlık çöktü, hamama gideyim de bir yıkanayım dedim.

Hacivat- Evet Karagöz'üm güzel düşünmüşsün, insan hamama gidince rahatlar.

Karagöz- Hamama gittim, soyunup içeri girdim, bir kurnanın başına oturdum, bir de baktım iki tellağın kolları arasında ipekli peştamallara sarılı birini getirdiler, göbek taşının üstüne bir havlu serdiler, o getirdikleri adamı yatırıp gittiler.

Hacivat- Evet Karagöz'üm her halde terlesin diye yatırmışlardır.

Karagöz- Öyleymiş, adam biraz yattı, sonra ne oldu bilmem adam göbek taşından yuvarlanıp yere düştü.

Hacivat- Herhalde adamcağız sıcaktan fenalık geçirmiştir.

Karagöz- Hemen yanına gidip adama baktım, bir de ne göreyim Hacivat adam tıpkı bana benzemiyor mu?

Hacivat- Olabilir Karagöz'üm insanlar çift yaratılmıştır derler.

Karagöz- Birden aklıma bir şeytanlık geldi, usulca adamın belinden ipekli peştamalları çıkartıp kendi belime bağladım, benim peştamalları da onun beline bağladım, adamı ayağından çekip bir kurnanın başına bıraktım, geldim göbek taşının üstündeki havluya yattım.

Hacivat- Aman Karagöz hamamcılar seni tanırılar.

Karagöz- Yahu tıpkı o adama benziyorum, dedim ya.

Hacivat- Sonra?

Karagöz- Derken tellağın biri geldi, “Kese istemisiniz efendim?” dedi. Ben de hiç istifimi bozmadım başımı salladım, tellak aldı beni bir kurnanın başına götürdü, beni bir yıkadı bir yıkadı ki Hacivat, ben ben olalı böyle temizlenmemiştim hiç, sonra beni tertemiz ipekli havlulara sarıp o adamın soyunduğu odaya götürdü, bir güzel de kuruladı. “Efendim sıhhatler olsun, çay kahve nargile ister misiniz?” diye sordu, bir nargile, bir de kahve söyleyip afiyetle içtim.

Hacivat- Peki Karagöz’üm seni hiç kimse tanımadı mı?

Karagöz- Tanımadılar, getirin benim çamaşırlarımı dedim, bir bohça getirdiler bohçayı açtım, içinden ipekli çamaşırlar çıktı güzelce giyindim, ceplerini karıştırdım bir de ne göreyim Hacivat!

Hacivat- Aman Karagöz çabuk söyle ne gördün.

Karagöz- Cepler para dolu Hacivat, paraaaaa, beni keseleyene, kurulayana, bohçayı getirene, ayakkabıları getirene, hepsine bol bol bahşış bıraktım, hepsi yerden temennalar eşliğinde “Efendim Allah ömürler versin.” diyerek beni uğurladılar. Bir de baktım ki hamamın kapısının önünde son model bir fayton bekliyor, arabacı kapıyı açıp: “Buyrun efendim.” dedi, beni arabaya bindirdi.

Hacivat- Aman Karagöz o araba da nerden çıktı?

Karagöz- O beyin arabasıymış.

Hacivat- Arabacı da seni tanımadı mı?

Karagöz- Dedim ya tıpkı o adama benziyorum, diye.

Hacivat- Eee sonra?

Karagöz- Derken Hacivat araba güzel bir konağın önünde durdu.

Hacivat- Kimin konağıymış Karagöz?

Karagöz- O beyin konağıymış, kapılar açıldı iki uşak geldi kollarıma girdi. “Efendim sıhhat afiyet olsun.” diyerekten beni içeri aldılar.

Hacivat- Uşaklar da seni tanımadı mı?

Karagöz- Tanımadılar Hacivat, neyse merdiven başında iki güzel kız beni uşakların elinden aldılar yukarı çıkardılar. “Efendim sıhhat ve afiyetler olsun inşallah.” diyerek beni yukarı çıkardılar. Merdivenin başında ipekten gecelikler giymiş dünyalar güzeli bir hanım “Kızlar efendimi incitmeyin, yavaş çıkarın.” diye kızlara çıkıştı, beni kızların kolundan alarak bir odaya soktu, oda yatak odasıymış.

Hacivat- Hanım da seni tanımadı öyle mi?

Karagöz- Yahu Hacivat dedim ya sana tıpkı o adama benziyorum diye.

Hacivat- Sesinden de tanımadılar mı?

Karagöz- Ben hamam yorgunuyum diye hiç sesimi çıkarmıyorum.

Hacivat- Yaaa! Sonra?

Karagöz- Hanım bana gecelikler giydirdi, “İstirahat ediniz, çok yorulmuşsunuzdur.” diyerek kuş tüyünden yapılmış yatağa yatırdı, bir yelpaze aldı geldi, başucuma oturdu. Yavaş yavaş yellemeye başladı, ben gözüüm yarı açık yarı kapalı uyur gibi yapıyorum.

Hacivat-(ağzını şapırdatarak) Aman Karagöz’üm sonra?

Karagöz- Sulanma, ağzını sil tepelerim haaa!

Hacivat- Anlat Karagöz’üm anlat sonra ne oldu?

Karagöz- Anlatmayacağım işte.

Hacivat-(yalvarırcasına) Kuzum Karagöz’üm ne olur anlat, sonra ne oldu?

Karagöz- Bey hamamdan geldikten sonra biraz istirahat edip kahvaltı edermiş, sofrayı hazırlamışlar, hanım gelmiş beni uyandırıyor “Efendim kalkar mısınız? Sofra hazırlandı.” diyor, ben yine gözlerim yarı açık yarı kapalı uyuyorum, hanım baktı ki ben uyanmıyorum, “Herhalde efendinin içine baygınlık gelmiştir.” diyerek bir şişe lavanta getirdi. Yavaş yavaş yüzüme serpmeye başladı, ben yine uyanmayınca bolca dökmeye başladı, lavanta ılık ılık yüzümden aşağı doğru akmaya başladı.

Hacivat- Aman pek de kibar bir hanımmış, sen hamamdan çıktın ya soğuk lavanta seni hasta eder diye ısıtmıştır, besbelli.

Karagöz- Yok yahu Hacı cav cav, meğerse bir köpek gelmiş suratıma işemiyor mu?

Hacivat- Aman Karagöz köpek de nerden çıktı şimdi?

Karagöz- Ben kahveye gidip kahve içince uyuyup kalmışım, rüya görmüşüm, o sırada kahvecinin köpeği gelmiş suratıma işiyor, ben de rüyamda gördüğüm hanım bana lavanta döküyor sanmışım.

Hacivat- Aman Karagöz deminden beri anlattığın rüya mıydı?

Karagöz- Seni gidi muşmula suratlı adam seni, böyle şeyler gerçek olur mu hiç? (vurur, Hacivat gider) Sen gidersin beni buraya mıhlamazlar, pamuk ipliğiyle hiç bağlamazlar, ben de çeker giderim, tavan arasında farelerle tavla atarım.

ÜNİTENİN İŞLENİŞİ HAKKINDA

Bu ünite yabancılara Türkçe öğretimi yaparken ileri seviyenin öğretimi esnasında kullanılmaya uygundur.

Bu ünite işlenirken kültürel değerlerimizden yararlanmalıyız. Öğretmen tarafından öğrencilere şu sorular sorulabilir:

1. Ünitenin adı gösterilir ve öğrencilerin Anadolu ve Türk Kültürü hakkında ne bildikleri sorulur. Masal hakkında bildikleri sorulur ve sonrasında masal hakkında bilgi verilir. Kendi kültürlerinde yer alan masalları anlatmaları istenir.
2.
 - a. Dinleme bölümünde yer alan resimler gösterilir. Kim oldukları sorulur. Metin gölge oyunu şeklinde de öğrencilere gösterilebilir.
 - b. Sorular cevaplanırken kendi ülkelerindeki kültürel değerler öğrencilere sorulur. Bunun yanında yazma çalışmasında verilen yazma çalışmasının yanı sıra ülkelerinde bulunan kültürel değerleri tanıtıcı yazılar yazmaları istenebilir.
3. Öğrencilere okumanın yararları hakkında bilgi verilebilir ve dersin beş dakikası farklı bir şey okumaya ayrılabilir.
4. Dilbilgisinin konu anlatımı bölümünde bulunan resimlerle ilgili öğrenciler konuşturulabilir.
5. Dilbilgisi alıştırmaları bölümünde bulunan resimlerle ilgili altında verilen örneğin dışında resimde anlatılanlarla ilgili fiilimsiler kullanılarak cümleler kurulur.
6. Yazma bölümündeki konu ile ilgili yazma çalışması yapmadan önce öğrenciler konuşturulabilir.
7. Öğretmen sadece burada verilen örneklere bağlı olmaksızın örnek cümleler ve paragraflar verebilir.
8. Hem okuma hem de dinleme bölümünde belli bir yerinde okuma veya dinleme kesilerek bundan sonra neyin geleceği öğrencilere sorulabilir. Bu konu ile ilgili konuşma ve yazma çalışması yaptırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açık, F. (2008). *Türkiye’de Yabancılar Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumunda sunuldu, Gazimağusa/ Kuzey Kıbrıs.
- Akarsu, B.(1998). *Wilhelm Von Humboldt’da Dil-Kültür bağlantısı*. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- Aksan, D.(2006). *Anlambilim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D.(2000). *Her yönüyle dil*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö. A.(1998). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 1*. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Akyol, H. (2003). Metinlerde anlam kurma. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13. 49-58.
- Aktaş, T.(2004). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeti. *Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12. 45-57.
- Aktaş, T. (2007) *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım*. Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresinde sunuldu, Ankara.
- Altun, A. Yabancı dil öğretiminde yöntem ve ilkeler. *İmamhatipöğretmeni Web Sitesi*. [http://www.imamhatipogretmeni.com/depo2/ceşitli/arapca/1/ yontemveilkeler.doc](http://www.imamhatipogretmeni.com/depo2/ceşitli/arapca/1/yontemveilkeler.doc) adresinden 15 Şubat 2010’ da alınmıştır.
- Aslan, Y.(2007) *Yabancı dil eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalar*. Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresinde sunulmuştur, Ankara.
- Atabey, İ., Koç S., Yeniçeri H., Ülker Ç., ve Yağcı İ. (2005). *Üniversiteler için Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Banguoğlu, T.(2000). *Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baymur, F.(1959). *Türkçe öğretimi*. İstanbul: İnkılâp Kitap Evi.
- Bayraktar, N.(2003). Yabancılar türkçe öğretiminin tarihsel gelişimi. *Dil Dergisi*, 58-

71.

Benhür, M. H.(2002). *Türkçenin yabancılara öğretiminde tartışılmayan kavramlar,,* Yayınlanmamış Doktora Tezi , Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çeçen, M. A. (2007). *Yabancılara Türk atasözlerinin öğretiminde sıralamaya ilişkin bir deneme.* Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresinde sunuldu, Ankara.

Demircan, Ö. (1990) *Yabancı-dil öğretim yöntemleri.* İstanbul: Can Ofset.

Demirel, Ö. (1999a). *İlköğretim okullarında türkçe öğretimi.* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Demirel, Ö. (1999b). *İlköğretim okullarında yabancı dil öğretimi.* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Ergin, M. (2000). *Türk dil bilgisi.* İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/ Tanıtım.

Gramer Terimleri Sözlüğü. www.tdk.gov.tr. 30 10 2009.
<http://www.tdkterim.gov.tr/?kelime=D%DDL&kategori=terim&hng=md>
adresinden 30.10. 2009’da alınmıştır.

Gökalp, Z. (2003). *Türkçülüğün esasları.* İstanbul: Kumsaati Yayınları.

Gökkuşluğu Dil Öğretim Seti. (2009). İstanbul: Dilset Yayınları.

Gökmen, M. E. (2005). Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası iletişimsel edinc. *Dil Dergisi*, 128. 69-78

Günay, V. D. (2003). *Metin Bilgisi.* İstanbul: Multilingual.

Gür, H.(1995a). Dil Öğretim Yöntemleri: Dilbilgisi-Tercüme Yöntemi, Doğal Yöntem, Doğrudan Yöntem. *Dil Dergisi (Ankara Üniversitesi, TÖMER Yayınları)*, 32. 28-30.

Gür, H. (1995b). Dil Öğretim Yöntemleri (3): 1.İşitsel-Görsel Yöntem, 2. Bilişsel Yöntem, 3. Seçmecî Yöntem. *Dil Dergisi (Ankara Üniversitesi Tömer Yayınları)*, 35. 74

- Hengirmen, M. (1993). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi. *Dil Dergisi*, 5-9.
- Kaplan, M. (2002). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1993). *Türk mili kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Koç, N. (1988). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı (1986) Bildirileri*, Ankara. 241-247.
- Koç, N. (1996). *Yeni dilbigisi*. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- Küçük, S. (1996). Türkçe öğretiminde metin seçimi ve önemi. *Dil Dergisi*, 10-41
- Orhun Dil Öğretim Seti. (2004). Ankara: TİKA.
- Özkan, A. (1992). *Yabancıların Türkçeyi öğrenmeleri esnasında yaptıkları isim hâl ekleri yanlışları ve bu konunun değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özünü, Ü. (1983). Yabancı dil öğretiminde yazınsal metinlerin yeri ve kullanılması. *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, XLVII(379-380).184.
- Pehlivan, F. (2007). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası etkileşim odaklı yaklaşım uyarınca metin çalışmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , İstanbul.
- Senemoğlu, O. (1983). Yabancı dil öğretiminde dil düzeyleri sorunsalı. *Türk Dili (Dil Öğretimi Özel Sayısı)*, XLVII (379-380). 167-170.
- Şenöz, C. A. (2005). *Metinbilim ve Türkçe*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara, TDK.
- Tercanlıoğlu, L. (1994). Dil öğretim malzemesi olarak edebî eserlerimiz. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1.64.
- Tura, S. S. (1983). Dilbilimin dil öğretimindeki yeri. *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, XLVII,(379-380). 8-17.
- Türkiye Türkçesi Öğretim Programı. (2005). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Uygur, N. (2001). *Dilin gücü*, İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Uygur, N. (1996). *Kültür kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ülker, N. (2007). *Hitit ders kitapları örneğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı sürecine çözümleyici ve değerlendirci bir bakış*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , İstanbul.
- Yeni Hitit Dil Öğretim Seti. (2009). Ankara: Ankara Üniversitesi Tömer.
- YILDIZ, E., Bitirim, S. (2008). Kültürlerarası iletişim açısından Universiade (dünya üniversite oyunları) İzmir 2005. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 32. 165-186.